

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

ПОСТУП

П. Манастирський

Великого бажаєте!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІК II

КВІТЕНЬ
ТРАВЕНЬ

Ч. 4—5

ЗМІСТ:

Ос. С.: Забутий скарб	97	Ст. Семчук: На плесі	123
Головецький: На філософійні теми	99	Лискавка	123
К. Сосенко: Про містику гаїлок	104	П. К. С. М.: Вона явилася їм	124
Ор. Св. Мердін: Молодь серед непригожих умовин	117	Г. Мирович: Лілея	130
З молодой ниви		Бен Маріям: Stella matutina	131
Ро-тер: Звуки тайни	121	Ст. Конрад: І знову ніч	131
Я. Кралько: Тихо журливо...	121	Під ясним прапором	132
П. Ісайв: Чи маєш паспорт!	122	На тиху хвилину	133
		Зі студентського життя	135
		Для світла	144

Рг. 79/22 В імені Річипосполитої Польскої! До Редакції часописи «Поступ» у Львові.

Суд окружний карний яко Трибунал прасовий у Львові рішив на внесок Прокуратури Державної, що зміст часописи «Поступ» число 3 з марта 1922 в артикулі: «Зі студентського життя» на стор. 93 в уступках: 1) від слів: «до укр. студентів... аж до «організації»... 2) межі словами: «студентів — емігрантів у Польщі» до кінця уступу то є до слова «Европою» — містить в собі єство ад 1. проступку з § 302 а. к. ад 2) злочину з §. 65 а) з. к. узнав доконану в дни 13/III. 1922 конфіскату за оправдану і зарядив знищене цілого накладу і видав по думці § 493 п. к. «заказ дальшого розширювання того друкового письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи, щоб се рішене помістив безплатно в найближшій числі і то на першій стороні. Невиконане того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в §. 21 зак. друк з 17/12 1862. D. n. g. N. 6 ек 1863, а іменно засуджене за переступство на гривну до 400 мкл.

Львів, дня 14. марта 1922.

(Підпис не читкий).

ПЕРЕДПЛАТА в р. 1922.

	на цілий рік	на $\frac{1}{2}$ року	на $\frac{1}{4}$ року	одно число
Галичина	800 мп.	400 мп.	200 мп.	70 мп.
Придн. Україна	20.000 гр.	10.000 гр.	5.000 гр.	1.700 гр.
Буковина	60 леів	30 леів	15 леів	5 леів
Чехо-Словаччина	40 ч. к.	20 ч. к.	12 ч. к.	4 ч. к.
Австрія	1.200 кор.	600 кор.	300 кор.	100 кор.
Югославія	35 дин.	18 дин.	9 дин.	3 дин.
Німеччина	120 н. м.	60 н. м.	30 н. м.	10 н. м.
Італія	18 лір	9 лір	3 лір	1 ліри
Швейцарія	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Франція (й кольонії)	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Англія (й кольонії)	1 ф. шт.	$\frac{1}{2}$ ф. шт.	50 цент.	—
Америка, Канада	2 дол.	1 дол.	—	—
Бразилія	4 мільр.	2 мільр.	1 мільр.	—

Передплату висилається в місцевій валюті на адресу:

ЧАСОПИС «ПОСТУП», ЖОВКВА

Умови передплати (також цілорічної) можуть бути змінені, якщо зміняться валютні відносини.

Адреса Редакції і Адміністрації: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА ч. 11

ЦІНА ОГолошень:

Ціла стор. 15.000 мп., $\frac{1}{2}$ стор. 8.000 мп., $\frac{1}{4}$ 5.000 мп., $\frac{1}{8}$ стор. 3.000.
Оголошення з поза Галичини: 1 стор. 20 фр. шв., $\frac{1}{2}$ стор. 15 фр.
 $\frac{1}{4}$ стор. 10 фр., $\frac{1}{8}$ 7 фр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для оминення ошибок рефлектуємо П. Т. Передплатників, що режістровання грошових посилок уладили ми в Жовкві. Й тому:

Передплату, реклямації, та загалом грошові справи адресується до Жовкви (як подано вище). Натомісць

Дописи, листи, звіти й усе, що відноситься до змісту часопису, висилається до Львова (Домініканська 11).

Подаємо ще необхідні вказівки для правильного обороту в Видавництві, яких вимагають наші конкретні відносини.

1. Замовлення й гроші на передплату посилається на адресу: Час пиис »Поступ« — Жовква.

2. Часопис посилаємо, тільки тим, що прислали передплату.

3. П. Т. Добродіїв (-йок), що беруть часопис у розпродаж, просимо відступати примірники тільки за готові гроші та присилати належитість із почином найблизшого місяця.

4 Замовлення на цілий річник (з 1921) просимо присилати чим-скорше, щоби можна приступити до печатання бракующего числа (23).

Ціна цього подвійного примірника 140 мп.

Ос. С.

Забутий скарб

Ріжні стремління ворухать нашу грудь у довгих літах шкільної та академічної науки. Всі вони звертаються очевидно до якогось дійсного або сповидного добра. Та в усіх цих стремліннях не має в нас звичайно одного вищого, сильнішого, яке мало би метою добро вище, більше, й тому цінніше понад інші, хоча б і дійсні добра. Винні тому неодні причини, до яких, як головнішу треба зачислити нашу сучасну школу.

Ця школа то дитя минулої з недавніх десятків літ. Вона все ще кладе найвищою метою наповнити нашу голову як найбільшою кількістю відомостей. І так, хоч і не зовсім свідомо, являється ідеалом школи, а через те також нераз ідеалом молоді людини як найбільша освіта. Чи однак так повинно бути? Ні. Не освіта є найвищою метою школи й найбільшим добром молоді й усякої людини, але характер. Проти односторонньої, інтелектуалістичної дурійки виступила від недавня здорова й доволі могутня реакція. Вироблення волі та характеру поставлено й узнано як вищу, а то й найвищу ціль шкільних зусиль.

Велика частина заслуги в цім найновішій напрямі належиться головному на весь світ професорові цюріхського університету, Förster'owi. Саме він могутнім голосом закликав світ вступити на нові шляхи.

І це зівсім слушно. Кілька рефлексій на цю тему покаже, що справді характер є найвищим нашим скарбом, який здобути нам потреба за час молодих літ, якщо бажаємо власного щастя й щастя цілого народу.

Не хочу тут розводитися, що треба розуміти під словом: характер. На його поняття складається кілька нерозлучних елементів: ясні та певні принципи-засади для розуму, сильні мотиви для волі, вироблена довшою практикою постійність та дещо іншого. Згадані три чинники є нерозлучні. Головним однак чинником є: сила та постійність волі в добрім. Так розуміють характер усі та про так понятий характер ходить тепер у наймодернішій, сяк так добре владнаній школі, в вихованню й самовихованню. В такім значінню людина характерна значить стільки, що людина в добрім сильна, постійна, витривала.

Коли так розуміти характер, то ясна річ, що він є одинокою основою нашого щастя, щастя одиниць, а так і щастя народів. Подумаймо лише, що найбільше руйнує наше щастя, наш унутрішній супокій, як не слабосильна, змінчива, хитка воля? Це мовби джерело всякого лиха в нас, що затроює всі області нашого життя. Цій слабості та хитливості волі завдячуємо втрату цінного часу, завдячуємо невдачі в освіті; завдячуємо сумні наслідки дармування, смуток і слюзи наших найблищих; завдячуємо безліч прогріхів проти голосу розуму, голосу совісті; завдя-

чуємо їх дальші сумні або й трагічні наслідки в житті. Скількиж горя, смутку, знеохоти та зневіри до життя далось обминати, якщо наша воля булаб постійніша та не хиталась мов ця тростина за кожним словом легкогодушного товариша, за кожною захотінкою, яку принесе наша домашня »божевільна« — цебто фантазія?

Це доволі ясне, якщо тільки думаємо дещо над собою. І так у цій хиткості, несамотійності, дурноті минають наші гарні молоді літа... і зрілий вік застає нас такими самими: без ясного напрямку, без певних засад, без виробленої внутрішньої сили, без ідучої в її сліди радості, одним словом: застає нас — без характеру, отже безхарактерними, а радше з лихим, хитким, незугарним і безвартним характером.

Що з таких характерів може вийти й виходить для свого народу, в часті бачимо, в часті легко догадатися.

Чи сподіватись нам людей високої, солідної науки? Ні. Чи матимемо совісних урядовців, які не виключно мамоні служилиб і народне добро рабували? Також ні. Чи матимемо неврашених робітників і борців за всестороннє добро народу, борців непродажних, готових до саможертви? Теж ні. Чи матимемо несамолюбних, визначних, витревалих, непідкупних керівників цілого народу до кращої долі? Також ні. Хоч куди звернися, та сама відповідь.

Зате матимемо все більше й більше пів-інтелігентів, поверховних, Ефіяльтів, лінивих, самолюбів, марнотравників та злодіїв народного добра й усяких інших викиднів суспільства, які візьмуть керму народу у свої руки!... Чи так не діється в модерних і наймодерніших суспільностях і державах? Чиж потреба аж сивого волоса, щоби те бачити?...

Такі лиха плывуть од безхарактерних освічених одиниць. Дарма, що їхні мізки повні недоладних відомостей; дарма, що чваняться почесним ім'ям інтелігентів.

Якщо так, то при всякому запопадливому стремлінню до здобуття освіти, як вище, а то й найвище добро у шкільних літах конечно поставити вироблення свого характеру; рішучості, постійності волі. »Wir sollen niemals — каже Förster — in einen Götzendienst des blossen Wissens und Könnes verfallen und darüber das Höchste und Wichtigste vergessen, die Stählung des Charakters«¹.

Що нам робити — запитаєте. Відповідь не так трудна.

Працюймо серйозно, це перше. Пильна, совісна, праця — у нас вона головно духовна, цебто наука — гартує волю й вироблює силу. Не забуваймо також і на фізичну працю і вправи тіла.

Заведім лад у себе. Нехай буде в нас час на працю, час на відпочинок, час на забаву. Нехай буде також охарність та естетика. І ці останні вимагають чимало побіди над собою та сили волі, а кожна самопобіда, то мовби новий удар долота, що вирізбляє та викінчує характер.

Розженім назадницьку, немодерну темряву, яке ще тут і там панує над умами що до релігії, та релігійности. Темряву приносять дрібні брошури неуків і ці що з таких брошур своє знання черпають. Саме наймодерніщі філософи вважають релігію, а радше релігійність »най-могутнішим чинником сили« у світі², що впрочім кождий із нас розуміє та навіть замикаючи вічі, видить. Недостача релігії та релігійности в відношенню до характеру нічим не дасть заступитися, а релігійні характери, це характери найсолідніші. Та »релігійним« не є той, що

¹ Jugendlehre.

² Reinke, Hartmann, Förster і многи інші.

до якоїсь релігії признається, але цей, що її розумом, волею, ділами обняв. Отже цього чинника не можна безглуздо ігнорувати, але його використати як найстаранніше, пізнаючи його та роблячи чинником життя. Без нього є людина духовою калікою¹, а не характером.

Це що найважливіші способи до набуття та вироблення характеру; способи певні, успішні, та скоро ведучі до здобуття такого скарбу, яким є сильний характер. Наше щастя і доля нашого народу під теперішню хвилю домагаються доконче, щоб ми їх ужили. Це тим більше, що в здобуванні цього забутого скарбу, скарбу характеру, не може нас перепинити ніяка зверхня сила й насильство.

Дионізій Головецький

На філософійні теми

Про державу

Велика вага філософійного знання про державу під теперішню хвилю.

Від десяти близько літ ми свідками нечуваної всесвітньої війни-пожежі. Від десяти близько літ ми свідками страшенного китлування в цілій цивілізованій Європі. В наших очах велитні кольоси державні, що здавались бути непоколебимими, тривкими, могучими, порозбивалися в черепи, мов глиняні горшки. Цісарські корони, перед котрими зі страхом корилися й трепетили тисячі й тисячі голов, поспали мов перегнілі яблука з дерева осінню порою. Одні з володарів, наче злочинці погинули у вязницях від смерті нагальної, другі зневолені не тільки зрезигнувати зі своїх престолів, але й скитатися по чужих землях і між чужими людьми. Полялися цілі ріки людської крові, позникали людські оселі. Світ забажав нового суспільного ладу, нових держав, нових володарів, нових законів, ново суспільного життя. Зник дотеперішний світ і його лад, а наше покоління око в око зустрінулося з важною-преважною задачею, — задачею трудною і великанською: завести новий лад; — на місце давних державних розвалин створити нову будівлю державних організмів.

І здається, замовкли тяжкі дула гармат, не розривають воздуха убійчі, смертоносні шрапнелі, але в душах нема ще мира; преріжні погляди, найріжнородніші державні пляни завзято ще дальше воюють. Радять і радять і радам і обрадам і нарадам кінця не має. Одна тільки думка заволоділа всіми: всі мають право до будови держави, всі мають право рішати про свою державну долю, всі мають право брати участь у життєві публичнім, всі мають право забрати голос у справі нових законів, всі мають право висказати, яка форма влади наступити має, всі мають право висказати свій осуд що до осіб, котрих покликати належалоби до керми державної влади. Загалом усі рішають про всі найвищі справи. Всі — не тільки муштини, але й жінки, не тільки молодці, але й дівчата. »Проч з клясами людей«, кажуть, »всі для держави трудяться й усі поносять жертви, то й усі мають рівне право рішати про долю держави«.

Отсе факт історичний, факт незаперечений, факт, із котрим дехто може й бореться; а не могучи побороти розуму розумом, викочується

¹ A. Stolz.

знова убійчі гармати, остриться знова штики й саблі, щоб усунути з лиця землі тих людей, котрим у головах подібні думки нуртують. Глупенька це боротьба, скажу мимоходом, наставити кріс, щоб убити душу з її бажаннями. Впрочім не це нас тепер інтересує. Мусимо однак прийняти, як історичний факт, що всім дається право брати участь у життю публичнім. Менш о те, чи це розумно, чи ні, — чи легально, чи ні, — чи корисно, чи ні, — про те може скажу пізніше, але факт позістане фактом, із котрим треба числитися.

Колиж проте всі без виїмку маємо забрати голос у так важних справах, у справах, від яких переведення залежатиме щастя й добробут і нас самих і будучих поколінь, то хтож з одробиною розуму й розваги мігби сумніватися, що, до корисного розв'язання цих справ, треба не тільки великої застанови, серця широкого з почуттям загального, спільного, а не власного хісна, — але й великого знання, знання певного, основного, що це таке держава, — яка мета її, — що це таке власть, її границі, сила і т. д., яких прикмет повинні бути люди, котрих задумуємо поставити при кермі державного корабля. Інакше чейже не потрапимо видобутись із цих нещасних, дотеперішних руїн, не потрапимо добутись до загального добра; і далше буде нас переслідувати марево нужди й недолі, — і треба буде хіба знова кликати на поміч скоростріли, щоби знищити безсмертного духа в переминаючому тілі.

Ведений проте потребою теперішньої хвилі, бажаю в тім і дальших числах «Поступу» розвинути цю переважну тему про державу. Не ходить мені тут о якусь конкретну вже державу, чи бувшу, чи майбутню, — це не пригоже до цілі. Нам ходить о яснй поняття про державу взагалі, про її природу, прикмети, ціль і т. інше, словом: о філософійне знання держави. Це конечно, щоби якусь конкретну державу належито повести. Нам ходить о саме ество держави, о найвищі принципи державні, які повинні й мусять бути примінені в усіх конкретних державах, коли ці мають бути взагалі добром для людей-горожан, а не ватагою розбишак і публичних, а може ще й «легальних» кривдників своїх підданих. Не можна отже брати цих статій за якісь політичні вісті, чи агітації, чи політично-партійні напрями. Ні! Але ходить нам, щоб як найбільше одиниць було свідомими вповні своєї державної роботи, мало загальну, розумну, головну директиву в своїм суспільнім життю; щоби на вітер, а може й на шкоду загалу не теряли дармо своїх дорогих сил, як душевних так і фізичних.

**Розложення матерії
про державу.**

Годиться нам зараз на вступі подати принайменше головний перегляд квестій, про які буде мова в тій, так важкій і конечній матерії. Це заощадить нам плутанини й повторювання; а читачам подасть ясний перегляд і орієнтацію, в якім місці розговору знаходяться. Рівнож цей перегляд подасть нам свідомість, що обговорили ми всю, що конечно обговорити з філософійного боку в питаннях про державу. Бистрою та влучною в цім згляді є заввага генія філософії, Арістотеля, що подає всі можливі точки в обговорюванні квестій; іменно: *εἰ ἔστι*, (чи є), *τί ἔστι*, (чим є), *τὸ δι*, (чому, звідки), *τὸ διότι* (на що; або як). Ті самі орієнтаційні точки, прийняті пізніші філософи: *causa rei materialis*, *causa formalis* (*τί ἔστι*), — *causa efficiens* (*τὸ δι*), *causa formalis* (*τὸ διότι*). З огляду однак на тему, переставимо ці питання. І так найперше буде мова про повстання держави, — опісля про ціль держави; за цим піде питання, що це такого держава.

Тут також треба нам сказати про складові частини держави, так матеріальні: як горожан, нації, території, міста, округи; — як і формальні, цеб то власть, її область і т. інше. Врешті прийдуть додаткові квестії про відносини однієї держави до другої та до інших суспільних інституцій.

Метода обговорювання квестій.

Уважаю рівнож відповідним подати спосіб, яким мемо обговорювати різні питання. Річ доволі ясна, що питань так важких, далекосяглих і трудних не можна трактувати способом легким, белетристичним. Цею дорогою не можна дійти до цілі. Така метода моглаб причинитися тільки до замотання, помішання й затемнення квестій; а крім цього велика ще небезпека плиткості й поверховності. Вибираємо проте методу стислу, наукову. Тяща вона, правда, мозильніща, — але далеко корисніша. Вона дасть ясні, певні й точні поняття. Так отже в обговорюванні поодиноких квестій заховаємо такий лад: а) о що ходить; тут прийде ясне означення понять. б) наші заложення, тези, — і докази на їх уосновання; в) наведемо погляди філософів-противників і переведемо аналізу й критику їхніх аргументів; г) врешті подамо висновки й заключення доказаної тези та їх значіння й практичне примінення.

ГЕНЕЗА ДЕРЖАВИ

Звідки та як повстала держава? — Чому таке питання ставимо на самім початку? Здається, треба було розв'язати вперед квестію, що це таке держава, а опісля розібрати, звідки держава. Но звернути належить увагу, що питання, чим є річ, не тільки є першим, але й останнім питанням в речі. Ясна, точна відповідь «чим річ», це доперва вислід довшого студіюм предмету. Початкове поняття, чим є річ — неясне, загальне; опісля через розслідування стає обильнішим, повнішим і певнішим.

Так і ми на разі вдоволімся поняттям держави загальним, менше означеним; таким, як його загал людей посідає. Кажемо отже: держава, це доволі велике число родин, на означенім границями просторі землі, злучених зі собою морально, під одною владою, для осягнення спільного добра. Коли говоримо... «число родин» — не хочемо виключити в дефініції поодиноких людей — осібників, тільки зазначаємо, що головнішими складовими частями держави є родини. «Означена територія» — саме собою зрозуміле. «Злучених морально під одною владою» — тим зазначаємо, що тут не вистарчає злука чисто матеріальна (спільне, межа в межу сусідство), але спільність, одність духовна, спільність інтересів, якої виразом є одна влада, під проводом котрої стараються здобути спільне добро. Що становить це спільне добро, буде мова опісля.

Наведена дефініція держави є доволі загальною і дасться примінити так до найсовершеніших державних організмів, що обнимають міліони й міліони членів із їхньою будовою у громади, повіти, провінції, з цілим апаратом державної керми, — як також і до найпримітивніших держав, що то складаються з невеличкої групи родин під управою одного чоловіка.

Тепер же приступім до предложенної квестії — «звідки держава». Не ходить нам тут о генезу цієї, чи там тої держави, в який спосіб зав'язувалася, наприклад, держава єгипетська, чи англійська, чи німецька; що дало товчок до цих держав, — ні! Нам ходить о відповідь на питання: «Що склонює людей, родини, що вони лучаться взаємно у великанські нераз державні організми». Чи ця злука великого числа

родин під однією владою для досягнення спільного добра є свободним впливом людської волі, є самовільною, є добровільною, є довільною, чи кінцевою. А якщо кінцевою, чи абсолютною (так, що не може бути ніякого винятку, не можливо щоб хтось, чи якась певна група людей, не належала до певної держави), чи кінцевою морально (так, що можелучитися виімок, що якась група людей не належить до певної держави). На це питання відповідаємо отсею тезою:

I. Люди є силою своєї природи морально зневолені закладати державний організм.

Коротко: Держава є морально кінцевою.

Це заложення опираємо на таких доказах:

1) Людина поза життям у державнім організмі не є в силі ні то належито розвинути й усовершити своїх природних сил, як духових так фізичних, ані не може вповні заспокоїти своїх життєвих потреб. А якщо так, то є приневолена гуртуватись у державний зв'язок.

Аж надто наглядно розвиває цей доказ Bastiat (*Harmonies économiques*, Paris 1884): Гляньте на вбогого столярського ремісника на селі. Кожним ранком встаючи одягається. Ні одного кусника одєжини не знайде на нім, котру він сам ушивби; а прецінь треба було запрячи велику силу і праці і промислу і транспорту і штучних винаходів, щоби приодіти цього вбогого ремісника. Американці мусіли збирати бавовну, Індійці рослини до витворення фарби, Французи вовну, Бразилійці шкіру. Всі ті матеріяли треба було перевозити з місця на місце — по різних містах, — треба було оброблювати, прясти, ткати, красити і т. і. Треба було пастирів, кравців, шевців. Но й вони не витворюють своїх потрібних знарядів — і знова потреба гірняків, ковалів, будівничих. Для тихже треба шкіл; для шкіл професорів. Треба знання математики, механіки, треба спеціалістів у цих предметах.

Але бо й ці потребують до виживлення принайменше хліба й води, алеж бо й хліб потребує рільника, сівача; сівач плуга; плуг коваля. Хліб потребує пекаря; пекар печи; піч муляря. Треба й зерно вимолоти, потреба мельника і т. д. Потреба рівнож ще й якоїсь влади, котраби укладала права для збереження власности; інакше бо ці кінечні речі переходячи через різні руки. моглиб остаточно не дістатися до потрібного. Потреба проте й урядників, щоби припильнували виконання закона; потреба й судів, щоби карали провини. Потреба й оборонців-адвокатів, щоби когось не засуджено несправедливо, — потреба й вязниць і їх сторожів. Права вимагають великого образування, знання; знання — науки; наука книжок, шкіл, професорів. І так у безконешність!

Чиж проте чоловік живучи осібною, а хочаб і в тіснім родиннім кружку, змігби виконати ці безчисленні праці (а праці кінечні), що вимагають і стільки сил фізичних і духових, і вправи й проворности? Якже бувби він нещасним, убогим, позбавленим навіть найбільше примітивних річей? А щож сказати про цього чоловіка, про його недолю, коли сили впадуть, коли захоріє? Чиж не бувби він найнужденішим сотворінням на землі? Чиж моглаби бути тоді мова про поступ, культуру, про містецтва: музику, малярство, спів? Чиж моглаби бути тоді мова про винаходи, науку, знання природи, математику, фізику, астрономію? Ні! Це неможливе; життя не сталоб йому для заспокоєння найкінечніших навіть потреб, не то на якусь вигоду, освіту! Що сталосьби, який бувби

стан науки, колиб кождий чоловік сам, (чи в дрібнім кружку родиннім) хотів учитись хемії, ботаніки, геології (розуміється без підручників, професорів, музеїв)?

Ні! Кождий, взявши все належито під розвагу, мусить сказати: »щоби заспокоїти всі життєві потреби, а ще більше, щоби зазнати якоїсь вигоди, щоби можна було виобразувати свій розум, виробити волю, розвинути штуки, поірета доконче життя громадянського, треба сполуки людей, треба з'єднання сил, треба державного організму.

Мігби однак хтось зробити такий закид проти цього аргументу: Преміса аргументу вправді віродостойна, але заключення виведене з неї трохи зашироке та пересадне. Для розвою й заспокоєння вище згаданих потреб вистарчилаби, здається, взаїмна тревала співпоміч, співділання, стає співжиття родин, але не конечно лучитись у спільну звязь і то під однією найвищою владою.

На це мусимо відповісти, що таке стає, тревале, уладнане співділання без однієї спільної керми-влади немислиме. Це саме собою ясне. Коли співділання має бути владнаним, то мусить хтось цей лад уложити й пильнувати, щоб був захований, — і карати, коли його нарушать. А саме це завданням влади.

Дальше, щоб цей лад був тривким, мусить рівнож хтось бути представником цієї тривкості та пильнувати, бо не всі горожане це добре розуміють і не всі мають охоту її доховати, (особливо, коли потреба якоїсь жертви). Коли не булоб найвищої влади та її контролі, то що сталосьби з ріжними витворами робітників? Що сталосьби, коли продукувалиби вони, що хотілиб; як хотілиб, і коли хотілиб, і за скільки хотілиб? Чи всі спосібні до оружжя охотно й радо й добровільно ставалиби рама в рама до боротьби з ворогом для заховання спільного добра? На основі фактів, що відбувалися в наших очах, треба сказати, що ні! Противно тільки сильна влада (розуміється розумна) може дати лад конечний і тривкий.

Не дивним отже буде нам висказ Арістотеля, котрий називає чоловіка: *»ζῷον φύσει πολιτικόν«*. Не дивним нам буде ця природна наклонність чоловіка до спільного пожиття з другими людьми; передовсім з людьми-горожанами тієї самої держави, народности так, що найбільшою карою від найдавніших часів було прогнання з вітчизни. Тут природний фундамент патріотизму, котрим захоплені люди, готові радше смерть понести, як вітчизну зрадити. (Продовження буде).

Преса є могутнім чинником але й визначним знам'ям культури народів. І тому є обов'язком кожного, хто любить свій народ, здорову пресу поширювати, а що найменше точною передплатою підтримувати. О виповнення цього народнього обов'язку супроти „Поступу“, в сучасній важкій добі прохає всіх Читачів і Прихильників Редакція.

Про містику гаїлок

(Докінчення)

Одна з найпопулярніших, найбільш улюблених гаїлок це Білодан, Білоданчик, — у різних чудових варіантах.

Ой ти, ой ти, Білодайчику,	
Поплинь, поплинь по Дунайчику;	
Розчеши косу росу	Ой мій милий молоденчик
І чорненькі брівці	Поплинь, поплинь по Дунайчик;
Возьмиси за підбочки	Та розчеши косу росу
Шукай си товаришки;	Та вмий же си біле личко
Вибирай си першу	Та впирежи колени поя
З калинового цвіту;	Та вбуй же си черевички,
Вибирай си другу	Шукай собі товаришки!
З калинового луку;	
Вибирай си третю,	
Що найбільше вперту.	

В однім із варіантів (ч. 8. В), ім'я »Білодан« придане до »Див« (»ой Див, Див Білодан!«) і це найвиразніше освічує нас, що »Білодан« епітетом для »Дива« в розумінню »Бога«. Прошу переглянути пояснення до гаїлки ч. 1. j. g. daṭva - m. Gott, Gottheit

ai. devá - m. Gott, devi f. Göttin. mp. (Pū.) np. dēv.

Змодифікувавши я йно поняття »Див-Білодан«, розуміючи його не як »Бог-Білодан«, але як »божий Білодан«. У всіх гаїлках про Білодана, виступає він подібно як грецький *ἦρως* — півбог-лицар. Особливий любимець дівчат, що всі й на всякий лад до нього залицяються. Прегарний, чудовий, могутний і справний, керманіч у плавбі по Дунайчику. Молодечий, лицарський, у повній зброї, ясний, блискучий, з ясним поглядом, милий, пожаданий, повелитель і могутний, а добрий як батько. Чистий Аполлон — і як той у грецькій мітології бог сонця, так він в іранській ідеонології — архангел від сонця та ідеал краси, бо так все це виходить зі староіранського пояснення імені Білодан у всіх його варіантах.

1. »Ой, Іване, Білодане!«
2. »Білоданчик, Білоданчику!«
3. »Ти зайчику, Білобранчику!«
4. »Ой Данчику, Білоданчику!«
5. »Ти Танчику, Білобранчику!«
6. »Ой ти, ой ти, Білодайчику!«
7. »Ой мій милий, Білодарчику!«

»Поплинь, поплинь, по Дунайчику!«

У всіх цих варіантах ім'я Білодан має першу половину слова спільну, — друга половина виражує все іншу прикмету. Зміни Дана, Данчика, на »Танчик, Дарчик, Дайчик, Бранчик« — не є несвідомими перекрученнями слова, ані достроєнням його до риму пісеньки; кождий варіант має свою ідею. Звертають увагу при варіантах 1 і 3 окремі епітети »Іване« і »зайчику«. Ім'я Іван не єсть тут припадковим »іменем власним«, але має виразне значіння, взяте зі староіранщини:

j. yvan, — yavan —: yūn, — m. = Jüngling, besonders junger Held; Held. Це саме слово вжите в гаїлці ч. 10 Б. про воротаря, що прошу поглянути поніже. Впрочім популярність імені Іван в українського народу з певністю вяжеться зі значінням цього імені понятим у староіранщині (єсть таких імен більше!) Фраза »зайчику Білобранчику« має теж глибше

значіння через слівце »зайчик«, яке, колиб узяти в звичайнім розумінню (звіринки!), то вийшлаби і сенітниця. Є окрема гаїлка під іменем »зайчик« і даю до неї понище ширше пояснення; тут зазначу, що в староіранщині: j. zaēnau, Adject. = reg, eifrig; жвавий, свіжий j. zayah, Adj. = bewaffnet; j. zaya, -m. »Ausrüstungsgegenstand;« insbesondere der Kriegerswaffe (zum Angriff.) — і ці слова як раз підходять як епітети для Білоданчика, чи Білобранчика, як це й покажеться далше.

Перша половина слова Білодан, це широко-українське »білий« (-hell, ясний) у фразах: білий день, der helle Tag; білий світ — die helle Welt; Білзор — der Hellblickende; білий цар — glanzvoller Herrscher. Друга половина — в кождім варіанті інша з поосібним значінням, яке висвітлює староіранська етимологія ось як:

1) Дан, Данчик, Танчик

a) j. dang - V. Praes. ^vdanjasa — Iterat. — ^vdanjaya

1) ziehen; 2) lenken: den Wagen, das Bot, u. s. w. vom Fahrer
Додати би що: j. da²ra Adj.-kundig, geschickt (r = l)

j. da²hah - n. Geschicklichkeit, однозвучністю покриваються з повищим dang - V. і тим самим міняються ідеями в нашій умі. Отже: »Данчик, Танчик«, це — зручний, справний керманіч (пловець по Дунайчику).

b) — p. dan - V. Praes. dāna — »kennen« 2) insbes. mit paiti — anerkennen willkommen heissen

Данчик: »Знакомий, милий, пожаданий«¹

c) — j. taxma Adj. fortis, tapfer (von Göttern und Menschen) np. tahn — stark; superlativ. tančisda »der energischeste, der heldenhafteste. »Танчику« — великий лицарю!« Цей послідний епітет подібозвучний зі словом: j. ^vdanvan - n.

= Bogen, лук — та нагадує лицаря, як лучника-стрільця.

2) Біло-
бранчик.

j. -braz - V. strahlen, glänzen; ai. bhrajāte; польське »brzask«. Думаю, що тут замість правильного словотвору: »білобразчик« зложено »білобранчик« для того, щоб не було неясности думки, бо білобразчик булоби в значінню: »біл-образ« (Bild)

Бранчик, це: »Ясний-блискучий«

3) Біло-
дарчик:

g. j. dares - V. erblicken, zu Gesicht bekommen, erschauen.

Praese. -darəs —; Partic. Perf. Pass. darəšta; Infinitiv. darštoiš —

»Ясно поглядаючий, яснозорий« — »Білзор«. (:Ясне око-сонця)

4) Біло-

тарчик (Варіант поданий, як записка Як. Головацького в Словари Євг. Желехівського):

A. — j. g. p. pitār; j. g. ptar, patar; g. tar — Vater

»Ясний батеньку!«

Б. atar, m. Feuer; Star-Stern

»Ясний огню«, »Ясна зоре«

¹ Зовсім аналогічне з фразою пісні: »Данаж, моя, дана« = мила, (дівчина) яку цілими днями співають пастухи, повторюючи так часто ці слова; або »ой та рада, рада дана і т. д. (r = l, t).

Крім цих імен з їх особливими значіннями, в староперщині бували суффікси слів, що надавали словам особливого значіння. І так у середно-перській мові (mittelpersisch)

суффікс *dār-yār*, ще давніше *dāra*, означував: »цей, що держить«; суффікс *tār, ītār*, творив т. зв. *Nomina agentis*. Оба ці суффікси можнаби віднести до імен Білодарчик і Білотарчик. Тоді »Білодарчик« рівнявсяби значінням з Білоданчиком-корманічем, візником.

5) »Біло-

Дайчик«

j. *daiṣhy-patay*, m. Herr, Gebieter eines Landes, Landesherr, von Göttern: b) von *Miθra*, ad p. *mitra* (Air. Wb.: »Eine arische Götterfigur, ursprünglich eine Sonnengottheit, dessen Kult sich (alsdann) bis weit ins Auenland

hinüber verbreitet hat., Pū. mihr. np. mihr-Sonne 2) Liebe ai. mihr

Freund. У фразі *daiṣhy-patay* друга частина (*patay*-Herr, Gebieter) може бути недовомленою. »Білодай(нь)чику«, означувало: »Світлий паноньку-володітелю«, у відношенню до Бога світла¹.

Але малаб значіння сама перша частина слова *daiṣhy* (*patay*) і в сполуці: »Білодайньчику« значилаби: білий світоньку

= o, helle Welt!

»Поплинь, поплинь по Дунайчику!« — Дунайчик, хоч пещено кликаний, — це образ могутних, ще й розіграних хвиль весняних, — того живла, яке хто будь не опанує, хіба герой-півбог, що володіє божою силою. Тому-то »білодан« означає свідомого й справного пловця-корманіча.

Староіранське j. *dānav-f.* = Fluss, Strom (»ein aus der Tiefe der Erde herströmender Fluss«). Це наш містичний із народних пісень, могучий Дунай, впливаючий з глибини землі, уособлення живлової сили животворної води, яку український нарід з такою пошаною й любов'ю згадує!

Але є й інше слово, яке, покривається звуково з іменем Дунаю, — це перське: *daṣh, daṣh, daiṣhav* = Landgebiet, Landschaft, Land. Плавба

Білоданчика по Дунайчику може зображувати раз — його плавбу по буйній живловій весняній струї; другий раз — весняні соняшні струї світляні, пливучі по широкій Україні, які він сам розсилає, коли він архангел сонця.

Ой Іване Білодане,

Білоданчику, Білоданчику,

Ой, попливи, Білодане,

По Дунайчику.

Пригладь собі, Білодане

Головиченьку, головиченьку,

Умий собі, Білодане,

Біле личенько, біле личенько.

»Насунь собі, Білодане,

»Черевиченьки, черевиченьки,

»Іми себе, Білодане

»За підбоченьки, за підбоченьки,

»Шукай собі, Білодане

Посестриченьки, посестриченьки.

¹ Інтересне, що слово перське = mihr = Sonne; Liebe — ai. mihr =

Freund знаходиться в історичних українських та інших слов'янських іменах, як: Володимир, Яромир, Казимир і і. Володимир слово зложене з *walid* (A) + *mihr*, значить: »батько, сонце ясне«. Зрозуміле буде, чому український нарід звав Володимира:

»Князь, батько — сонічко ясне«. Єсть і друге перське слово = *mīr*, знач.

Fürst, Befehlshaber. Володимир 2) = »батько-князь«.

Казимир значить: Князь суддя. Яромир значить: Князь приятель.

»Розчеши си косу росу і чорненькії брівця
 »Возьми ся за підбочки, шукай си товаришки.
 »Вибирай си першу з калинового цвіту,
 »Вибирай си другу з калинового лугу,
 »Вибирай си третю, що найбільше вперту.

Ще раз кажу: це чистий Аполлон-світлоносець, ідеал краси й молодечої сили! Як же не мають дівчата до нього залицятися й примилуватися? —

Одна з найкращих гаїлок, найбільше поетична та найбільше мелодійна, наскрізь містична — це «Воротар». (ч. 10 збірка, А — М). У всіх 12 поданих у збірці варіантах, у словах і мелодії, дзвенить подібна пісня, гремить тріумфальний похід. Це не йдуть здобувати, але йде князь витязь, якого всюди вітають. Увесь наряд кличе: «Воротарі, воротарі, отвориць воротонька!» — на прийняття витязя, що везе на втіху народові найкращі дари. Окличники величають його крілем, гетьманом, князем-витязем. Він-то йде сивими волятоньками, везе ярії пчолятонька, золоті зернятонько, найкраще дитятонько, що на золотім кріслі в сріблї та золоті, в яснім блиску та славі сидить, біленьке яечко — символ нового життя, червоне яблучко — сподіваний овоч молоді весни, — в руках держить. Чудовий образ новонародженого сонця й весняного руху й життя!

У всіх варіантах цієї гаїлки два моменти потягають нас: дари весняні, передовсім чудове весняне сонце — і всенародний тріумф того, хто їх везе. Хто він цей тріумфатор і витязь, — його не називають повним іменем, але він це єсть, що вернув народові сонце й обнови́в життя; він тою могутньою, непереможною силою, що орудує природою. На здогад, хто він, — наводить гра слів у неустанному покликові: «воротарю, воротарю, отвори воротонька». В одній пісні (М) сказано: «Гей, вородай волає, вородай волає! — немов він — воротар — грає тут головну роль. І на це вказує однозвучне з «воротарем» староіранське слово:

j. *vərəθra*, -n. = *siegreicher Angriff, Sieg*.

j. *Vərəθra*, -n. *Wehrhaftigkeit, Sieg*; 2) *Gott des Sieges, nāml, miθrō* — *Sonnengottheit*.

ai. — староіндійський «*Indra Vrtrahan*» (*Bahram*)
 = *Genius des Sieges*.

Чиж не відповідалоби це пояснення отсій чудовій гаїлці:

Гей, вородай волає, вородай волає!
 Гей, на когож він волає, на кого волає!
 Гей на князя витязя, на князя витязя.
 Гей нимаж его дома, нимаж его дома.
 Гей деж він поїхав, деж він поїхав?
 Гей я в доли поволи, я в доли поволи.
 Гей колиж він приїде, колиж він приїде?
 Гей в неділю ранейко, в неділю ранейко,
 Гей як зійде сонійко, як зійде сонійко!

Ось він князь-витязь: сходяче сонійко, — геній побіди життя над мертвотою, ясне божество природи! —

У варіанті «Воротаря» ч. А., дружина князя, що вступила у «воротонька» з дарунками, запитана: «якогож ви пана?» — відповіла: «ми пана Цитнарського, їдем до Боярського». Згадані імена не є без значіння. Я пробував би ось-як їх пояснити:

a) g. *kaēt*-V. *Praes. čit* — «*bedachtsam* — *bedacht sein*.
 g. *čičitav* —: *čičw* — *Adject. bedachtsam, sorglich*.

j. g. nar-~~ner~~, m. Mann 2) praegn. wehrhafter Mann, Kriegsmann; kriegserischer Held.

»Ми пана Цитнарського«, значилоби: ми розумного й дбало-го лицаря-пана»

b) j. čīḡay, f. Busse, Sühne einer Übeltat, — (durch Geld, Vermögen).
j. čīḡā, f. Busse, Sühne.

»Чіт-нар« ≡ лицар, що посередничить в окупі від провини; посол, що приносить заповідь визволення й щастя.

»Ідем до Боярського« — в староіранськiм освітленню ця фраза ось що означувалаби:

j. g. bay-V. Praes. baya, - bya- »erschrecken«, »Schrecken erregen, in Furcht setzen.

»Боярський« це той, »щоб нам тільки страху нагнав«.

В цілім циклі гаїлок про »Ворогара« ця одна (А) має вид смирного впрошування, коли всі прочі з'ображують тріумфальний похід витязя.

З тогож циклі вирізняється одна гаїлка (Б) іменами та змістом і я давби їй назву »Городай« від слова яким вона починається.

»Ой городе, городаю! «Втворить же му воротонька.

»А чегож ви волаєце? «Що дасте нам воротного?

»Женка Йвана Крiливиці «Виберіть си сами другу

»А деж бо він тай поїхав? «Із калинового лугу,

»В Волощину на війноньку. «Та котрую найкрасшю

»Колиж бо він тай приїде? «Як калину червоную.

»У неділю спораненька.

Слова: »городе, городаю« я так поясню:

j. hu-raoḡa Adj. von gutem äusseren Ansehen, von schönen Formen (von Menschen und Göttern)

hu-raoḡay, f.

= gutes äusseres Ansehen (zum Verbum »raoḡ«-»wachsen«)

І цей епітет, може ще й в значінню »гордий«, гордої постави«, бо гарної подоби, — належалоби придати до »Женка Йвана Крiливиці«, про якого співають наступні стрічки гаїлки.

Але можна слова »город« і »городай« розуміти так, як звучать по українськи, лише в абстрактнім значінню. В такім значінню є вони також у староіранщині. Іменно:

j. uruḡa, n. Wachstum (zum v. raod-wachsen Praes. raoḡa —, ura ḡya — Perf. ururūd.)

j. uruḡman, n. Wachstum, Wachsen; Gewächs.

j. uruḡmay, f. Schoss, Spross 2) Plantage, Garten.

Город, як з'ображення персоніфікація, буйного росту весняного, після змороження зимового.

»Когож бо ви волаєце?« — »Женка-Йвана Крiливиці«.

»Йван«, — староіранське, j. yvan, yavan —: uūn; ai. yūvan, yūn.

= Jüngling; 2) junger Held; Held.

Слово »женка« маю за accusativus від »женко«, або »женк« походить воно від: j. g. p. gam-V. kommen, herhinkommen, sich einstellen. Von Personen, vom heiligen Geist, von Geschehnissen, Zuständen, Zeiten. Praesens gam - , jīm - , jəm - . Aorist jəngḡh, jaḡḡh. Об'яснювалоби воно »женко« »як цей

що тепер настає«, приміром: »Крiливицею«;

або — радше — походить від j. g. p. gan-V. »schlagen, treffen, verletzen«

2) im militärischen Sinn: besiegen. Praes. jan -, γn -, jaγn - Passiv. janya-
Infinitiv. jaidyāi, jaiti. Absolutivum jatəm.

Це, точнісінько, українське »жати«, »жнець«. Навіть форма четвертого відмінка іранського »женка«, подібна до такогуж українського: »женця«.

j. jana, Adj. »schlagend«; jaini, töhend.

»Женко:« той »гордий«, (або »вродливий«), лицар, уособлення побідного часу, — який тепер настає...«

»Крілевиця« маю за epitheton до Йвана. (Коли се не augmentativum від кріль [король] подібно як »хлопця«-здоровий, сильний хлописко, від хлоп, [мушина]), то пояснив би я це слово від j. g. xgrā, Adj. »blutig; grausam, grausig. в значінню: »суворий, неподатливий, неуступний.«

*

*

*

Дуже неясною, незрозумілою для самого народу, хоч розповсюдненою й улюбленою єсть гаїлка Кострубонько, Костриб (після моєї думки повинно бути »Кострубон« — гл. н.) В забаві дівчина жалується, що Кострубонько її покинув, винув себе, що не вміла, чи не хотіла, вдержати його при собі тай він іншу собі знайшов; тішиться злорадно, що він помер та що його поховали. Іншим разом просить його щобі вернувся та станув із нею до шлюбу; тішиться, що померла йому жінка й він певно подружиться з нею — першою любкою. Всі пісні тої гаїлки якісь повні іронії (навіть мелодії тій іронії відповідають). Залицяння дівчат до Кострубонька якісь нещирі, насмішливі. Так і чується, що то хтось нелюбий. Зовсім противно як Білодан. Один лише варіант(ж.), по моїй думці, найцінніший, — дає вираз щирого жалю й туги за Кострубоньком:

»На горі росте чіча,

»Ой вернися Кострубонька,

»Нема мого Маркевича.

»Стану з тобов до шлюбною,

»Нема, нема тай не буде,

»Бо з тобою лиш ми жити,

»Він за мене не забуде

»Або тяжко, вічно, тужити.

Деякі дослідники етнографи пояснюють гаїлку »Кострубонько«, як памятку давньої містерії похорону сонця при кінці осені, коли воно немов загибає від зближаючоїся зими. Весняна містерія малаби бути присвяченою воскресенню загибшого в зимі сонця. Пояснення це дуже правдоподібне й за ним стоять етимологічні розсліди староіранські — слова »Кострубонько«. Ось як вони виглядають:

j. Kastra, n. Spaten (»а« носовий звук) ai. khanitra, n. Schaufel.

j. g. guzra, Adjectio. »Verborgen, geheim

(zum V. gaoz-verderben, verstecken),

j. bānay, m. Lichtstrahl, Strahl. ai. bhānav.

j. bāma-m. Licht, Glanz. np. bām. Morgenfrühlicht« ossetinisch bōn »Tag«.

Після цього, прим. guzra bōn (bām) значилоби »схоронений день«. Однакж на інший спосіб пояснення напроваджує ім'я »Маркевич-а« фігуруючого попри »Кострубонька« в тій самій гаїлці (вар. Ж.), бо староіранське слово, j. mahrka, m.; g. mahraka, m.

np. marg = Tod, Verderben.

ai. marka, Name eines Dämons.

Чи не буде Mahrka, »Маркевич« Демоном, ворогом сонця, котрого животворне сонце перемогає? Переможеного ховають і тішаться з його погибелі. Ясний день соняшний, дозвітна зоря »bām« (bōn) = Morgenfrühlicht стає демонові ночі гробокопателем, лопатою погребальною — »kastra«. Таке пояснення має основу ще ось у чім: в Altiranisches Wör-

terbuch v. Chr. Bartholomae під словом »mahrkuša« слідує: j. »mahrkuša«, Eigennamen eines Daëvischen Wesens, (nach Denkart) Zauberers, Wenn 300 Jahre vom Millenium des Uχšyat ərəta (E. Name eines der drei ersten

Söhne Zarduštras) vergangen sind, wird der Zauberer Mahrkuša durch Schnee und Kälte in drei Jahren fast die ganze Menschheit vernichten. Dann soll Yima's (-sagenhafter iranischer König)-vár (-Schloss, Burg) geöffnet und so die Erde neu bevölkert werden. Yima führt eine tausendjährige, glückliche, von Hitze und Kälte, Krankheit und Tod verschonnte Herrschaft«. (Altir. Wb. S. 1147).

За великою правдоподібністю повищого здогаду про ролю »Маркевича« в містерії гаїлковій, промовляє дуже популярна в українській демонологічній традиції стаття »Марка проклятого« зі своїм прототипом »mahrkuša«. —

Гаїлку »Зельман« багато етнографів лучить із іменем жида Зельмана, арендаря Церквей християнських за часів панщини, хоч зовсім хибно, бо як усі »гаїлки«, — сягає й ця часів передхристиянських; до того цю гаїлку співають також на Мазурах і в Моравії, де не було панщини в такім виді, як над українським народом. Іншого пояснення тої гаїлки мабуть нема, окрім здогаду Ом. Партицького, що імя Зельман може бути — індійського »Бога живителя« Соми.

Стоячи на тій основі, що в українського народу є сліди впливу мови й культури племен іранських, які були на українській землі кілька століть перед Христом, завважую ось що:

Іранці, передовсім Перси, були племенами хліборобськими звязаними з природою, для якої оказували великий релігійний культ. Як пишуть їх святі книги, святкували вони чотирикратно в році, в честь чотирох пір року — празники, кожний по пять днів. З дуже великим захватом святкували вони свята весняні й свята літа та жнив. Під іменем »maīdui-zarəmaia«, — Мёжовесні (maīdu, Adj. - medius (zeitlich) як adverbium: in der Mitte von — mittem in — † j. zarəmaia, zarmaya, — m. Frühling) — признавали вони божество першої пори року та святкували свій весняний празник. Пізніше вони цей празник присвячували памятці сотворення неба.

Староір. слова j. zarmaya, — m. Frühling; j. zaramaya Adj. vernus Pü. gazarman, NA. zaram. —

Це слова, що покриваються звуково зі словом »Зельман«, памятаючи що в староіранщині не було »l«, лиш »g«.

Є також слово староір. g. zara, - m. »Streben«, »Ziel«, подібного значіння, що грецьке *ζῆλος*, ó = ревність, старання, гін, захват; 2) об'єкт захвату, подиву; світлий блеск, щастя; а грецьке *τό ζῆλον* в числі багатьох значить: об'єкт подиву, щастя, ціль заходів і старання. Ці слова грецької мови, які походять від такогож коріння, що й українська, з'ображують ту живу струю, яка проявлюється також, як творчий гін весни. Ось чому оклик: »їде — їде Зельман« такий популярний і розбуджує радість народу. (Як-раз поклик, що їде Зельман жид-гнобитель, не збудивби радості народньої, а хіба сум і тривогу.)

В багатьох сторонах замість слів »їде — їде Зельман« співають:

»Панагабуг Зельман«, »Панагадбуг З.«, »Паманабуг З.«. Ці слова пояснює дехто з етнографів, як польську перекинуту фразу »Pomagać Bóg Zelman«. Я протививсьби тому поясненню, хочби для того, що занадто тісно жие український наріз з польським, щоби тої фрази не розумів і мусів її перекинути на нісенітницю. Натомісць маю її за фразу

«староіранську — і зовсім не перекручену. Є вона композицією кількох слів, іменно:

j. *bānav* — m. Strahl, Lichtstrahl; j. *bānvant*, Adj. (statt. »bānu-vant«) = strahlgebend, glänzend; j. *bāmanioa*, Adj. glanzvoll, herrlich —

+ j. g. p. *gam* — v. kommen, herhinkommen, sich einstellen; von Geschehnissen, Zuständen und Zeiten, — oder Personen.

Praes. *jam* —: gm. — *gəm* —, ga

або + j. k. *kan-v*. »Verla'gen tragen nach —. gern haben, lieben Part. Perfecti Passivi kata

+ *būg*, (j. g.) fem. Lösung, Rettung.

1) »*bānav-ga-būg zaramaya*«

Der Lichtstrahl kommt (und) die Rettung: der Frühling

»ясна йде, спасенна, — весна«.

2) У другій композиції:

»*bānav-kat-(a)-būg zaramaya*« (*zaram*); »*bānavant-būg-Z*«.

»Die glänzende liebe, Rettung — der Frühling«

»ясна, любя (бажана), спасенна — весна«.

3) В іншій композиції:

bāmana-būg zaramaya (razarman)«

Glanzvolle Rettung — der Frühling»: »ясна, спасенна весна«

4) Окремий іще варіант »Панадгабур Зельман«

покривавсяби з фразою: »*bānvant-ga-būg Z*«. Як під 1.).

Співи про рідню Зельмана можуть бути наслідком перепутання гайліки зі споминами про Зельмана жида або виразом буйности, загальности весняних сил. Єсть в староіранській релігії й друге ім'я рівно-

звучне зі Зельманом, а це: *zaurwan, zarmān* »der Dämon des Alters, eine grausame Personifikation des Hinschwindens und Verfallens«. Мірбі поклик: йде Зельман (цебто: від'їжджає вже) відноситися до цього Демона старости й загибелі *Zarmān-a*, що так дався в знаки народові у виді все зморожуючої, життя здавлюючої зими (перська: *Zemaka*); хоч кінцеві звороти гайлок »Зельман«, приймаючи його з родиною по великих торгах на ґрунт, чи на хліб, булиби неоправдані.

Єсть іще дві гайліки, на вид мало замітні, які однак уважаю вповні містичними. Це гайліки »жук« і »зайчик«.

Дійсно дивно це виглядає, чому до гайлок що мають релігійну основу впроваджено такі дві нікчемні звіринки, як жук та заяць. Жук сам по собі дуже ладний хрущик, як впрочім вся твар Божа. Одначе поетичного виду не має, тим більше, що вилягається в гною худоби. Але якраз у цьому його походженні його й виріжнення. Український нарід, як хліборобський, надзвичайно цінить і любить рогату худобу. Перський нарід майже боготворив худобу. Первень бугай в мітології перській, це півбог, що має душу¹. Екскременти рогатої худоби уважали Перси за велику святість, яку особливо шановано, як про це свідчать книги Авеста. Вже з огляду на це й жучок мігби бути в якійсь почесті й у нас, через традиційну, мабуть від Іранців переняту, почесність для рогатої худоби. Але я думаю, що жук має в гайлках виразно означене

¹ Der Ochse *Hadhayash* — *Hadhayaosh* (чит. гадгайаш, гадгайош), »immer rein«, von demselben Fett, mit dem weissen Homsaft vermischt, das Ambrosia bei der Auferstehung bereitet wird (A. W. Williams Jackson, *Die Iran Religion* s. 5675.), звертаю увагу на популярне українське слово: гайдій, гуцульське гайдай, гайдар, -- значить пастих рогатої худоби.

значіння містичне. »Жук« — Scarabeus був у Єгиптян символом сонця й вічного відродження, воскресення. Культ його був повсенародним у Єгиптян. В кождо мумію на місце (замість) серця вкладано завиненого в папірус жука. Також з'ображувано його з каміння або випалюваної глини й уживано повсюди як амулету¹. Від Єгиптян через зношення їх із Персами (XXVII королівська династія від р. 527 перед Хр. через 121 літ, та XXXI династія від р. 340 перед Хр. через 8 літ — були перські) перейшов мабуть цей культ до Азії, а відтак з іншими ідеями релігійними від племен іранських міг прийнятися і в українського народу. Не виключене також, що тісніші взаємини Персів з Єгиптянами були ранші.

Впрочім арабське: شوك = šuket, šewket, знач. міць, краса;

— а با = zükja значить сонце

[Прошу прочитати собі замітку про арабщину в українській мові, подану при поясненні назви »гаїлка«]

»А в нашого жученька

»Золотая рученька,

»Грай, жуче, грай!

»На жукови жупан ясный

»І сам жучок барзо красний

»Грай, жуче, грай!

»Ой, грай жуче, грай небоже,

»Най ти Господь допоможе,

»Грай, жуче, грай!

»А ми того рік чекали,

»Жебисьмося дочекали

»Грай, жуче, грай!«

На мою думку ці слова оспівають гру соняшного проміння. В часі забави дівчата по-дві ловляться за руки й стають пара при парі, а по руках їх перелазить маленька дитина, звичайно дівчинка яскраво вбрана (в червоненькій запасочці). Чи не буде це те крайнє дитяточко в сріблї, злоті та ясності, — ідеал всіх гаївок, — з'ображуюче сонце, — якому приспівують: »а в нашого жученька золотая рученька!«

Що до »зайчика«, то чомуж він, як звіринка, мавби бути виріжний для забави в гаїлках? Вправді миле це звірятко й дуже цікаво виглядає, коли скаче на весну песеред городової зелені. Але ми маємо його такого самого, а може й кращ го, в зимовій шубі, по снігу! Я бачу й у нім традиційну містику. Вже при Білоданчику я завважав при однім варіанті, що імя »зайчик« це особливий прикметник (»Ой, зайчику Білобранчику!) — Староіранське слово: j. zaēnau Adj. = reg, eifrig жвавий, epitheton відповідне для Білобранчика, але теж підходяче й для зайчика, що може бути символом життєвої рухливости. Може він і в гаїлку попав як з'ображення жвавости, веселости, рухливости. Цікаве, як уживане часто у варіанті Г. слівце »ой, заєнку« зовсім рівнозвучне зі »zaēnau (aē = ai). Але є й другі староіранські слова рівнозвучні з варіантами слова зайчика: »заєнку«, »загаєнку«, »загайчуку«, а значіння тих слів, хоч кожде є інше, дуже підходяче до думок і містєрій гаїлкових.

І так 1) j. zaya-m ≡ Gerät, Ausrüstungsgegenstand, insbes. der Kriegerswaffe, — це атрибут героя-лицаря й може бути алюзією до витязя весняного (як у »воротаря« або у Білоданчика). У варіанті А. співають: »Поплинь, зайку, по Дунайку!« (Як до Білодана)

— 2) j. zayana Adj. = 1) »winterlich 2) »winterliche Zeit« а »zahya« (g.) Adj. »der dem Verderben preisgegeben wird.«

¹ гл. Źródła historyczne Wschodu: I. Egiptologia. Wł. Zaborski. 1888.

Як жеж надається ідеологія цих слів до гайлкових містерій! І по моїй думці їх так і вживано в гайлках; бо-ж гайлка це пісня тріумфу весни над переможеною зимою; а витязеві дозволені жарти над переможеним, ще й до того такі культурні, чемні, сказатиб — навіть сердечні, яких дозволяють собі розбавлені дівчатка зі »зайчиком«:

Дівчата стають в колесо, а пара в середині танцює;
дівчата співають:

Заєнку! за головоньку! (беруться за голову)

Ані тобі, заєнку, ані вискочити,

Ані тобі, заєнку, ані виглянути —

Заєнку! ручки, плечки! (Кладуть руки на груди)

Ані тобі, заєнку, ані вискочити,

Ані тобі, заєнку, ані виглянути.

Заєнку! сінця колінця (беруться за коліно)

Ані тобі, заєнку і т. д.

Заєнку! за пятачки! (беруться за п'яти)

Ані тобі заєнку і т. д.

Заєнку! за підбочки! (беруться за підбоки)

Ані тобі, заєнку і т. д.

Заєнку! обернися!

Кого любиш — обіймися!

j. zaуana — winterliche Zeit, зима: — »заєнька«. Вільно весні зі зими пожартувати; а дівчата мусять мати якусь персоніфікацію абстракту, — ось і »заєнко«. А відтак »загаєнко«:

Ой, загаєнку, за головоньку!

Ані тобі, зайчику, ані вискочити,

Ані тобі, зайчику, перескочити:

Проз вишенки проз турецькі

Проз дівчата тиклівецькі [— зі села Теклівки]

Скоком-боком, перевернися,

Гребінчиком розчешися,

Зазуй, зазуй, черевички,

Пошукайси молодички.

І весело дівчатам! А тимчасом »zahya« »загаєнко«, значить »цей, що його на погибіль оддають« — der dem Verderben preisgegeben wird...

Іще одно староіндійське слово нарадує »загаєнка«, »загайчика« іменно (ai.) háуana, m. Jahr; adj. jährlich.

Воно веде на здогад, що гайлка виражує також привітання нового року.

Деякі фрази варіантів »зайчика« такі поважні та щирі, що годі подумати, щобі вони були лише виразом жартовливої забави та що мусять вони мати глибшу думку. Чи не буде він, (зайчик, загаєнко, заєнко і т. д.), персоніфікацією когось дуже милого, як Білоданчик і лицарського як він, тай приязного для народу; одним словом: Генія весни.

»Зайчику та сивенький голубе »Зайчику, зайчику сивесенький,

»Та дивнесенький соколе! »Голубе, голубе, милесенький.

.....
»Поплинь, зайку, по Дунайку, »Зайчику, зайчику

»Вибирайси дівку з краю. »Ти мій братчику!

Цеж величання за поважні для звичайної звіринки!

В гайлці ч. 31 »Верменчуки« звертає увагу слово »верменчук«. Хоч згадана гайлка записана в Печеніжині, де укр. нарід має нагоду стрічатися з Вірменами-Орм'янами, однак їх роль у справі охорони дівочької й парубочької краси, — про що в гайлці співають, — булаби неоправ-

дана й неясна. Натомісць колиби прийняти, що в основу цього слова ввійшла староіранщина, то значіння булоби виразно символічне тай для гайлки підхоже.

I так: j. vīra, m. = Mann, insbes. der wehrhafte, waffentragende Mann, Kriegermann.

j. vīraz, m., hier und dort allenthalben gebietend.

ai. viraj, m., пр. gurāz „Herrscher“, über Männer gebietend.

На другу половину слова верменчук відповідалиби ось ті слова:

j. manuš, Eigenname eines alten vorsaglichen Helden.

j. manah, — n. ai. manas; пр. man (т. є. в зложенню) Pū. mēnišn, mēnišnih. = der innere Sinn, Geist;

Streben, Begierde.

j. g. manahya Adj. geistig. Pū. i. mēnūkān „der Geister“

Відсилаю з цею гайвкою до »Воротаря-витязя«, під котрого охорону нарід горнеться.

*

*

*

Цілком майже подібні змістом до повищої гайлки, — гайлки »Пан Городецький і Кременецький«, в яких ці оба лицарі виступають, як охоронці дівочької й парубочької краси. Що це якісь лицарі, або персоніфікації лицарськості, — обяснює крім змісту гайлки й само значіння імен, оснований також на староіранщині:

Імя Городецький находити в староіранщині двояке пояснення:

I. j. hu-raoḍay »gutes äusseres Ansehen,

j. hu-raoḍa Adj. von gutem äusseren Ansehen,

von schönen Formen (von Göttern und Menschen)

— теперішнє українське, »уродливий, вродливий«

j. hurāḍva, Adj. mit schönem Wagenzeug versehen;

чи не буде це в дальшім розвиненню значіння, українське »гордовитий«? Слово це зложене з hu = добрий, гарний + raḍa = віз; hurāḍva це лицар, що їде гарним возом, правдоподібно »повозить перед усіми прочими лицарями«; аналогічне до »Білоданчик« = »ясний, а справний візник«.

»Пан Городецький« значить: уродливий лицар, уосіблення краси.

II. j. huruḍman = schönes Gewächs.

j. uruḍman, Wachsen, Wachstum

»Пан Городецький« — подібно як вище: уосіблення вроди, притім, розуміється, буйюсти, росту, молодечости й сили, яку навиває весна.

*

*

*

Можливо що й імя »Кременецький« походить від староіранського g. gərəma Adj. heiss, übertrieben warm; пр.-garm. В тім випадкові зобра-

жувалоби воно поняття живої, вогнистої сили, може й весняного животного тепла, палкої мужескості героя.

*

*

*

»Пан Маковський« виступає в гайлці — зовсім у подібній ролі, як Городецький і Кременецький. Імя його обяснює староір. j. maḥava, Adj. „unverheiratet; j. maḥa Adj. rein. Це прикмети лицарські, хочби згадавши пізніших українських лицарів Козаків Січових, що жили обовязково в безженстві;

крім повищого: р. magav, Adj. = magisch; subst. Magier т. зн. ворожит (перський). Це також підходяча характеристика для містичної особи.

* * *

З гаїлок, що відбивають од других окремим іменем цікава — весела, жартівлива (ч. 108 зб.) »Журило«

»Шов Журило з міста,	»А в Журиловім млині
»За ним дівочок двіста.	»Сподобалося міні:
»Ой ти, Журило, пане,	»Мельничка молоденька
»Де твоє воячко стане	»Пристає до серденька«.

Що значить »Журило«? — Чейже не той, що журиться, або журить других, бо цьому противорічить зміст гаїлки. Ця гаїлка була поміщена вперше в збірці »Историческія пѣсни т. I. ст. 54. Вол. Антоновича й Мих. Драгоманова«; отже вони догадувалися в Журилі якоїсь історичної особи. Може воно й так, а все таки етнографи придають їй гаїлкове значіння.

Я лише звертаю увагу, що етимологічно ймення Журило дається також вивести зі староіранщини.

- j. jīra, Adj. lebhaft, rasch an Verstand.
 ai. jīrá, Adj. lebhaft; afganist. žar, lebhaft.
 np. žirak, Adj. schlau.

І таке значіння імени Журило, яке подають староіранські слова більше підхоже до змісту пісеньки, чи гаїлки, ніж теперішнє українське журити, чи журитися = jemandem Sorge bereiten, jmden grämen, betrüben; sich bekümmern.

* * *

Цікаве дуже одно імя, в гаїлці »Заслуженина« (ч. 106 зб.) яка впрочім лиш тим іменем інтересна.

- »Служив же я в пана Ярмана
 »Навчив я ся крам крамувати і т. д.

- j. g. p. yar — mah
 = »Gottheit der Monate«.
 [mah = 1) »Mond«; auch als Gottheit;
 2) Monat.
 ayara = Gottheit der Tage].
ma~~ah~~hah (näml. ayars) heisst der 12 Monatstag.

І знов з іменем »Ярмана« заблукалася до нас одна думка з далекої старини.

* * *

Гаїлка »Бильце« (ч. 28 зб.), коротенька змістом і формою, але дає дуже багато до думання.

Дівчата стають у дві громади. Тоді в першій громаді одна з дівчат бере патишок так, щоби друга громада не знала, котра дівчина має його. Перша громада співає:

»Угадайте та вдумайте	Друга громада відповідає:
»В кого наше бильце	»Ми би раді угадати
»Божее деревце.	»Ми би раді удумати,
	»В кого наше бильце
	»Божеє деревце!

Одна з другої громади вгадує й бильце переходить до другої громади, а перша вгадує, де воно — і т. д.

Сама назва бильце — «Божее деревце» свідчить, що тут маємо до діла з якоюсь містичною річчу. Також уся суть забави, обмежується лише до укривання й вишукування бильця; поклик до вгадування й удумування — (до поважного думання), свідчить про пієтизм учасників для предмету забави, — «Божого деревця».

Це мені й наводить думку, що в давних Персів був спеціальний релігійний обряд »Barəšnav«, який відбувався в той спосіб, що на жертвеннім столі на подушині, перед найвищим духовником Zaoar складали підвладні духовники вязку містичних, добиралих зі зілля, чи деревець — галузок, які обвивано спеціальним поясом aiwya²žhana («обвивач»), а він жертвував їх божеству. Подушина ця звалась barəziš, по новоперськи вимовляють bališ, що підходить враз із »barəsmān«, назвою містичної

вязки, до слова бильце; тямлючи, що староіранське „r“ заступає „l“. Ai. barhis = Opferstrau.

Сліди тих містерій я бачу в сучаснім українсько-народнім церковнім обряді свячення зілля, якого нарід при нагодах свят весняних, літних та осінніх домагається — і мимо свого акцентування посвячень християнської церкви, вживає відтак цього зілля до чарівних підкурювань та як талісманів, зовсім на поганський спосіб. Бачу їх також в українським весільнім вильці («вильцє», „вильцє“, »вілечко«, »гільце«. Прошу порівняти наведені вище технічні слова: bališ — barəsmān, barhis та aiwya²žhana). Це вильцє весільне складається з вязочки містичних прутиків, як калини, барвінку, любистку, рути і і., що прикрашені позліткою, уткнені в коровай, мов у подушину, благословені всільним старостою, обносять дружби, як тріумф весільний. Про цю весільну містерію поговорю іншим разом.

Якеж значіння, останків якоїсь містерії з »бильцем — Божим деревцем« — у гаївці? — Годі вгадати. Але, чи не буде це закінченням прізнику весняного якимсь актом релігійним в роді давної жертви з деревець і зілля, а відтак розданням билець, як памяток або талісманів між вірний нарід?

*

*

*

Коли дивно кому буде, що я в так далекій давнині шукав пояснень до українських гаїлок, — я відповім: Ось у тій давнині доказ, як далеко сягає, з якої пропасті й теміні часу світить — і як довго жие людська думка. Тисячі поколінь живе ідеями первісних батьків! І якжеж чудово лучиться ця сердешня пісня народу з воскресною піснею християнської Церкви, з Воскресенням Христа. — І якаж це могутня сімфонія: природи й Церкви!

*

*

*

Я свідомий, що мені далеко до вичерпання порушеної теми. Дуже жалую, що задля нещасних світових обставин не можу покористуватися для інформації та порівняння ще й іншими працями учених наших і чужих етнографів у цьому самому предметі. Коли вказую на нові дороги для етнографічних студій на українським полі, може я в дечім ошибаюсь, та все таки радби я дати спонуку до студій у цьому самому напрямі, особливо українській молоді, що має запаси молодих сил та здібностей і час до цього.

Ор. Св. Мердін

Молодь серед непригожих умовин

(Закінчення)

А чи не були це — так по просту думаю — божевільні два невчені молодці, які не знаючи світа, станули до боротьби з одним великим заведенням, котрого коріння вросли глибоко в устрій Америки, яке піддержувала наука, правлячі круги, промисл і аристократія без різниці політичних переконань? Чи могли вони мати надію на перемогу з пересудами та ворожим настроєм усього населення? Та благородна мета додавала цим двом молодцям неабі якої відваги, а рішучість, сміливість і сила були в них залізни.

Один із них Вен'ямін Люрді друкував в Огайо часопис „Геній загальної свободи“. Ввесь наклад того часопису приносив зі собою що місяця до дому віддаленого двадцять миль від друкарні. Не вагувався піти чотириста миль до Теннесі, щоби лише збільшити число своїх передплатників. Був це справді незвичайний молодець.

З тією самою натурою продовжував далі своє діло в Балтіморі з Вільгельмом Гаррізоном. На головних вулицях бачив він чорних невольників, як вантажено цілі кораблі людьми, що їх вирвано з родинних домів; бачив як вони чекали на висилку до полудневих пристаней; бачив роздираючі серце події під час ліцитації — все те бачив і так увійшло це йому в пам'ять, так лягло на серце, що ніяк не міг того забути. Мати Гаррізона була дуже вбога, то й не могла дати сина до школи, За те навчила його ненависти до гноблення других. Тим то постановив Гаррізон ціле своє життя посвятити справі освободження нещасних невольників.

Зараз у першому числі свого часопису став домагатися рідноправності для муринів. За те стягнув на себе обурення цілої суспільності. Його арештовано і запроторено в тюрму. Вендаль Філіпс говорив пізніше про нього:

„Був ув'язнений у двадцять четвертім році життя за свої переконання. У цвітучій молодості відважно ставив чоло своєму народові“.

Однак хоч ув'язнений не гаяв часу. У в'язниці приготував кілька відчитів. Але шож міг він з ними зробити; адже відчитові салі були для нього замкнені. Та він був із тих, що їх ніщо не зможе зломити. В Бостоні без гроша, без приятелів, у маленькій хатині на піддашу видавав часопис „Liberator“ „Свободолюбець“. Прочитаймо відозву цього вбогого молодця в першому числі його часопису: „Буду суворим, як правда, неподатливим, як справедливість. Говорю поважно. Не буду викручуватись ані виправдуватись, не уступлю ні на волос і примушу вас слухати мене“. — Оце сміливість молодця, що має ввесь світ проти себе.

Роберт Гайн з південної Кароліни писав до Отіса, садника міста Бостону, що прислав йому число „Лібератора“ і просив його, щоби довідався, хто є його видавцем.

Отіс відписав, що найшов убогого молодця, який друкував „те без значіння письмо“ в темній норі з одним помічником, муринським хлопцем і ще з кількома особами без найменшого впливу.

Але той молодець, що їв, спав та друкував у „темній норі“, змусив світ зайнятися справою, про яку ніхто й не думав. Уживано всяких зусиль, щоби згнобити його „Свободолюбця“. Товариство „Чування“, в південній Кароліні визначило 1500 доларів нагороди за віддання судово кожного, хто лише поширював „Лібератора“. Губернатори одного чи двох степів визначили ціну за голову видавця. Уставодавча палата Джорджії визначила 5000 доларів за зловлення Гаррізона.

Молодець, що боровся з такими перепонами, пробудив увесь народ. Двадцять „фанатиків“ зібралось однієї

ночі в підземеллю африканської церкви в Бостоні й заснували новоанглійське протиневільничче товариство. Боротьба ставала що раз то завзятіша. Пруденція Крендель мала в Коннектикут школу, якою опікувалися багатші люди з Бостону й Нью Йорку. Ця Пруденція прийняла до своєї школи кілька муринських дівчат. Зате купці не хотіли їй нічого продавати; а вулична товпа відгрожувалась, що збурить школу, а вчительок повбиває. Гаррізона й його товаришів скрізь переслідувано. Одного духовника Ловері товпа в Іллінойс убила за те, що боронив справи „Лібератора“. А в „старій американській колиці свободи“, в багатім, могучім, культурнім Массачусетс виступлено проти повстанців із нечуваною заїстістю.

Пожар ненависти обняв увесь народ. У сенаті Сполучених Держав сенатор Брукс з південної Кароліни побив сенатора Кароля Сумнера за його бесіду проти невольництва.

Поміж піонерами з Півночі й лицарством із Полудня йшла довга й заїла боротьба. В кінці перемінилась ця боротьба в справдішну домову війну. По скінченню війни, по трицятьпять роках геройських подвигів президент Лінкольн запросив Гаррізона як гостя народу. Над твердиною Сумтер побачив він ще раз зорі*) на розвинених прапорах. Визволений мурин виголосив промову, а його дві доньки, свободні душею й тілом, зложили у ніг Гаррізона прегарний вінок. —

Англієць Ришард Кобден пас сусідські вівці і з того вдержувався. Заледво в десятому році життя міг піти до школи. В п'ятнадцятому році вступив за помічника до skleпу свого вуйка. Коли його товариші по праці спали вночі, Кобден уставав і вчився французької мови. Небавом зістав торговельним агентом.

Метою життя вибрав собі Кобден поборювати страшне „збіжеве мито“, бо воно відбирало хліб убогим, а давало багачам. До помочи в цьому ділі взяв свого приятеля, Івана Брайта.

Коли прийшов до нього, застав його в глибокому смутку по помершій дружині. „Тисячі домів в Англії плачуть тепер за своїми матерями, подругами та дітьми, що повмирали з голоду. Тепер коли вже перші хвилі жалю перейшли, ти повинен піти зі мною. Не спічемо, доки збіжевого мита не знесемо!“ Оба заклали „Союз проти збіжевого мита“ і в 1846 р., коли в Ірландії настав голод, виборили знесення мита.

Іван Брайт сказав тоді: „Нема в цілій Англії ані одного бідного дому, який завдяки Кобденові не мавби ліпшого й дешевшого хліба“. — Сам Брайт був чоловіком, який попри Кобдена найбільше причинився до того, що англійському робітникові скорочено години праці. Він вистарався також і о дешевший хліб та лучшу платню для робочої класи. Оба вони були синами вбогих робітників. За свою незломну постанову, за свої пориваючі бесіди і за свій сильний характер заняли становище, яке дало їм більшу владу, ніж мала її ціла тодішня англійська аристократія. —

Як скромними могли видаватися вигляди будуччини Якова Шарлеса, славного коваля і мистця англійського. Був незвичайно бідним, але до науки горів такою жаждою, що вставав о третій годині та переписував книжки, яких потребував.

По тяжкій цілоденній праці йшов пішки 18 миль до Менчестеру, щоб купити матеріали до своїх мистецьких виробів. В кузні домагався завсіди найтяжшої роботи, бо така робота вимагала довшого часу на приготування й розжарення заліза. І таким способом хлопець міг через цих кілька вільних хвиль опертися о комин із книжкою в руках. —

Родичі Юрка Стефенсона були так дуже бідні, що ціла родина, яка складалась із десяти осіб, містилась в одній хаті. Юрко пас корови одного сусіда. При тім він усе старався мати хоча хвилину вільного часу. І в тих вільних хвилях ліпив із глини моделі машин; замість рур уживав тростини.

*) Американський прапор має на собі 33 зорі, як ознаку 33 стейтів.

В сімнадцятім році життя прийняли його до одної машини, коло якої його батько був топником. Не вмів ні читати, ні писати, але машина була його вчителем. Підчас того, як інші робітники тратили весь вільний час по шинках, або грали в карти, Юрко розбирав машину, чистив її, приглядався їй і робив з нею досвіди.

Але коли пізніше вславився у світі як великий винахідник, то ті, що бавились та грали в карти, називали його щасливим. —

„Прошу дати мені Новий Завіт у грецькій мові“ — сказав Іван Бравн з Карпов у Шкоції до книгарника в Ст. Андро. Купець поглянув на пастуха і з його одержі догадувався, що той хлопчина мусів сьогодні зробити пішки що найменше двадцять англійських миль. І став глумитися з нього, що він, селях хоче купувати грецьку книжку. На те ввійшов до книгарні місцевий професор гімназійний. Коли довідався, чого Бравн хоче, сказав:

„Якщо перечитаєш і перекладеш хоть один стишок з біблії, то дістанеш книжку задармо“.

Хлопець переклав кілька стихів і владуваній вийшов із книгарні з нагородою. Грецької та латинської мови навчився підчас пашення худоби. Відтак пізніше заложив школу для росорслих і вславився по цілім краю своїм широким знанням. —

Новий Завіт і буквар були одинокими книжками Корнеля Вандербілта в школі. Все таки він навчився незле читати, писати й рахувати. Хотів купити собі лодку, але не мав грошей. Мати, щоби знеохотити його до мореплавства, сказала, що наколи в протязі одного місяця виоре, заволочить і засіє десять акрів найгіршого в цілій фармі каменистого поля, то позичить йому грошей на купно лодки. Вандербілт зробив ту роботу якнайліпше і то ще перед назначеним речинцем. В сімнадцятому році життя, в день своїх уродин купив собі лодку, але вона вдарила об скалу і пішла під воду, заки він ще вернув домів.

Але Вандербілт не належав до тих людей, що тратять духа. Зачав працювати на ново. Часто працював цілими ночами і за короткий час здобув собі найбільший вплив поміж перевізниками в пристані. В часі війни в 1812 р. заключив умову з урядом на достатчанню харчів до воєнних станиць недалеко столиці. Харчі перевозив ночами, щоби корабель міг кружляти поміж Нью Йорком а Брукліном.

Хлопець цей оддавав родичам усі гроші, які заробляв в ночі, а також половину з денного заробітку. А все таки як мав 35 літ, посідав уже готівку 30.000 долярів. А при смерті зіставив своїм тринацятьом дітям один із найбільших маєтків в Америці —

Степан Джірд „не мав щастя“. Маючи дев'ять літ покинув родинний дім у Франції і прибув до Америки як корабельний матроз. Не було такої роботи, за яку він не бувби брався. Але не впадав на дусі. Був загордий, щоби далі бідувати: всією силою зміряв уперед до щастя. Подібно, як Мідас міняв за золото кожную річ, якої лише диткнувся. Пізніше став найбагатшим купцем у Філядельфії. Правда, його надмірної захланности до гроша не можна ні хвалити, ані комусь поручати, але ту його працю, його патріотизм у хвилях, коли край находився в крайній потребі, його готовість підчас зарази на страшну жовту пропасницю рятувати чужих людей в кожній хвилі навіть із небезпекою власного життя — будуть завсіди гідні наслідування.

Постав перед хлопця мету і дай йому сильну постанову осягнути цю мету, а певно в будучині вчуєш про нього, хотьби тепер був з усіх найбіднішим.

Майже всі люди, що здобули високе становище в життю, були вбогими хлопцями.

П. Т. Барнум вправляв коні в їзді за десять центів денно. Юрко Чайлдс був хлопцем до посилок, побирав чотири доляри місячно. З таких незначних

початків виросло багато великих ма-
єтків в Америці.

Гідеон Лі не мав за що купити
собі чобіт і ходив до роботи босо, на-
віть коли був сніг. Він заключив сам
зі собою угоду, що буде працювати
шіснацять годин денно. Цеї вгоди при-
держувався стисло. А коли часом змар-
нував трохи часу, то зате вшивав
собі зі сну, щоби надолжити змарно-
ваний час. Зістав пізніше багатим
купцем в Нью Йорку, президентом мі-
ста і членом конгресу.

Президенти: Лінкольн і Гар-
філд були дуже бідними хлопцями.
Тайною їх щастя були витривалість
і незломна воля. Лінкольн навчився
сам читати серед найгірших обставин.
Гарфілд був щасливим, коли міг за-
мітити та дзвонити в церкві щоби
тим способом заробити собі на оплату

науки. „Так видається, що мала, су-
мовита хатина була майже завсіди мі-
сцем народин ваших великих людей“
— сказав один Англієць, перегля-
даючи життєписи визначних Амери-
канів.

Маючи п'ять робітників при
кождій руці та ясно витичену
незломну мету перед очима,
навіть найбідніший хлопець
не повинен сумніватись.

Під американським стягом* є хліб
і щастя для кожного молодця, якщо
він має енергію та здібність вихисну-
вати добру нагоду. Підрядною є річчу,
чи він уродився в палаті, чи в убогій
хатині. Коли тільки оживлює
цю незломну постанову, коли
беустанно видосконалюється,
то ніяка сила в світі його
не переможе.

* Це можна сказати про всякий стяг, отже: всюди.

Доповнення й похибки

На ст. 67 у заввазі ч. 3. стрічка 1 з долини замість „ku“ має бути „ky“
До ст. 68 по стрічці 10 з гори: Дуже можливо, що окінчення „ка“ в слові гаїл-ка
єсть скороченням, недокінченням слова „gāḡa“ f. Pū „gas“ = „Lied“ und zwar
religiösen Inhaltes“. До Verb. ai. gayāti — співати (оживлено), gāyatrā (ā) — m. n.
співання, пісня. Або недокінченням слова „gāḡwya“ Adj gāḡ-isch читаного також
„Kaitya“.

На ст. 68 стрічка 11 з гори замість „fruge“ має бути „fruges“.

Ст. 68 стрічка 25 „замість“ 3 має бути 3

Ст. 70, 8 з долини замість „Ad.“ — „Adject.“

Ст. 71, 4 з долини замість „j x'arənar“ має бути: „j. xarənah“

Звуки тайни

Щепочуть у шелесті соннім
Ясені під моім вікном:
„Як любо! Нас промінь цілує
І легіт пестить тихим сном“.

* * *

І шепіт таємної мови
Ясенів знов легіт надніс:
„... У вічності морі безкраім
Пливають хвилі щастя і сліз“.

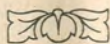
* * *

„Під білим величним покривом
Неясних бажань і туги —
Тремтить там життя буйний порив
І кидає сонця смуги...“

* * *

Втих шепіт. Бо дальші слова
Снив місяць промінням ясним
Деся зорі тремтіли у горі...
Ніч дихала чаром ніжним...

* * *

Я. Кралько

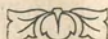

Тихо журливо співають
Ріжні весняні струмки,
Струни душі затихають,
В простір десь линує думки.

Знову весна наступає
Згода, любов гра землі,
Гомін усюди лунає,
З півдня летять журавлі.

Тихо курлича в блакиті
Плинуть, як крапки ясні;
В сонячній промінній світі
Вісники щастя — весні.

А з півночі вітер гогоче,
Чується безліч проклять,
Видно прогнати знову хоче
Чари весняні прогнати.

П. Ісаїв, гімн.

Чи маєш паспорт!

Земля сповилась у білу пелену. Мороз зазірав у кожну закутину, малював на шибках вікон зоряні цвіти, немов значив, де він вже був у гостині.

Ніч закинула свої темні сіті й сповила весь світ до спочинку. Все спочивало, тільки в одній похиленій хатині блимало слабоньке світло. Там сиділа матір над своєю хорою дитиною; вона нахилилася над нею та надслухувала, чи її одинока дитина спить.

— „Спити! спити!“ — думала вона собі, а з її душі просвічував очима промінь надії. — „Спити! Може подужає, може мої гарячі молитви та бажання долетіли до стіп Всевишнього і Він вислухав їх і моя будуча підпора, моя втіха й надія — моє дитя видужає“.

Зітхнула...

Питилітня дівчинка відкрила свої очі та хрипливим, тихим голосом промовила: „Мамо! Мене душать, ой душать! Тяжко віддихати“ — й почала розкриватись та рвати на собі сорочку на ший.

Немов шпилькою вкололи ці слова в наболіле материнське серце. Останній промінь надії, що ще перед хвилиною заблис розсвітив темряву її душі, погас.

— „Що? Що тобі доню?“ — відповіла вона таким голосом, яким кличе о рятунку потапаючий, що вхопився за скелю, але скеля обірвалася, а він потапає знова чим раз глибше й глибше.

Вона топилась у сльозах розпуки й жалю серця. Їй здавалось, що її також щось душить разом із дитиною; їй ставало також тяжче віддихати.

І промайнуло перед очима її душі ціле пожиття з любовою дитиною.

Вона пригадала собі, кілька ночей вона не спала; кілька трудів і посвяти понесла для своєї любові дитини, як вона її кормила своїми грудьми, яка втіха роспирала її груди, як дитя простягало до неї руки, та перший раз проговорило „мамо“; які рожеві надії на будуче будились у неї, а тепер всьо, всьо то мало урватись та не сповнитися ніколи...

Дитина віддихала чим раз тяжче та неспокоїно ворушилась. Матері ройлось у голові від тисячей думок, як рятувати її дитя. Нараз згадала, що тамошній священик пізнається на слабостях, має ліки й уміє лічити.

— Ах треба бігти чим скорше до священика — думала вона — Він уміє лічити, він вилічить. Я далаби йому за те всьо, що маю, всьо своє багатство; я пішлаб до нього служити. Треба бігти до нього, чим скорше...

Накрила дитину й побігла мершій із хати. Забула навіть узяти на себе кожух.

На дворі світало. Піяли півні; м у відповідь брехали собаки. Вона й не чулась,

як опинилась перед дверми у старенького священика.

Старушок устав дуже раненько. Тепер був уже на ногах. Вона стрінула його у дверех та одним духом розказала своє горе.

Старенький був дуже доброю й милосерною людиною й умів лічити. Не одного він урятував від смерти, не одному отер сльозу з очей, тож і тепер не відмовив помочи бідній удовиці. З її оповідання зрозумів відразу, на що хора її дитина й похитав своєю сивою головою на знак спочуття.

— „Не попадай в розпуку“, — сказав подумавши хвилину. „Твоя дитина має дифтерію, яка тепер панує в нашій селі. Дитина не вмере, як що ти покvapиши й привезеш до пару годин лікаря, щоб її виціпив під шкіру лік. В пів години по виціпленню буде дитина весело до тебе говорити“.

— „Ой Бог-би з вас говорив“ — заплакала вона — „я полечу сейчас до міста і вратую дитину“.

— „Не треба, щоб ти летіла. Я дам тобі свої коні“.

Вдовиця кинулась цілувати його по руках...

За хвилину їхала бідна вдовиця на возі священика по лікаря до недалекого міста.

— „Ах! Скорше! Скорше!“ — відзивалась вона до візника, а в душі представляла собі, що її дитина вже здорова, що знова шебече до неї своїм милим голосочком. „Здорова! Здорова! Не вмерла!“ — повторяла вона собі в душі.

Думки полинули над постіль, де лежало мале дитя. Нараз її задуму перервав голос: — „Стій! Куди їдеш?“

Вдовиця здригнулась. Глянула перед себе. Перед возом стояв вартовий жандарм. Погонич держав коні.

— „Чи маєш паспорт?“ — спитав вартовий.

„Та який паспорт?“ — відізвалась дрозжачим, нетерпеливим голосом бідна мати, а в її душі відразу погасла остання надія. Вона пригадала собі, що до міста без паспорта нікого не пускають. В неї кожна хвилина була тепер чимсь дорогим, дорогим, а zarazом чимсь довгим, а довгим. Час був в неї одинокою дошкою рятунку, за яку вона хапалась, а тут нараз найшовся хтось такий, що вибив їй дошку з рук і вона осталась одинокою серед широкого та глибокого моря...

„Який паспорт?“ повторила вона з плачем, мов відгомін.

— „А ти ще не чула до тепер який паспорт? Вам у селі не голосили, що кожний мусить мати легітимацію від війта з фото-

графією та потвердженням від староства. Без такого паспорту я не пушу нікого до міста“.

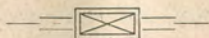
Вона кинулась до нього з плачем і благала: „Пане! Пане, пустіть без паспорту...“

У мене вмер дитина! Дитина!“ — кричала вона розпучливим голосом.

— „Нема про те що й говорити, щоби я пустив когось без паспорту“ — крикнув строго жандарм і трутив її від себе —

„з вас кожний, хто не має паспорту, каже, що в нього хтось умирає. Завертай сейчас коні, як не хочеш дістати колькобою!“ ...

На другий день старенький священник мав два похорони. Ховав п'ятилітню дитину, що вмерла на дифтерію та її матір, якої серце не видержало смерті любої дитини й вона перенеслась туди, де нема „ні болізни ні печалі, а жизнь безконечная“.

Ст. Семчук

На плесі

Чом ліс шумить, чом ліс шумить
й пісні співа?

Чом біль квилить, чом біль квилить
і не втиха?

„Ой я шумлю, ой я шумлю,
бо вітер йде —“

„Ой я квилю, ой я квилю,
бо серце схне!“

Та чом пісні, та чом пісні,
ти шлеш у даль?

Та чом в тиші, та чом в тиші
не давиш жаль?

„Ой шлю пісні, ой шлю пісні
на розказ мрій...“

„Жалю в тиші, жалю в тиші
не скину з вій...“

„З дна серця мчать, з дна серця мчать
пісні мої!“

„Як грім летять, як грім летять
жалі душі!“

В далекий рай, в далекий рай
біжать пісні —

На світа край, на світа край
летять жалі...

* * *

Лискавка

Як гремітимуть кличсурми
Як побачиш зморщки хмурні
Казамаєт —

Як зайдеш за луг спокою,
Де вбиває у двобою
Брата брата —

Як квітками забагриться,
Як піснями задавиться
Чорний стяг —

Як тріумф вестиме жах —
Гордо стій та без тривоги,
В нас — буття,
Ціль життя

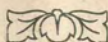
Бог!

Як закутий в сталь терпіння
До невольного горіння
Серце даш —
Як підеш золотосаяним
Верхом шпилею стрімкокрайним
В терем мас —

Як свої тебе поминуть,
Як на думку твою кинуть
Грязь та з'їдь —

Як кругом неволя, гніт —
Гордо стій та без тривоги,
В нас — буття,
Ціль життя

Бог!

П. К. С. М.

Вона явилася їм...

(Продовження)

Не все я мешкав тут в Одесі. Моя блища батьківщина це Холмщина, старинний український Холм, цей гарний город наших колишніх князів. Там мій батько був міщанином. Мої батьки мешкали там аж до примусового виселення, бо я сам не видів більше своєї рідної хати, відколи взяли мене до російської армії. Не видів більше й своїх батьків, бо вони померли майже голодовою смертю на виселенню на Сибірі. Там вони й поховані, а я не бачив їх уже ніколи. Про їхню смерть я довідався аж по році, коли то я відступав у 17-ому році з південної Галичини з могутньою колись російською армією. Після того я був з початку в Києві, а в липні тогож року виїхав із першим гайдамацьким курінем до Одеси, як місця формації. Це був один із перших українських відділів. Невдовзі потім я перейшов до Одеського військового коша війська* й пізнав там цього поручника...

«Чумінського?» перебив четар.

«Так. — Він походив також із Холмщини, з Грубешова й це як раз ізближило нас, майже здружило. Тоді до українського війська приймано старшин із інших народностей і вони — здавалося — були віддані нашій справі. Але шило скоро вилізло з мішка, — як це ви певно знаєте. Та річ не в тім.

Раз якось ішов я вулицею й проходив саме попри жіночу гімназію, де то ми нині були задежалися. Напроти мене йшла молоденька дівчина чудової краси. Я так здивувався на її вроду, що пристанув коло будинка й ждав, доки вона не перейде коло мене. Вона минула мене й увійшла до гімназії. Це було перше, що я знав про неї.

Та я не вдоволівся тим. Її чудова краса переслідувала мене всюди і я

почав також її слідити. І доти я її слідив, доки не розвідався про ньюїт все та доки не здобув і її серця.

Вона називалася Людмила, а була дочкою впливового губерніяльного урядовця. Я здобув собі не лише серце дівчини, але й прихильність батьків красуні-одиначки. Вони заявили свою згоду на наше вінчання й ми мали скоро побратися.

Одного гарного вересневого дня ми умовилися поплисти парохомом по морі до Херсону. Я мав ще зараз після обіду кілька орудок у військовому коші, а ми мали стрінутися в бульварі недалеко пристані о годині п'ятій.

Та якже я здивувався, коли не застав її в означений час. Я перечекав нетерпляче аж до шостої, а відтак поспішив до дому її батьків, коло товарної станції.

Цілу дорогу в мій голову роїлося від усяких чорних думок, однак то, що я застав у дома, переходило всі мої здогади й сподіванки.

Я довго стукав до дверей, чекав, але мені не відчинювали. Я знав, що в той час у них уже світили в кімнаті, де звичайно її батько віддавався научним правничим працям. — Я завізав до помочі міліціантів і ми виважали двері. Коли ми увійшли до середини представився нам несподіваний вид.

Батьки Людмили лежали на підлозі, пов'язані, на пів притомні, з устами позатиканими шматками. Ми привели їх до притомности й довідалися, що Чумінський силою пірвав Людмилу, вдершися з кількома своїми людьми.

Я рвав на собі волосся, плакав, але це, як звичайно, не багато помогало. Опамятавшись, я кинувся шукати злочинця. Та всьо було за пізно. Він одплив іще о годині четвертій парохомом, який одходив до Румунії. Всі дальші наші старання були даремні.

* Був ще Одеський військовий кіш флоту.

Я вспів лише довідатися, що Чуминський втік до Румунії й пристав там до якогось польського відділу, — здається, Зелінського. —

З того часу я ходив мов задурманений. Найбільше ще видержним на удар показався батько, бо мати при кінці падолиста померла. Коли я пізніше пригадував собі нераз цього срібноволосого урядовця, я набирав до нього особливого поважання. Він безперечно полюбив мене дуже й не лише, що сам не давався, але старався й мене привести до рівноваги. Колиж побачив, що жадні переконування мені не допомагають і що я впадаю прямо в шал, він звернув мою увагу на науку, купуючи мені всякі книжки, які лише мене цікавили. Оця то книгозбірня в більшій половині від нього. — Я немов виладував усю свою енергію, умові сили й увагу на науку й це давало мені сяке-такє успокоєння. Так я пережив аж до приходу більшовиків у 18 р. Хоч це чи мало причинилося до мого успокоєння, бо я мусів подбати про якийсь укриття для себе, як бувшого українського старшини, всеж таки ніщо не встигло зовсім успокоїти мого духа, мого розстроєного серця, тим більше, що старого батька розстріляли більшовики.

День і ніч Міла стояла в моїй уяві. Вона стала одинокою моєю думкою; леліанням у серці її чудової краси я живу й до тепер. Вона ніколи не сходить мені з перед очей моєї душі, а деколи я немов відчуваю її присутність, — подув за легким її ступанням. — Вам може дивно це. Ви певно не можете порозуміти мене. Але чи зможете ви представити собі її красу?

Її пишні коралеві уста, шовкопряжні брови, прекрасні очі! — Ні, ви не в силі цього собі уявити. Оця світлинка — це лише слаба її тінь». —

І молодий студент чимраз більше хвилювався, попадав майже у захват, прямо виголошуючи віршування про якусь дивну красу.

»Вона ще й тепер тягне мене до себе примаром джогання своїх малинових уст. Вона манить колиш-

ньою запашністю рожевого личка. Чарує давним весіллям веселих очей. З тих очей бе для мене в моїй уяві вся повня життя й живучости; тії очі лисніють такими розкішними проблисками мудрости! Я бачу їх у чистому зеркалі неба. Там у його безодні вони світять немов одбиті. Я відчуваю їх у м'якості весняних квітів, у чарівній тліні молодесеньких листочків. Нераз я йду над море й гляджу довго в його таємну глибину. І в глибині його жбурливих вод я люблю її очі. Коли море вигладить легенько своє широке та тяжке плесо, я згадую гладке й високе її чоло, в якого кутках засідалися її важкі й далекі гадки; прояви ніжних її почувань. А як повіє від моря пестливий вітерець, я чую в нім її плавне дівоче ступання, подих її русальчиного чару. Я навіть даремно силкуюся змалювати її чудову красу, хоч очима моєї душі гляджу на неї. Її образу не встигло затерти в моїй душі ніщо, а коли в літі 1919 р. я повернувся до Одеси, він оджив зі ще більшою свіжістю й приманою.

Моя туга доходила до вершин і правдивим щастям було це, що я спромігся на стільки сили волі, що взяв у кооперативі заняття. Поза тим я віддавався научним працям, поживав очима всякі книжки, бажаючи ніби виладувати всю свою енергію. Але тепер, коли я вже з тиждень без обов'язкового заняття, я знов відчуваю невимовну тугу, страшну невтишиму тоску, що — здається — розпирає моє серце, то знов хвилями стискає його, ніби кліщами; пече й давить, наче якась розпалена важка залізна праска».

І він знов почав говорити про її красу, не даючи нам за цілий час прийти навіть до слова.

Та ми вже при кінці не дуже слухали його. З тривожним напруженням вслухувалися ми у чим раз сильніший вуличний гамір. Десь не дуже далеко тапнули крісові стріли. Один..., другий..., третій. Крізь гамір добирався до наших ушей далекий свист паровозів од сторони товарної станції.

Ми встали занепокоєні, заглянули до вікна, а відтак підійшли до хазяїна прашатися. Він присів злегка на ліжку й впяливши зір у протилежну стіну, та не зважаючи, що ми прашалися, глядів мовчки перед себе, — здавалось — у якусь уявлену далечинь.

Годі було ждати. — Окинувши молодого хазяїна жалісним оком, ми збігли по сходах, щоби ще завчасу потрапити до приюту виздоровців. Та заледви ми вихилилися з каменниці, — завернули знов назад. Маленькі кульки з лютістю вівкали в повітрі. Відстрілюючись, бігли від сторони пантелеймонівської гостинниці денікінські стрільці й старшини. За ними слідували цілі товпи уоружених людей. Денікінці подавались спішно в напрямку пристані.

Ми скоро завернули та через часок-два знова були в світлиці студента.

Він сидів, як і перше на ліжку, блукаючи сонними очима по кімнаті, задержуючи їх час до часу на заблудженім зимовім лучі сонця, що закрадався таємно крізь скло шибок до мешкання; то знова задивлявся непорушно перед себе, наче шукаючи у виміряній далині нікому незнайомих світів.

Од сторони двірця й базару несло таракотіння скорострілів, а в перервах разом із клекотом доходило шипіння позакраних паровозів, немов кожноразова передпосилка грізного, грохотливого гарматнього вистрілу.

Хвилини минали скоро за хвилинами, а студент понад наше сподівання все ще на приходив до душевної рівноваги. Ми боялися перебити йому, але разом і його заховання починало нас непокоїти.

Я підійшов до нього й узяв його обережно за руку. Він з легка осміхнувся й сидів далше неподвижно.

Тимчасом стрілянина все більше та більше змогалася.

Гарматні громи роздирали сердито на обрію старого города серпанок сірої мряки, розбивали гурми забу-

рених хмар та стрясали в посадах замерзлу землю, надшарпуючи її скервавлену грудь.

А до її зледенілого серця й заложених ледом ушей усеж таки продирався через зимову студінь та крізь клекіт битви, наче на глум, безгомонний, а голосний — золотий сміх Сонця, чи його плач золотий у жалісному спочуванні, чи знов крізь тихе золоте ридання могуче Сонця: не опуцу.

І дрожала розколибана земля, валилась, але не завалювалась...

В ожиданню дальшого ми мовчки попритулювалися в кутку до стіни.

Нараз почули ми, як по сходах спиналось до гори більше число людей. Ще хвилина — й розляглося важке гримання до дверей. Мій товариш, що стояв найблище від входу, підскочив до подвоїв і відчинив.

До кімнати вступило кільканацять чоловіків з червоними відзнаками. Нас у мить обеззброєно й окружено.

З гурту виступив широкоплечий, поставний мущина, мабуть ватажок. Він поступив дещо наперед і станув на проті студента. Наш молодий знакомий дивився далше, як непритомний, опираючися з легка на шафлик, де він перейшов без опору, коли його обшукувано.

За той час в лице більшевицького ватажка відливо впивалася глумливо-насмішлива усмішка, а через часок по всіх кімнатних закутках розсипався його дикий, скорий регіт. Червонобрунатне, набряскле лице викривилося так погано, що я мимоволі почув до цього чоловіка відразу.

Він так реготався й реготався — здавалось: відгомін таракотіння недалекого скоростріла котився втілений у призвуках його сміху — що моторошно було й слухати.

Нараз ми задеревіли від несподіванки.

Немов у протверезінню, почав студент протирати свої блудні очі.

»Чумінський! Падлюко!« — закричав вкінці на весь голос і мов несамовитий кинувся до суперника. Та чотирьох більшовиків у мить іско-

пило його та сильно придержувало
дальше коло шафлика.

«Чого тримаєте мене? Чого хочете?... — Пустить!... Він утікає з Мілою!»

Тут його зір спочав десь у незнаємості, він нараз успокоївся й замовк.

Чумінський перестав реготатись, лише дивився на свого колишнього товариша з насмішкою.

«Слуха-а-й!» — прохрипів він на кінець і взявся руками за боки.

Та в тійже хвилі торкнув ліктем пляшку на краю стола; глянув туди, й замовк, — загавити струю хвилюючих слів повними глотками меду. Колиж уже вихилив із пляшки всьо до краплини, обернувся, положив праву руку на пістоль та почав цідити слово по слові:

«Так!... Узнай вже, чого хочу... — Я прийшов... убити тебе!... — Ну, чогож ти не обзиваєшся?! Чуєш?... — Я прийшов покласти на тобі руку страшної пімсти, пімсти, о так пімсти! Вбити тебе, мучити до крові, шарпати навіть мертве вже твоє тіло!»...

«Ти ще не розумієш мене?» продовжував він дальше захриплим голосом. — «Чиж так байдужа тобі смерть?!»

Однак студент — здавалось — не розумів ані слова. Придержуваний сильними раменами противників, дивився на Чумінського вибалушеними, блудними очима. То знов його зір впивався у меншу світлину на столику, або ніби випроваджував кого до вікна й дальше.

Як я пізніше довідався від товариша то й він переживав навалу жахливих, але й сумних почувань, дивлячися на студента й взагалі, будучи привяним цій події. — Я зовсім виразно відчував, що тут скоїться щось страшного; що туй-туй завітає до тихої колись кімнатки смерть. Її подих відай таки овіював нас усіх, а вона сама, немов зачайлася ще до часу в грізних словах задурманеного ватажка, розглядаючися та підшукуючи найбільш підхожу жертву.

На доповнення недавнього оповідання студента, ми чули ніби його докінчення.

«А так! Байдуже тобі про смерть»... — харчав Чумінський. «І вже скоро прийде вона!... Але знай, ти мій друже!» — Чумінський буває нераз... «чесний». «... — Ха, ха!... Колись... О так, чесний... Ти повинен іще знати, чому вмираєш, щоби тобі... «солодше» вміралось. — Так, я скажу тобі. Через тебе... вже... не живе Міла!... Ух ти... Я любив її справжньою любовю, але вона старалась утекти до тебе й утонула в морю. — І за це ти мусиш згинутися! Чи чуєш?!... Мусиш і то страшно мусиш, бо і я вже близько смерті через тебе!...»

За останніми словами лице Чумінського стало таке відражаюче, що я недвозначно почув усю гидоту теперішнього стану його душі. Колись гарні мабуть черти його лица, видулися від пиячіння в набрясклі червоно-сині пучки, а в хвилині коли він прохрипів останні слова, кров підступила йому ще більше до голови; назначила лице темно-цегляними плямами, здавалось ось-ось наступить її вибух.

Суть цілої трагедії була зрозуміла, однак тоді чергувались у мене лише все нові та відірвані враження й спостереження. Цей більшовицький ватажок, колишній поручник українських військ — Поляк, а може такий самий старшина польських частин — любив її колись дійсно, як любив її до нестями студент! І не такий він був тоді як тепер! Зміст його життя від того часу до останньої хвилини заключувався в чотирьох словах: друг, поручник, скиталець, ватажок. Та ледви почування одного чи другого поручника йшли цілий час шляхом справжньої любови. Самолюбство створило їхнє кохання, це саме самолюбство в одного замучило, в другого притемнювало хоч у меншій мірі, початкові й пізніші проблиски правдивої любови; обох суперників звело на манівці самообману, а то й бездоріжжя хорої уяви. Воно привело їх до того самого виходу, хоч

навіть не такими самими дорогами, а майже противними. —

Та всеж таки то самолюбство люто мстилося на них. І може бути, що коли-би ми з товаришем у ту хвилину мали змогу глибше застановитися над змістом життя Чумінського, — не бувби так строго випав про нього осуд, який ми мали в тодішню хвилину. Можливо що ми малиби тоді для нього хоч дрібку спочуття, як змоглиби собі були представити у повні його цілу муку й розпуку. Однак у пору скоювання події, ми відчували непереможну відразу до цього чоловіка, що здавалось — представляв уосіблення катуючої ненависти тоді, коли говорив про любов.

Незрозуміла для нього мовчанка студента ще більш дратувала його.

»О так!... Уже нема вороття ані тобі, ані... мені... — Ну чогож ти мовчиш?!... Чиж не маєш ніщо на своє оправдання?!... — Так гинь, ти псе... плюгавий!« — захрипів він страшним неописним голосом і не маючи сили дивитися довше на живого любовного суперника, мов несамовитий скочив до студента.

Гукнув стріл і стало тихо. — Зі стіни сипався пісок і порох....

Заклочона вистрілом подія вертувалася даліше.

Але то, що відбувалося тепер у кімнатці переходило межі можливості одноцільного опису, так натовпливо воно складалося. —

Перше, що приспорило мені найновішого спостереження — це був молодий студент, живий та опертий даліше о шафлик. Наморщене чоло та насуплені брови давали привід думати, що він ніби пробуджувався з глибокого сну. Він був свободний, бо більшовики порозскакувалися від нього, але всеж таки неповорухний і непритомний. У його голові мусіло розграватися завзяте змагання пробуджуючогося пробудження, та великансько-могучої, хорої уяви.

Однак у тійже таки хвилині — відай — три одніські жажливі слова зтягнули його прояснені очі туманом блудного божевілля, а на лица

решти приявних навели мраморну блідість страху.

Мороз перебіг мені по тілі, а мої почування підбігли до вершин напруги.

»Міла!... Ти тут?!...« — скричав Чумінський з призвуком неописного жаху й почав одступати назад, заклонючись цілими раменами.

Щойно тепер спостеріг я, що він не стояв напроти студента, але доволі таки на право, сливе коло самого ліжка. Я не вспів навіть пояснити собі тоді як слід, що за причина такого пересунення його постаті в бік, бо він одступав у смертному переляку й тревозі та летів назад прямо на мене. Я мусів одскочити в ліво, а за той час Чумінський харчав скоро й уривано, швидко засапуючись: »О ні,... ні... — Не йди, — не йди до мене!... Ні! Я не хочу, я не хочу... — Чуєш?!« — закричав він, заскорогівши з розпукою зубами й приперся до стола, не маючи куди даліше відступати.

А в той саме час, коли він кінчив послідні слова, студент прошепотів півголосом: »О так, Міло! Ти тут... ти знов тут...«

Це була хвиля загальної безрадності всіх приявних, що приковувала кожного до місця. — Я зовсім не визнавався в натовпі вражінь і спостережень, а розумів тільки це, що у всіх наче вселився якийсь заморожуючий переляк, мимовільний жах, який тим більше закорінювався в нас, що ми ніщо не бачили, а чули лише попеременні, майже рівночасні — скрики та шепоти обох суперників.

Коли я нераз пізніше розбирав і пригадував із товаришем цілу подію, ми нічим іншим не могли пояснити собі її перебігу й кінця, як тільки тим, що Чумінський мусів під час скоку до студента від стола попри ліжко засягнути правим оком на коротесенький часок світлину над ліжком. До тепер він — видно — не завважав світлини, бо заслонювали йому її два більшовики, а може бути що й неависне розярнення до суперника притьмило йому її. Колиж під час скоку

в оці Чумінського відбилася на промайливий часок світлина, повстало в нього з цього спостереження неправдиве зображення дійсного образу піврваної любки. Через невідповідний, гулящий спосіб життя — його безперечно хора уява ще й доповнила це зображення і йому певно здавалось, що Міла виринула десь з боку й майнула разом із ним, як лискавка, попри одну стіну, куток та другу стіну, щоби заслонити від смерти милого. — Це й хиба була причина, що Чумінський скочив у бік, а стріл хибив. Безперечно, що мусіла гризти його і совість тай випитий мід чи мало задурманив його. Опираючись усею силою о стіл, Чумінський махав руками, заслонювався, то знова вдивлювався вибухушено перед себе. З рота текла йому слина й розскакувалася широко, коли він ніби насильно викидав прошиваючі, страшні слова.

«Ух! Якаж вона мокра... Волосся спливає водою... Брр! Якаж холодна вогкість віє від моря... — ...Ні, ні, не йди до мене... — просився він дико — Лишись там, я вже не вбиватиму його...»

«Сміється..., грозить, скалить зуби... Рятуйте! Вона йде до мене...» — скрикнув переражено Чумінський і не маючи куди далше відступати зі жахом видрапався на ліжку, а з ліжка на стіл.

Під його ногою затріщали рямці зі світлиною Міли. Нараз одна жердочка округлих рямок виховзнула з під підосви й привела спяніле, ослаблене тіло в хитання. Нога послизнулася й заточила в бік цілою великою постаттю Чумінського. Воно безвладно та з розгоном полетіло стрімголов на поміст підлоги...

Трісла чашка, а від спадання тіла зазеленкотіли потрясені шибки вікна. З голови брязнула кров і скапував мозок...; білий, жовтий, жовтозелений, жовточервоний.

Смерть уже вибрала жертву й починала свій пир... — В товаристві паруючої крові відлітала душа кровожадного любка...

Ми всі наче помітили в якімсь омертвінню.

І сталося так, що саме в ту хвилину від моря ревнули вперше пушки, а їх тяжкі ядра спадали раз по разові на вулицю; знов обіззався прихилилий недавно скоростріл.

Мовчки виходили оден по другим більшевики, відвертаючи очі від чимраз більшої калюжі крови, що спливала на підлогу й здавалось заливала їхнього ватажка.

Ми лишились у кімнатці самі, все ще під вражінням страшної смерти.

І знова затих скоростріл і вмовкли на часок пушки. Лише шипіння позакерованих паровозів, туркіт возів, дудніння від тяжких зазброєних самоходів, а час до часу скрик і гамір людських голосів та приспішеного ходу — долітали з вулиці до кімнатки.

Нараз тихий шепіт вивів нас із нашого непорушного становища. Ми глянули туди, звідки він походив.

Ступаючи легенько й несміло, як мала дитина, поступив студент дещо вперед. На його лиці й кутиках уст блукала божевільна усмішка, достроюючись до його слів: «Нарешті ти повернула... Але чогож ти йдеш усе переді мною й не почекаєш?... — Змочена..., на вбранні морська піна... Бідна ти... Чогож кров коло тебе?»

Ми одночасно кинулись до студента, щоб піддержувати його, бо він починав хитатися на ногах. Однак це не спинило його. Він ішов далше до місця, де уносилися й розходилася пара з калюжі напливаючої крови його суперника.

«Міла!... Дорога Міло!» — говорив студент слабим шепотом у якомусь жалісному спочуванні, чи розчаруванні —, почекай на мене..., підемо разом... Ми осушимо з татом убрання (тай твої сльози осушимо) й попливемо потім знова парохомом до Одеси... — Ага! Ти не знаєш... Чумінський повернув, але десь дуже спішився, бо був ранений...»

«Успокойтесь. Тут нікого нема» — перебив йому лагідно четар — «лише ми... знаєте... ваші гості, Галичане.»

Ви хорі й ослаблені; треба вам по-
ложитись до ліжка й відпочати».

Молодий хазяїн перервав на хви-
лину та ніби вслухувався в слова че-
таря. Та вже скоро посилювався йти
дальше й ми піддержували його з обох
боків, щоби не впав. Його очі диви-
лися неподвижно перед себе; мали-
нові ще недавно уста блідли все біль-
ше та більше й шептали: «Але ти
добра Міло... Заждала на мене... Ось
я спішу до тебе...»

Ми силою задержали його, бо він
зближився якраз до калюжі крови
й хотів йти далше.

»Вітай Міло!...«—прошепотів він ти-
хотихесенько, — спинившись. Вітай,
моя д-о-р-о-г-а!...« — докінчив тихо
але врадувано й простягнув слабо
перед себе рамена.

Я відчув більший тягар його тіла.
Воно — очевидно — вмівало. Ми
взяли його легенько на свої рамена
й посадили на ліжку, піддержуючи.

Його повіки незначно прижмурю-
вались. Я взяв за живчик і числив.
Слабоньке життя останнім зусиллям
сіпнуло живчиком — раз... другий
і третій, але десь ніби з дуже далека.
Мій товариш миттю отворив шафлик

і виняв пляшку червоного вина. І саме
в хвилині, коли четар одбивав у пос-
піхові від пляшки головку, я прило-
жив ухо до грудей студента.

Здавалось, десь дуже далеко судь-
ба доковувала життя. Ніби останні
дзвенькоти молота, розлягалось — ко-
тилося в грудній кузні слабеньке
теліпання серця... Ось — ось... Ще
раз... другий... третій... — Життя до-
коване й готове на вічність... Смерть
завдала його душі на крила й вона
полетіла... —

Я легенько й обережно зложив
голову студента на подушку, а че-
тар примкнув йому повіки.

І здавалось, що в кімнаті вже про-
шуміли останні звуки великої му-
зики Смерти, трагедії — роману про
самообман і самолюбство, кохання
й любов...

Лише з моря сипався на старо-
винну Одесу густий град важких ме-
талевих стрілен, що з диким рего-
том та зі скаженим свистом вилі-
тали з розогнених пащек корабель-
них пушок розлюченої, шалючої ан-
тантської ескадри...

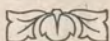
Львів, у падолисті 1921 р. —

Г. Мирович

Лілея

Я бачив лілею, білу, сніжисту
Без сонця зівяла вона,
Схилила голівку сміючу, пречисту
І була смертельно бліда.
Не в силі блакитньому небу дивитись
На звялу лілею сумну,
Стали його очі сльозами повнитись
Росою росити марну.
Вже сонце промінням ніжним обіймило
І подувом зефір голубив ніжним
Та квітку багаття не земне палило
І спрага пекольная з ним.

Бен Маріям

Stella matutina

Мережиться голубе злотом небо; з опалів чаші сонце барви пє.

Висока статъ: благословлять пречисті білі руки. »Прибіжище скорбящих, молися...« тихий голос чуть.

І хор пташиний стоголосий і злotosяйні сонця коси — усе співа хвалу Єдиній Чистій.

Пташки сіренькі срібло пють, обризькали волошки сині і злotoжовті козелці.

Зелене листя в неба океані.

* * *

Самітний чорних птахів лет в гарячу парну ніч під сріблoзорим пастирем.

Біла мережиться в саяві статуя доброї Мами, братоньки вснули, вода лиш дзюрчить північне »Ave Maria«...

Айстри в опівніч зацвіли; стелять Лілеї килим срібної рожі несмілі як мрія,

»Чесніщу Херувим«... уста молебно мовлять... пречисті, білі руки благословлять.

* * *

Буриться пристрасти море, хвилі ламають щогли, срібні вітрила пірвалися, вирвана керма із рук — і в безвідому країну клесами скаче човен. Пречорні хмари бачать горе й грюкочуть громом в нас раз-в-раз.

В лискавки синьому сміху ми при розбитій щоглі руки свої підняли; в видимі мук мовим молитву стару. »Беззахисних Приюте, подай за нами глас, Свята Маріє Чиста...«

Лагідно хилиться з неба біла рука — пречиста, мов ластівка срібна, вічно побідна — і до стерна лагідна сила злітає —

Човне!! втишилися хвилі, буря в безсиллі! —

* * *

Золотозориться ніч, до сну чеше чорні коси. Ранку світання голубе в хвилях рожево-перлистих свій розгортає хитон.

Линуть з вій сльози... Пречистій...

Голуби в світлі рожевим Зорі.

Степан Конрад

І знову ніч...

І знову ніч... Минув вже день...

Минулось денне горе...

В останнє чути дзень-дзелень...

Вже капля впала в море...

І знову ніч... Спокій... Тиша

Засіла на престолі

Сповила сном богиня ця

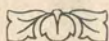
Всі людські рани-болі...

І знову ніч... У тихім сні

Забулось горе — жаль...

Забулись всі турботи днів...

Душа летить у даль...

ЛІД ЯСНИМ ПРАДОРОМ*

Ліга й Пласт. Сям і там одізвався, було, голос, що буцім то Пласт противний Лізі, або знова Ліга противна Пластові. Якжеж є в дійсності? Чи це справді дві противні собі організації, які себе виключають?

Ні. Це не противні організації, але організації ріжнородні, які хоч не одно мають схоже, то не в однім ріжняться. Схожі зі собою є обі організації цілями, ріжняться орудниками, яких до ціли вживають. Не слід на цьому місці переводити повну й вичерпуючу паралелю, чи антитезу обох організацій, та до речі буде вказати на деякі схожі та ріжнородні моменти обох.

Схожість обох організацій:

Обі стремлять до всестороннього, гармонійного характеру.

Обі стараються бути благородним молодим лицарством.

Обі ставлять найвищим обовязком вірність Богу й Україні.

Обі вважають своїм невідкличимим обовязком робити ближньому добре.

Їх ріжнородність:

Лігістом може бути тільки християнин, — Пластуном також магомеданин, жид і всякий, що не вирікся Бога.

Ліга хоче передовсім виробити, видосконалити духа, отже розум і волю — і духом опанувати всі інші сили людини; — Пласт видосконалює передовсім змисли й тіло, й тим способом стремить до вироблення духа.

Орудниками в Лізі передовсім акти, вправи духові; — орудниками в Пласті, акт, вправи змислові.

Ліга, як вибране лицарство Христове, старається релігію (християнську) зробити в себе чинником життя; — Пласт (як організація) не стремить до поглиблення християнства, хиба що улад зложений із Пластунів-християн «вірність Богу» візьме в повнім цього слова значінню.

Мотиви Лігіста: Буду поводитися так, бо я християнин, («Christianus sum»), бо вдяка й любов до Христа цього вимагає, бо славні герої християнства так поступали, бо я горожанином не тільки часу, але й вічності ітд. Пластун, (якщо не є рівночасно свідомим християнином), зістане частіше на природно добрих мотивах: поступатиму так і так, бо я Пластун, бо пластунська честь цього вимагає, бо добро народа цього вимагає ітд.

З цього короткого порівняння виходять ось такі м. і. висновки:

Добрий свідомий Пластун-християнин буде також добрим Лігістом; — натомісць добрий свідомий Лігіст не може бути лихим Пластуном. Це ствердили також факти: в одному місті Лігісти одержали найвищі пластові відзначення.

Дальший висновок: обі організації доповнюються, це є: чого менше має одна, те дає друга; — обі разом уможливають справдішній усесторонній поступ і вироблення молодої людини.

Ліга не намагається дати всьо, що дає Пласт (наприклад ріжнородну зручність), зате також Пласт не в силі вповні заступити студентів-християнинові Ліги.

Противенсьтво й нехить однієї організації до другої не може ніколи повстати з провідної ідеї обох, а тільки можуть їх витворити поверховні

* Відділ Ліги.

Лігісти, чи Пластуни, або їхні провідники, якщо не доросли до своїх високих завдань. Доказом для цього пластові та лігістичні організації в інших культурних народів.

Якщо в якому заведенню є обі організації, то можуть поділитися працею в цей спосіб, що одна другій полишить дотичні акти та вправи. Наприклад Ліга може полишити частину своєї програми Пластові, а Пласт Лізі. В цьому випадкові Ліга вважатиме акти пластові своїми.

Гарний розвиток обох організацій причиниться не тільки до щастя молоді, але й до справдішного добра цілої України.

На тиху хвилину

Не легковаж собі свого життя!

Великі труди сотворені всякій людині, і тяжке ярмо спочиває на синах Адама (Сирах 40, 1).

Друже не дай себе товаришам звести легкодушно до гріха.

Просвітившись вірою не легковаж собі життя, а бери його поважно.

Так! Життя твоє то нещобудь, ним зазначуєш кожду хвилину.

Скажи чим є це життя само собою? Якеж воно коротке, вбоге й несовершенне!

Ледви на світ прийдеш, а сейчас зустрічаєш усюди нещастя. Виростаєш, як квітка та ростратовують і пригнітають тебе; а дні твої короткі й несталі, наче тінь проминають і ніколи нема в них спокою.

А чим є життя твоє в відношенню до Бога? Звідки ти взявся? Чи припадок привів тебе на землю?

Ні! Не говорити про припадок там, де є Найвище Єство, що всіма речами кермує і веде все свідомо та свobodно до послідної ціли.

Деж був ти перед двадцяти роками? Чи ти сам себе сотворив?

Ні! Не може ніхто сотворити себе перед своїм заіснуванням.

Так звідкіля-ж ти взявся і хто ти є? Ти твором Божих рук!

Так, Бог висказав своє всемогуче слсво: Будь — і ти з'явився на світі. Повстало твоє тіло й душа, злучилися вони обоє незвичайне тісним узлом,

ти став чоловіком і найшовся поміж мешканцями тієї землі.

І так колись з нічого повстали твої родичі, які тебе привели на світ. І так було давніше щораз далше і далше... Малелійл був сином Кайнана, сей знов Єноса, той Сета, Сет Адама а Адам зпід рук Бога.

Однак Бог мав якусь ціль, коли тебе сотворив. Він, предвічна і найвища Мудрість, не робить нічого без ціли, не міг отже ніяк і тебе без ціли на цей світ привести.

Отже Він сотворив тебе для Себе, бо тільки Він може бути остаточною причиною Божого ділання.

Так, ти призначений для Бога! А щож іншого може це значити як, що ти маєш лише Його хвалити, Його величати і Йому служити.

Величне завдання. Воно природне для чоловіка, воно вже при сотворенню призначене для нього. Поважне з'обов'язання, що спочиває на дітях Адама.

І ніхто не з'уміє втекти від того завдання, бо всі підчинені Божій величі. І цей, що сидить на блискучім престолі і той, що хилиться та валяється в поросі, чи прибраний у багрянцю, чи в полотнянці ходить, мають однакове завдання, те саме призначення.

Ще раз скажу: Поважне є завдання твого життя!

Отже — не існуєш ти на світі до вигоди, до розривок, до забав, до звеселення, до жартів, до зиску і до рокоші!

Ти мандрівник і мандрівка твоя дуже поважна. Служити Богові, це твоя найблища ціль, це точка твого виходу; послідна-ж кінцева твоя мета є сам Бог і на тім кінець.

Куди-ж тобі отже йти?

Мандруй на той світ.

Прийде день, коли буде треба тобі відіпняти і звинути шатро твого життя, по примірові пастуха, треба буде ввійти в сильно обмуровані простори вічності.

Так отже тут на землі не будеш міг зістати?

О, ні! Немає тут для тебе постійного місця. Ти йдеш на стрічу вічній будучині.

Поважна це думка бути від Бога, жити для Бога і з Богом злучитися!

О, коби ти міг на неї добре пам'ятати! Тоді не прийшлосяб, тобі ніколи пити жовч із чаші життя. Тоді ти приносив би свої діла відповідно до цієї поважної думки, а праведність осолоджувала би дні існування твого. Ясна будо перед тобою будучність, коли, її не затемнить темрява гріха і страх перед неминучою карою.

Чистою й ясною лежить за тобою минувшина, коли над нею не розляглася ні п'їтьма гріха, ні хмара сумних споминів.

Хоч торжественно й поважно настроєний, весело, та спокійно переводиш теперішність, маючи заєдно мету перед очима.

Бог твій початок, твоя ціль і твій кінець. Він найзнаменитший і найщедріший Добродій; Він твоя нагорода й заплата. Він є для тебе всім, так у цьому, як і в тому житті!

Ввійди-ж отже до святині пізнання й любови Бога, ввійди до Господа, що розвеселює твоє життя!

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

А. З життя академічної молоді

Галичина. Львів. — В середу, дня 3. марта в полудне випущено з тюрми при вул. Баторія у Львові 6 українських студентів і одну студентку, а саме: Анну Залужну (пересиділа 5½ місяця), Володимира Кириловича (5 міс. 8 днів), Романа Зеленого (5 міс. 8 днів), Володимира Бачинського (5 міс. 8 днів), Степана Миколайка (5 міс.), Івана Поритка (5½ міс.) і Миколу Креховецького (5 міс.). Крім них випущено також на волю полковника армії УНР. Миколу Секрета. Всі вони просто з тюрми явилися в нашої редакції, складаючи через нас подяку всім, що через цілий час їх терпіння дбали про них і не забували.

Їх звільнено на основі цього акту апеляційного суду у Львові, з дня 7. марта 1922:

»Lwowski Sąd apelacyjny postanowił po wysłuchaniu Prokuratora w sprawie karnej przeciw Stefanowi Fedakowi i tow. o zbrodnię z § 58 itd. uk. uchylić zawieszony wedle § 180, 2 p. k. areszt śledczy co do Włodzimierza Kiriłowicza, Romana Zełenego, Włodzimierza Baczyńskiego. Anny Załużnej, Mikołaja Sekretę, Mikołaja Krechowickiego, Stefana Nikołajki i Jana Porytki obwinionych o zbrodnię zdrady głównej z § 58 uk. za złożeniem przyrzeczenia z § 191 p. k., albowiem w danej sprawie zagraża tymże obwinionym kara ciężkiego więzienia tylko w wymiarze

od lat 10 do 20 obwinieni są młodymi ludźmi, dla których dalszy pobyt w więzieniu może mieć zgubne następstwa, i przynieść im dotkliwy uszczerbek bądź w „kontynuowaniu studjów, bądź też w zarobkowaniu, a ponadto że śledztwo co do nich jest już ukończone, a zawnioskowane uzupełnienia dotyczą nie ich, lecz innych obwinionych.

Uważając te powody za ważne w rozumieniu przepisu § 194 p. k. należało areszt śledczy uchylić. *Czerwiński*

В тюрмі на Баторія находяться ще, крім Степана Федака, отсі студенти: Білецький, Гнатевич Богдан, Горбійовський, Зиблікевич, Коберський Остап, Кучабський Василь, Матчак Михайло, Паліїв Дмитро, Штик і Яремичук. (Вп. ч. 54)

— З кінцем лютого основано у Львові студентами філософами тов. „Філософічна Громада“. Товариство має на меті з'єдинити всіх філософів для спільної академічної праці. Як найважливішу справу вважає виділ товариства придбання як найбагатшої бібліотеки для житку своїх членів. При товаристві відкривається ряд секцій, як: історично-географічна, філософська, фізико-математична, славистична. і т. д.

— Дня 26 лютого відбулися засновуючі збори студентської кредитової кооперативи у Львові. Збори ухвалили й прийняли статут уложений „Краєвим Союзом Ревізіїним“ та вибрали Надзірну Раду й Дирекцію кооперативи. Один уділ виноситиме 1.000 Мп. — а вписове 100 Мп. — По затвердженню статута кооперативи властями та по її зареєстрованню в торговельнім суді, почне кооператива в короткому часі діяльність.

*

Вітаючи з нетаємною радістю цю першу студентську кооперативу в Галині бажаємо їй якнайкращого повождення та успіху в її природному завданню рятувати українського студента з матеріальної біди. Зокрема звиваємо все українське студентство в краю підперти чинно свою кооперативу, всту-

паючи в її члени та приєднуючи для неї як мога найбільше грошевих вкладок на щадницю. — (Ред. «Поступу»)

*

Коломия. Дня 7. марта ц. р. з'явився в домівці товариства української молоді „Громада“ і секції „Українського Студентства“ представник поліції і застав кількох членів товариства. Зажадав легітимаций і посписував точні дані про батька, матір, діда, бабу і т. д. На запит одного з товаришів, що це має означати, не дав ніякої відповіді. (Вп. 7. 56).

Вел. Україна. Камянець. — В Кам'янецькому університеті, що тепер під большевицькою окупацією панує цілковитий застій, Студентів і професорів силують рубати дрова та працювати фізично в „колективі“; хто-ж не хоче, не дістає обіду. А так працювати треба не лиш у буддень, але й неділю. Наслідок: студенти й професори втікають; лекцій за недостатком часу немає. Професорами встановлюють дурників, які на своїм предметі не знаються; зате вони „червоні комуністи“. Для дурманення сільських учителів установлено „факультет соціального виховання“, на котрого виклади мусять ходити всі місцеві вчителі. Університетську церкву зачинено й перемінено її на якийсь музей (так виглядає „свобода віри!“); читальнею годі користуватися, бо неопалена. Отак занাপащують „Українці“ народне добро; так підпомагають пролетарську культуру. (»Укр. Триб« 194.)

Чехословаччина. Студентська видавнича спілка »Друкар«. — Через те, що забезпечення українського студентства в Чехії в майбутньому є проблематичним, бо маємо і матимемо його доти, доки буде на це добра воля чеського уряду й громадянства, серед кругів українського студентства, переважно тих, що прибули для студій з польських таборів, вийшла думка про приміщення й можливе поширення принципу самопомогги. Для цього малиб улаштуватися різні майстерні, з'організовуватися товариства та видав-

ництва, які, не відриваючи студента цілком од науки, давалиб йому змогу здобувати засоби для існування.

Для переведення в життя цієї думки група студентів зробила вже певні заходи.

Так у кінці грудня минулого року ініціативний гурток, під проводом т. Сімоцева, заклав Українську Видавничу Спілку „Друкар“. Членом спілки може бути кожен член Української Академічної Громади в Ч. С. Р., який виявить бажання активно працювати, допомогати розвою спілки й заплачує вступний і членський внесок.

Спілка ставить своїм завданням організувати в м. Празі власну українську друкарню і розпочати в першу чергу видання низки академічних підручників на українській мові, а потім, по можливості, видавати інші українські книжки, переважно шкільного характеру.

Крім свого безпосереднього завдання — друк книжок — ініціатори мають на увазі дати змогу найбільшій кількості студентів мати приватний заробіток у заведеннях Спілки, а також змогу практично простудіювати видавничу й технічно-друкарську справи.

Чеське студентство пішло на зустріч ініціаторам „Друкаря“. Так чеська студентська друкарня принципово згідна передати в безкоштовне користування частину своїх машин і помешкання. Отже справа гальмується відсутністю черенок, для набуття яких Спілка поробила вже заходи.

Спілка має на меті запросити до співпраці визначні українські наукові сили, які утворилиб комісію для оцінки запропонованих до друку, як оригінальних, так і перекладних праць.

Продукція Спілки розповсюджуватиметься головним чином серед української еміграції, але разом з тим ітиме й на всі терени України.

(Укр. Трибуна 24. (222).

Українське студентство в Чехословаччині на звичайних загальних зборах покликане до праці нову раду української академічної громади в такому складі: О. Черкавський — го-

лова, В. Золотаренко — містоголова, Я. Когут — писар, І. А. Лопатюк — скарбник, І. Д. Волошин — бібліотекар, Г. Свергун та З. Стаднікова — члени виділу.

Першим, що намітила собі Рада було прийняття рішучих заходів відносно унормовання допомогової акції для студентства.

З'єднаними зусиллями при допомозі проф. Карлового Університету, Відля засновано чесько-український комітет. В склад його увійшли представники: від чеської й української професури, студентства та Українського Громадського Комітету. Цей комітет став на чолі цілої допомогової акції та є посередником між усіма інституціями, які мають на меті давати якунебудь допомогу українському студентству в Чехословаччині. (Укр. Триб. 200).

— Свято О. Кобилянської. — Заходами жіночої секції Української Академічної Громади в Празі відбулася академія, присвячена О. Кобилянській з нагоди 35-ліття її мистецької творчости.

Свято, як подає „Укр. Прап.“, відкрито рефератом п. Кисіля „про життя і творчість О. Кобилянської“.

Влучну характеристику світогляду Кобилянської подала т-шка Тарасевич. Деякі уступи з нариса „Битва“ відчитала панна Мостович.

Інші точки програми свята виконав студентський хор під орудою п. Сердюка.

— При Вкраїнській Академічній Громаді в Празі 5. листопада 1921. р. заснувалася секція студентів агрономів і лісників, яка об'єднує собою 124 українських студентів, що студіюють на Чеській Високій Технічній Школі — агрономічну і лісову інженерію. Завданням секції є: гуртування вкраїнських студентів агрономів і лісників, навязування зносин із подібними до фаху товариствами, допомога членам секції в їх фаховій освіті. Засобами для цього: реферати, дискусійні сходи, курси, екскурсії, книгозбірня. Для навязання безпосереднього контакту, секція закликає оцю дорожню всі вкраїнські агрономічні й лісові

товариства, підприємства і поодинокі фахівці подати свої адреси та інформації про свою працю на адресу секретаря секції: Česko-Slovensko, Praha II, Albertov, »Studentsky Domov«, Borys Butovsky.

Австрія. На загальному зборі товариства українських студентів „Січ“ у Граці (Австрія), з дня 5. лютого 1922 року, вибрано оцей виділ: голова Сидір Сірко, студ. хемії, заст. голови Василь Воробець, студ. мед., писар Іван Савюк студ. філ., скарбник Андрій Ковка, студ. мед., бібліотекар Волод. Якубович, студ. тор. і хемії.

Всіх членів студентів числить товариство 16, з різних факультетів. Товариство уладжує товариські сходи та має маленьку бібліотеку. Тепер старається улаштувати свято Тараса Шевченка.

Виділ подасть радо бажаючим інформації відносно студій на грацькому університеті. Письма просять слати на адресу: Dr. Izidor Sirkó, Graz, Idlhofgasse 67/1. (Вп. 48.)

Німеччина. Концерт-баль українських студентів у Німеччині. — 13 січня, в великих залах »Bruder Verein'u« відбувся зі значним художнім та матеріальним успіхом концерт-баль студентів Українців у Німеччині.

Вечір почався концертом, програма котрого була збудована різноманітно й интересно.

Баль затягнув до 3 год. ночі.

Цікаво зазначити, що на концерті цьому були б. гетьман Скоропадський і совітський представник Авсем. На спомин цього концерту видано альманах п. з. Vivat Academia.

(Укр. Триб. 16 214)

Надзвичайні збори Спілки Студентів Українців у Німеччині. — В неділю 5. лютого ц. р. відбулися надзвичайні загальні збори Спілки Студентів Українців у Німеччині.

Після вибору президії, заслухання та зміни порядку денного, та після прочитання протоколу попередніх зборів, почались дебати. Цілий ряд промовців говорив про шкідливу для Спілки

діяльність членів Спілки - комуністів і пропонував виключити їх зі Спілки.

Це викликало дуже палку дискусію, що приймала часом дуже гострі форми. Коли прочитано було листа зза Збруча, в якому розповідалося про масовий розстріл гімназистів і запропоновано було вставанням ушанувати пам'ять загинувших, то комуністи не тільки не встали, а навпаки спробували сидючи глузувати. Це викликало страшне обурення; мало не прийшло до бійки.

Це й послужило приводом до негайного виключення зі Спілки тих студентів, що стояли за радянську владу.

Виключені були: Петро Дідушок, його дружина, Петренко, Гаврилюк, художник Бабій (лицар Залізного Хреста), Золотарів, Мороз Василь, Ліницький, Кульчицький та Левадко.

Студент Лабач словесно заявив про свій виступ, як комуніст. Після цього до 20 членів Спілки подали заяви про їх вихід, мотивуючи це відступленням від принципу „аполітичності“

(Укр. Слово ч. 134.)

Франція. Дня 1/XI. ц. р. на найстаршому людському університеті світа »Collège de France« розпочав виклади про теорію кооперації проф. Charles Gide, патріарх кооперативного руху. »Collège de France« є це державна інституція, де відбуваються виклади з усіх областей знання. Професорами є найкращі знатоки науки з цілої Франції. Катедру кооперації відкривається тепер у перше за ініціативою Унії кооператив і за її фінансовою підмогою.

Charles Gide 74-літній старець від 1880 р. займається теорією кооперації. За його ініціативою виходитиме тепер »Revue des études cooperatives«, присвячене теорії кооперативу.

(Вп. ч. 229.)

Італія. Минає славних п'ядесятькілька літ у життю сильної організації італійської молоді званої загальною назвою »Gioventù Cattolica Italiana« (Г. С. І.) З'явилась вона як реалізація практичної католицької акції „як основа, як світло, як оживляюча душа, як сила впорядкування, як узел злуки тільки католиків, передусім тих зор-

ганізованих, що змагаються в борні за оборону прав Церкви, за спасення нашої духовної спадщини, за оборону віри народу, за поширення принципів християнської науки при розв'язці всіх грізних проблемів, які мучать нас у сучасній хвилі" (Osserv. Romano 1. I. 1922). До життя покликав її граф Giovanni Acquaderni при співпраці гр. Mario Fani й и. В сумних часах понтифікату Пія IX. 29. червня 1867. р. появився палкий його зазив „повстати доброзичливо і кинутись великодушно до оборони родини, батьківщини, віри". Щоби це здійснити запропонував „засновати організацію передусім із молодих людей, котріб, нестрашними і безбоязними в ділах та словах, уважали за честь понести високо й бездоганно славний прапор католицької, апостольської римської релігії, посвячуючи думки, почуття, науку, труди й як змога найбільш невтомну працю на оборону догми, католицької моралі, свободи й повної незалежності вайвищого Архієрея". Орудники що повелиб до такої цілі це: молитва, діло, жертва, а покровителі організації: Непорочна Діва й св. Петро. — Цей поклик покінчився тим, що вже 17. січня 1868. р. утворилась Вища Рада, котра в основі стала початком організації G. C. I. із правильником та своїми статутами. — Минулого року відбувся з її ініціативи I-ий міжнародний зїзд католицької молоді в Римі, про що сповіщали ми в нашій органі (I. 269 сл.), а недавно тому велично обійшла вона пам'ять свого основника й першого предсідника гр. Giov. Acquaderni. Свідком торжества було місто Больонія, а саме свято носило характер наскрізь релігійно-італійський. (Й. Скр.)

Хіни. Тамошні школи й студентство. На основі окремої дописи подає Civ. Catt.*) (1922. II. 90 сл.) отсі вісти про хінські школи й хінське студентство. „Новітні Хіни порозуміли konieczність розмножити школи, щоби освічувати молодь. У великих містах і на провінції виростають школи. Пу-

бличні функціонари, що хотять звернути на себе увагу й позискати симпатії уряду видають чималі суми, щоб оплатити виховавців та вчителів. Тіж учителі побирають своє педагогічне вишколення в державних „народних школах." Освіту й виховання, що їх одержує кожний із них підчас п'ятилітніх курсів, передають відтак молодим поколінням Хін. Із болем серця треба завважати, що ці новітні педагоги, поборовши весь страшний культ Конфуція, Будди або Антенатів, не вміли місця минулих божків заступити чим іншим як двома пустими звуками-думками, без виховавчої сили. Fa-o-te, цеб то „наука й чеснота", але чеснота поганська, яка не є нічим іншим, як чесністю від паради, готовою зникнути з лиця на рішучі прикази самолюбства; ughè-kuò = любов вітчизни, котра сходиться на ненависть усього, що не хінське.

Чи розбуджувати довіря в хінської молоді до вчителів пересяканих такими безбожними та матеріалістичними науками? Отсе питання, котре живо займає думки тих, що бажають дати здорове виховання молодим школярям. Очевидно, що заходить konieczність дати добрих учителів, котрі, в нічім не уступаючи вчителям „народних шкіл", оказувалиб безсумнівну висшість через свою здорову педагогію.

Типовим зразком новітньої умности хінського студентства стають вихованці 1920. року пекінської Tsing-tsin школи. Уряд назначив п. Lo-tsong-і директором того заведення. Студенти уважали себе компетентними не прийняти його, предкладаючи рівночасно урядові виказ моральних черт, які повинні прикрасити директора, якщо студентство має його добре прийняти. Між прикметами вичислюється: модерне виховання, незалежність од усякої політичної партії, а передусім од пануючої військової, відтак добре знання мови хінської та англійської, сильне здоров'я тіла, а вкінці — відсутність якоїнебудь релігійної закраски!

*) „Civ. Cat.", 1922. I. 481 сл.

Ще цікавіше явище мало місце в Пекіні з нагоди святкування 1. мая 1920 р. В автомобілях перебігали студенти місто, розкидаючи книжочки, в котрих мож було читати такі вискази: „запрошуємо вас відсвяткувати 1. мая в честь організації робітників. Цей день, у якому наші американські братя доборолись 8 годин праці, святкується на цілому світі. Всі ми мусимо і працювати і їсти. Ті що їдять не працюючи, це урядники, політики, капіталісти, духовенство, жебраки, злодії, люде неморальні... Всі вони му-

сять бути позбавлені естування, щоби оминати зла, яке вони творять. Крім цього мусимо злучитись і стати власниками землі, хуторів, фабрик і и., заряджуючи всім по нашій вподобі. Як видно большевицькі кличі та ідеї усміхаються молодому хінському поколінню, вихованому в публичних школах. Відні ті завітрішні Хіни... з таким горячим кресалом... але порожним! Тож слухну робить увагу один дневник говорячи, що як є де на світі яка верства, котра „ість не працюючи“, то без сумніву є нею хінське студентство. (Й. Скр)

Б). Середні школи.

Львів. — Дня 10-ого марта в салі музичного Товариства імени Лисенка у Львові відбувався концерт молоді академічної гімназії та її філії. На програму цього симпатичного концерту зложились: вступне слово Б. Кравцева; Шевченко: „Розрита могла“, деклямація І. Кулика; Ф. Колесса: „Народні пісні“, відспівав. міш. хор голов, заведення; а) Карманський Вірлик: „Як самоти“, б) Кіршман: „Ви ясні зорі“, альтове сольо відспівав О. Стецуря; а) Карманський Гайворонський: „Сповнилась міра“, б) * * *: „Пісня моряків“, відспівав муж хор, Шуберт. Марш — тріо, відіграли М. Колесса, П. Пулүй, В. Мигаль; Вахнянин-Шевченко: „Садок вишневий“, відспівав міш. хор філ. завед.; а) Пачовський-Людкевич: „Ой вербо, вербо!“; б) Гайне-Кримський Січинський: „З сліз моїх“, тенорове сольо відспівав Ю. Пясецький; Шевченко „Псалми Давидові“, деклям., виголосив В. Сениця; Шевченко-Кашубинський: „І світає і смеркає“, відспівав міш. хор обох зав.

Дірігентами міш. хорів були проф. Я. Витошинський і Р. Прокопович, дірігент муж. хор.: т. Ю. Пясецький. Фортепяновий провід обняли: М. Колесса, К. Монцібович, Р. Говикович і В. Слоневський. Концерт почався „Заповітом“ Стеценка, а скінчився національним гимном.

Без реклями й розголосу заманила наша молодь на свій концерт більше

число публики, як ми привикли бачити на реклямованих виставах і концертах. Це доказ, що громадянство інтересується життям наших молодих.

Що до виконання поодинаких точок, то безперечно воно не було бездоганне, але щирий запал, молодеча бадьорість і сама поява молоді на сцені залишила по собі миле вражіння. —

Звіт. „Кружок самоосвіти ім. Б. Грінченка“, при учительській семінарії у Львові. Кружок цей найкращим доказом ідейности нашої молоді, та найліпший доказ її безупинного стремління до світла, правди, добра. Може серед найбільше непригожих обставин, — як найпоганіше поміщення самого заведення, як брак кутика для сходин, для бібліотеки — розвивається цей кружок на причуд гарно. Дають там відчити обдумані, солідно випрацьовані, інтересні, ведеться дискусія по відчитах, купується, позичається, читається книжки, і після давного, випробованого принципу „лучити приемне з пожиточним“ не понехується й забави.

Тайна успішної діяльности кружка криється в тім, що по перше тішиться цей кружок надзвичайною опікою о. дир. Юліана Дзеровича, який мимо своїх численних занять, не опустив ні одного відчиту, ані одного засідання, та кождим разом дає почин до цікавої, займаючої дискусії над реферата-

ми. А друга тайна в тім, що на чолі кружка стоїть запопадливий, дбайливий виділ, а передовсім голова Ярослава Левицька, канд. IV. курсу, заступниця голови Марія Ільницька канд. IV. курсу і незрівняний секретар виділу Дмитро Стойко.

Ось малий огляд діяльності кружка за цей рік шкільний. Передовсім зазначити годиться, що відбулося 12 відчитів, а саме:

1. 18. IX. Дмитро Стойко: „Канд. III. к.: „Архітектура початків християнства й українське мистецтво.“

2. 2. X. Марія Хомин, канд. IV. к., „Культура середніх віків і Данте Аліг'єрі.“

3. 16. X. Омелян Мацик: канд. IV. к.: „Значіння народньої школи.“

4. 6. XII. Ярослава Левицька, канд. IV. к.: „Початки української комедії.“

5. 13. XI. Добровольський Іван, канд. IV. к.: „Як поборювати неграмотність.“

6. 20. XI. Стерпак Петро, канд. III. к.: „Назва Русь — Україна.“

7. 27. XI. Іван Круль, канд. II. к.: „Народність — а релігія.“

8. 11. XII. Емілія Мандюк, канд. IV. к.: „Про Дмитра Байду Вишневецького.“

9. 22. I. 1921. Марія Ільницька, канд. IV. к.: „Шевченкові Гайдамаки.“

10. 19. II. Марія Бардин, канд. IV. к.: „Шевченко як маляр.“

11. 20. II. Ярослава Левицька, канд. IV. к.: „Ідеологія й форми укр. літератури від Котляревського по Шевченка.“

12. 12. III. Дмитро Стойко, канд. III. к.: „Про Мольєра.“

Бібліотека кружка має під цю пору 573 книжок, самої добірної, цікавої літератури так научного, як белетристичного змісту. Бібліотеку веде дуже працьовито й енергійно тов. III. к. Ірина Біликівна.

Кружок самоосвіти дав почин до основи „Драматичного кружка“, якого діяльними провідниками стали

сестри Соня та Ірина Купчинські. Цей кружок устроїв т. зв. „Свято-Андріївські вечериці“, з виливанням воску, зі співами Ніщинського: „Вечериць“ та куплетами укладу артистки з божої ласки Соні Купчинської.

Дня 4. XII 1921. відбулась у шкільній салі заходами цього кружка музично-декляматорська вечірка в цілі, прибирання фондів на купно бібліотечної шафи. На вечірку цю склалися: вступне слово голови тов. Яр. Левицької, деклямація тов. Елеонори Сениківної, сольо — спів Нат. Завадської, дует „Ой у саду“ сестер Купчинських та сольо скрипкові тов. Вірстюка Володимира і Марії Хомин. Два хори: „Три дороги“ і „Де срібнолентий Сян пливе“ доповнювали цілість цього вдачного концертика.

Дня 2. II. відбулася виставка „Вифлеємської ночі“ релігійної містерії, написаної кандидаткою нашого заведення С. Купчинською. Виставка відбулась при битком набитій салі, гра аматорів-артистів була першої класи, а на чолі їх вибилась артистична душа Оріса Купчинська, сестра авторки, так своєю грою, (як Рахиль, дочка багатого єрусалимського купця), як також відтанцюванням з великою грацією жидівського танцю. Представлення це вдовольнило найбільше вибагливих видців і його текст повинен по'явитись печатно для вжитку наших аматорських театрів, як оригінальний своїм змістом, з цікавими сценами та переведенням акції.

Тепер заходиться молодіж околi відсвяткування пам'яті 61. літніх роковин смерті Шевченка гарним концертом, який затримавби добру марку попередніх Шевченкових концертів, улаштованих нашим заведенням.

Коли додам, що молодіж наших курсів предплачує понад 120 примірників „Поступу“, а кожне нове число „Поступу“ молодь вітає зі щирим одушевленням і нетерпеливістю, то можна сказати, що з цієї молоді виросте гарне вчительство, добрі сини та доньки нашого обездоленого народу.

(Реф. член Кружка Самоосвіти).

Рух в українських руханково-спортивних товариствах у Львові

(Порядок хронологічний до 15. IV. 1922).

Дня 26. лютого відбулися заснування сходини „Союза укр. спортивних гуртків студентів середніх шкіл“ у Львові. Тов-о розпочало живу діяльність еднаючи вже існуючі і підпомагаючи основувати нові гуртки середнешкільної мол. Тов-о гуртує в собі оці гуртки (г.) а згл. клуби чи кружки (к.).

I. Академічна гімназія: 1) „Аматори“ (к.) 2) „Льотос“ (к.) 3) „Чайка“ (г.)

II. Реальна гімназія: 1) „Лев“ (г.) 2) „Степ“ (г.)

III. Філія Ак. гімн.: 1) „Зоря“ (к.) 2) „Беркут“ (г.) „Гамалія“ (г.)

Попри вище згадані існують ще два гуртки, про котрі „Союз“ знає, а це 1) „Сокіл“ (к.) Акад. гімназ.; і 2) „Ластівка“ (г.) Реаль. гімназ. Коли додати ще декілька гуртків, що існують пів-офіц., часть без назви самі наймолодші (1. 2. 3. кл.) (котрих приступлення до „Союза“ є питанням дня), будемо мати образ середнешкільного спорту у Львові. Сезон отворено тут фактично в перших днях квітня і вже протягом першого місяця існування та акт. діяльності (до 15. IV.) розіграно кілька, деколи побідних змагань у „копаного мяча“. Тов-о приготавляється пильно до легкоатлетичних змагань о містечество середніх шкіл Львова і цілої Галичини, що відбудуться в червні цього року. Запрошення й програму вишлеться пізніше. В половині марта (імовірно в першій, дати не знаємо) відновив діяльність і „Пластовий Спортовий Клуб“ (П. С. К.) В минулому році (1921) найбільшу діяльність на полі спорту виявили гуртки полків. I. (ім. Петра К. Сагайдачного) і VII. (ім. князя Льва I). В тому році попри вище згадані заснувався спорт. гурток в IV. полку (ім. Б. Хмельницького). Гуртки ці управляють оці роди спорту: а) „копаний мяч“, б) „ситківка“, в) легка атлетика, г) тяжка атлетика.

В слід за тамтогорічним popisом, котрий удався досить добре, уладжує

Верховна Пласт. Рада (В. П. Р.) цього року ще величавий popis львівського Пласт. Коша й усіх частин у краю, получений зі святочною „Академією“ і з „Виставкою“, т. зв. пластову „Олімпіяду“ у другій половині червня правдоподібно в днях 21. 22. і 23. VI. У програму цієї пласт. „Олімпіяди“ увійдуть: А); Біг на 100 м., 400, 110 м. з перешк. і 400 м. чвірками. Б); Скоки в гору, в даль, (з розг. і без). В); Мет плитками, кулею і молотом. Г); Тяг ливною у вісімки і Д); Копаний мяч. Попри це приймається оголошення (лише від Пластунів) на інші вправи, необняті програмою, як нпр. їзда на колесників, мет диском, ратищем і т. п. Пластунки знова виконають вправи ситківкою, та інші.

По великих феріях заповідається ширша діяльність Заб. Кружка „Спорт“

З ряду приступило до віднови життя руханкове Тов-о „Сокіл Батько“. Дня 24. марта відбулися I. повоенні загальні збори при співучасті старших соколів і молоді. Зі звіту довідалися ми, що „С. Б.“ відносно минулого поніс великі втрати і в людях (10%) і матеріалі. За весь час війни відбулося 36 засідань старшини. Тов-о виконало 1 руханковий popis, 2 фестини, 1 товаришскі сходини і 1 чайний вечір. Пспри це все в 1916 р. відбувалися правильні вправи членів. Здвигом наміреним на 1919 р. не відбувся наслідком відомих подій 1918/19 років. Опісля вибрано виділ, до котрого увійшли: Дир. М. Заячківський, голова; I. містоголовою: Др. Волошин, II. м.-головою проф. Ст. Гайдучок. У старшину увійшли: рад. Т. Барусевич, Вінцовський Юрко, Галібей М., Зимак П., Єзерський К., Ігнат І., Левицький М., Магальяс С., Онисько А., Огоновський Л., Панталюк І., Др. Тисовський О.

В заступники увійшли: Галушка М., Гладилевич І., Зелений Р., Івасечко Е. — Четарями вибрано проф. Зимака П., п. Білинську-Навроцьку., п. Федів-Суховерську. — Як провірники ввій-

шли: Лотоцький С., Доманик Й., Павлик І. Виділ рішив: 1) іменувати проф. Боберського Івана членом основником за покладені заслуги для софільської організації. 2) відновити філії по селах і містах (р. 800) і оснувати нові. В тій цілі видано приказ по філіям „С. Б.“ (окремо), а Руханкова Секція „С. Б.“ видала зазив до Укр. молоді за границею (також окремо). Багато користей віддає „С. Б.-і“ посідання домівки й площі.

Відновила діяльність і „Повітова Січ“. На прикінці приступило до віднови діяльності Спортове Тов-о: Україна. Дня 26. марта ранком відбулися наради спортових товариств цілого краю в цілі оснування „Союза спортових товариств, клубів і поодиноких гуртків цілого краю, запроектованого на з'їзді представників тихже тв. осінню минулого року. Заступлених було 5 Тв., а саме: Україна (Львів), Поділля (Тернопіль), Сянова Чайка (Перемишль), Скала (Стрий), Буйтур (Станиславів).

Це однак ще не всі товариства спортові в краю, бо много про наради або зовсім не знало, або довідалися запізно. На нарадах була весь час оживлена дискусія про „Союз“ і його найбільшу будуччину. Після реферату п. проф. Ст. Гайдучка ціллю Союза було би не лишень лучити поодинокі змагові товариства, але репрезентувати наш спорт за границею й у краю, давати здоровий напрям, виконувати власть дисциплінарну над поодинокими тов-ми і давати товчок до засновування тих товариств, аби наша молодь не тонула в чужих. Опісля слідували звіти поодиноких товариств. Зі звітів замітне було, що найсолідніше взялася до віднови життя „Сянова Чайка“, яка між іншим дала рахунковий попис.

По звітах з діяльності завважав др. Степан Шухевич, що товариства дуже односторонно займаються спортом, бо звертають головну увагу на копаний мяч, а занедбують легку атлетику, чи найздоровший спорт плавання, який zarazом найдешевший. Такий напрям спорту є убийчий для його розвою, а прецінь в Перемишлі, Тернополі

Станиславові є природні дані розвинути плавання.

При кінці вибрано комісію, якаб занялася випрацюванням статута для союза, внесенням до властей і скликанням загальних зборів. В склад комісії увійшли: Д-р. Степан Шухевич, проф. Зимак П., інженір Свірський, Ю. Навроцький і Р. Зелений.

Рада спортового Тов-а „Україна“, під котрої протекторатом остає „Союз“, видала до всієї української молоді заклик, щоби приступила до організації спортових гуртків усюди там, де їх ще немає. Відносно себе рішило Тов-о управляти в цьому році оці спорти: „копаний мяч“, „ситківку“ і легку атлетику, а з тієї останньої біги, мет і скоки, Тов-о уладжує в червні легкоатлетичні змагання о містецтво Гал. України. (*Observer*)

ОПОВІСТКИ

Правникам та студентам суспільних наук

Вписи на правничім факультеті віденського університету на літний семестр зачнутья по латинських Великодних святах. Такса виносить 20—30000 австр. корон — залежно від годин; одна година для чужинців 1800 кор. Дістати книжку дуже трудно. Для нових вписів є потрібні легал. свідоцтва: матуральне, приналежности, убожества, метрика та дві фотографії (для індексу й легітимації) — для переносин з одного в другий університет, крім вище згаданого ще свідоцтво відходу на індекс того університету, з якого відходиться. Тим, що служили в австрійській армії дораховують до числа семестрів ще два воєнні. Лише треба військового документу з Kriegsminister-ії. Тому прохається точно подати полк, корпус, турнус офіцерської школи й де. На покриття коштів вписового крім такси треба слати 2.500 пм.

Звертаємо увагу, що побут у Відні задля дорожнечі є прямо неможливим. Помешкання дорогі та дуже тяжко їх дістати. Хто хотівби сюди приїхати на студії, мусить під цю хвилю на „студентське“ життя числити місячно

найменше 25.000 К. На підмоги якого-небудь рода годі числити.

Блищими інформаціями служить радо „секція празників“ при академ. тов. »Ssitsch« — Wien Theresieng. 15. за вплатою коштів кореспонденції.

*

Товаришам студентам філософії до відома.

Вписи на літний семестр у віденському університеті піchnуться коло 25. цвітня. Особливших трудностей при вписах нема. Зі свідоцтвом зрілості більшістю голосів не приймають. Привести зі собою: метрику, свідоцтво зрілості, свідоцтво приналежності, посвідку незаможности, дві світлини. Такса вписового 15—20 тисяч корон. Получення предметів: історія, географія або філософія; географія, природа або математика й фізика, стисла філософія — математика або природа; хемія сама про себе, або з відповідними полученнями. Один предмет довільний як головний, другий побічний. Початок семестру коло 1. мая. За воєнну австрійську службу (2—3 роки) числять 2 семестри (триместрів нема). Удержання у Відні коло 40 тисяч корон у місяць. Помешкання у Відні тяжко найти. На ніякі грошеві підмоги числити не можна. Товариші, що посилають свої грамоти з просьбою впису, мусять рівночасно прислати гроші і надвижку на видатки при вписах 3 тисячі корон. Товариші, що були вже вписані на зимовий семестр, мусять також прислати вписову таксу і надвижку за кошти при вписах, в противному разі стратять семестр.

Інформативний Виділ філософичної секції при Українському академічному Товаристві »Січ« у Відні, XVIII, (Theresiengasse 15).

Заклик до всіх спортових товариств у краю

Львівське спортове товариство „Україна“, перебираючи на себе покищо обовязки „Українського Спортового Союзу“ (який із причин незалежних

не ввійшов ще в життя), звертається з горячим зазивом до всіх спортових товариств тепер на передодні весняного сезону, взятися негайно до ревної праці на всіх ділянках спорту, а особливо зайнятися легкою атлетикою та копаним мячем. Під кінець червня ц. р. відбудуться у Львові великі загально спортові змагання о містечтво галицької України. Тож берімося до праці, щоби ми не потребували соромитися перед нашими сусідами, які далеко випередили нас на цьому полі! — Старшина спорт. тов. „Україна“.

*

Отсим подається до загального відома українського студентства й громадянства, що дня 7. лютого ц. р. заснувалася в Берліні нова студентська організація під назвою „Академічна Громада студентів Українців у Німеччині“. У склад громади увійшли переважно колишні члени „Спілки студентів Українців у Німеччині“, що покинули цю організацію, не погоджуючися з її виразно політичною діяльністю, яку вона проявила в останньому часі. Академічна Громада об'єднує Українців студентів, що знаходяться в Німеччині з метою наукових студій і що стоять на ґрунті соборної незалежної України, без огляду на їх політичні переконання.

Нова організація звертається цим до студентства та громадянства з закликом моральної та матеріальної піддержки в її змаганнях і висловлює надію, що це слово не пролунає без відгуку.

Управа Громади.

Адреса „Акад. Гром.“: Berlin N. W. Schiffbauerdamm Nr. 5. Restaurant »Opera«. (Вп. ч. 45.)

*

— Тов-о укр. студентів „Зоря“ в Букарешті відновило в лютні ц. р. свою діяльність. Адреса: Cercul Stud. Ukrainean »Zoria«, Bucuresti, Str. Imprimerici 15. Sala Transylvania.

☒ ☒ ДЛЯ СВІТЛА ☒ ☒

(Тов-і Грицеві Б. Чехословаччина). Одержали від брата Вашого листа, в якому висказуєте свій погляд про «Поступ». Уже раз (в ч. 12. 1921) ми відповіли, що Ви недобре поінформовані та обіцяли поінформувати Вас обширніше. Бажаємо зробити це тепер, очевидно *sine ulla ira et studio*.

Кажете, що «молодіж перед війною була до всього пасивна, аж війна та революція потрясла нею й вона зачала ділати»... Батьки настрашилися й почали усмиряти та навертати до тої пасивности й «розваги» — но й м. і. покликали до життя «Поступ».

Щож на це сказати? — І ми цієї думки, що наша молодь перед війною була доволі пасивною; та гадаємо, що чимало з цієї пасивности та інертности зістало ще тепер. Інертности, коли ходить о вищі, свої та загальні справи поза власним вигідним і приємним животінням. На всякий випадок зістали в нас, молоді, много передвоєнних пороків, як це висказали торічні голоси (в анкеті) з поміж нас самих.

Зате зовсім інакше мається справа з покликанням «Поступу» до життя. Не батьки зі страху перед діланням молоді, але ми, молодь покликали «Поступ» до життя, помимо опору та відраджування «батьків», із якими цю справу обговорювали. І ми, молодь, видержали також огонь проби, коли частина суспільности «батьків» і частина товаришів, що не вміють обійтися без якоїсь кирині, або приняла нас холодом байдужости або й кидала нам каміння «заяв» і т. і. під ноги.

Дальше: не «батьки відай на глум назвали часопис «Поступом»», як пишете, але назва є нашою й не «на глум». Чому «Поступом» назвали, за це сказали ми в нашій програмі (рік I. ч. 1.) «Поступом», бо поступ можливий тільки «на шляху правди» й є вислідом діл схожих із правдою, подібно як розвій рістні можливий тільки під діланням соняшного світла. На цю тему не може бути й нема двох гадок. А саме правди хочаб і недовідної ми рішені шукати та її в нашому органі поширяти. Деж отже «глум»? Чи може в тім, що не вивісили ми Марксового прапора й не виступили з плитками короткозорими, злісними й недотепними дотепами проти християнства? Чиж «злочин проти цивілізації людства» (як називає головний історик Масаулау поборювання християнства) мавби принести поступ світові? Сила логіки каже, що ні. Чи може приніс людству рай, безглуздий матеріялістичний світогляд Маркса et comp. та виростаючий з нього ідол капіталізму? — Страшна, свіжа трагедія фактів, неволя одиниць, цих «білих новітніх муринів», море крові й «поступ» ік варварству — це голосна, могутня відповідь, що не тудою людству шлях до поступу в рай! Деж отже «глум»? — Ви, Товаришу, тільки зле поінформовані. Поступ здобути тільки правдою, працею, саможертвою, силою й витревалістю волі, не самообманством. А чи до праці, до жертви, до боротьби з усяким егоїзмом не взиває в кожному числі «Поступ»? Чи він не дише волею та енергією життя, чи може взиває до інертности й пасивности, ну і до «розваги»? Досі ні. — Отже без «глуму» могли ми назвати часопис «Поступом».

(Дальше буде.) (Рее)

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

П. Т. Дописувачів прохаємо дуже о терпеливість, якщо їхні праці, або зівсім не входять до часопису, або входять з нею жаним для них опізнанням. Ми щиро бажаємо вдоволити всіх і як змога чим скорше печатати надіслані твори. Та це нерозможливе.

Щоби однак не давати довго чекати й то ще з непевністю, чи праця буде по іщеня, чи ні, — ми порішили в короткому часі по її одержанню (по змозі до 10 днів) відповідати окремою перепискою П. Т. Авторам, чи будемо твір печатати та в якому числі. В сій цілі прохаємо о залученні почтових значків.

Як хто бажає відповіди в самім часописі, то нехай буде добрий це зазначити. —

Рівночасно прохаємо всіх П. Т. передплатників посилати правильно й так невисоку передплату. Часопис, що одержується з передплати, не може інакше існувати, коли десятки або сотки тисяч залягають на передплатниках.

«Міко». Ваша новеля «Святий вечір» прийшла запізно. Чи можемо пізніше використати? Пришліть знова дещо. — «Спорт», Львів. Звіт із Конференції не міг увійти тепер з причини браку місця. Помістимо його в числі. — Ю. Крохмалюк. Стаття про теорію Einstein'a не може бути скорше поміщена, як у 7. числі. Про це Вас іще повідомимо окремо. Статті з научних областей даємо до перегляду професорам дотичного предмету, звичайно професорам університету. На Ваш запит не наспіла ще відповідь. Сподіємося, одержати її для 6. числа. Гаразді! — «Ток...ський, коло Львова. На Ваше прохання подаємо кілька завваг що до Вашого нарису «В Різдвяну ніч». Нарис ідеєю дуже вдячний. З нього пробивається Ваш епічний талант. Лиш у Вас місцями досить невміло думки кристалізуються в слова; вислови нерідко за мало ядерні. Час теперішній перемішаний з минувшим. Оскільки можна з тої короткої праці витягнути осуд, то радимо Вам зглиблювати навіть коротесенькі психічні моменти, які хочете впровадити до даного твору та доповнити студії мови. «Доповнити», бо мова в Вас на загал добра. Колиби Ви прислали були свій нарис дещо скорше, ми булиби помістили його по справленню в січневому числі. — Леся Верховинка. Ви заповіли присилку дальших своїх праць, а до тепер ми ніщо не одержали. Дуже просимо. — Шевчик Іван. Ваш лист прийшов спізнений і на іншу вже адресу. Справа, яку порушуєте, на разі не можлива до переведення. Блищі дані дістанете при нагоді усно, бо як каже La Bruière: Думаю, що далеко ліпше й субтельніше можна гадку висказати, чим виписати. — Ю. Дернівський. Будемо старатися по змозі помістити одну з присланих Вами праць. — Beloguska ja Rada — Estonia — Reval. Присилайте нам відомости про Ваше життя, особливо про організацію молоді, як це Ви нам і обіцяли. — Я. Кралько. Ваша новеля п. з. «Смерть» не може бути поміщена з причин, які подаємо Вам іншою дорогою. — О. Юліян Левицький. Стараємося завжди печатати до кінця, що почали. Противно зайшло лише тепер з повістю П. Сосенка Молодшого п. з. «Чайка», якої вже сам початок цензура, (тоді ще в Жовкві) зовсім несподівано для нас сконфіскувала в цілості. — Галина Орлівна. Ваш «Сліпець» буде поміщений у 6. числі. — Ів. Матвієчко, Cleveland, Ohio. Ваш лист до К. М-ча прийшов. Дальшу вістку помістимо з вдячністю.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЗЛОЖИЛИ:

Теодор Мисак, правн. 900. — М. Дебельська, уч. III. р. уч. сем. 79 а. кор. і 100 мп. і кличе М. Стецьківну й М. Бабюківну. — Теофіл Микитка, гімн. 550. — О. В. Павула 500. — В. Глембоцька 500. — О. В. Розгін ЧСВВ. 410. — О. Фірак 300. — На поклик тов. Козака дає 100 і кличе на стільки само: Е. Чеховича, Ст. Пясецького, В. Сеницю, п. учит. Голея з Ванівки. — Марія Гінка 500 кличе на сю ціль: М. Настоятельку СС. Василянок Перемишль, о. Д-ра Орського, проф. Ол. Яцишинівну, о. Ігумена Решетіла ЧСВВ. «Спортовий клуб» в укр. вищій гімназії, Чернівці 15 лев. — Разом: 3,860 мп. 79 австр. кор. і 15 лев.

НА РІДНУ ШКОЛУ:

Тов. Маркіян Дзерович, студ. мед. 400 мп.

Всім складає Редакція щиру подяку.

За цю частину Редакція не відповідає.

НА ЗРАЗОК ЗАКОРДОННИХ ВИДАВНИЦТВ, ЯК/

Rhombus Edition, Nelson Edition, Reclams Universal Bibliothek,
Универсальная Библиотека,

яких цілпо подавати інтелігентним верствам своєї національності здорову, мистецьку
та модерну літературу, завязалось на днях у столиці нашої країни українське видавництво

БІБЛІОТЕКА МЕРІЯМА

Різнитись воно від вище наведених видавництв тим, що метою бере собі познако-
мити українську суспільність із найціннішими творами всесвітньої літератури
й то виключно перекладами, бажаючи таким робом збагатити українську духову
скарбницю надбанням культурного Заходу. Переклади робитимуть з оригіналів най-
кращі знавці української літературної мови; при цьому кожний переклад попередить
вступ про автора та міліцу самого твору, написаний відповідним знавцем даної
літератури. Як перший випуск цього видавництва появився саме томик вибраних
новель *Едгара А. По* із „Червона Смерть“ зі вступом д-ра Я. Гордінського.
Як спілуючі випуски печатаються: *Шекспіра* „Сон літньої ночі“, *Седерберга*
„Горюче місто“ (зі шведського), *А. Додє* „Тайна Мельника“, *Макферсона*
„Пісні Оссіана“. Приготовляються: *Паскаля* „Думки“, *Мільтона* „Втрачений
рай“, *Данте* „Божественна Комедія“.

Ціна першого випуску 160 мп., з поштою і пересилкою 180 мп. Набувати можна
по всіх книгарнях, або в адміністрації.

„Бібліотека Меріяма“, Львів, вул. Содова 4.

Відкрита передплата на 1922 рік на великий щоденний часопис

„УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ“

орган Української незалежної громадсько-політичної думки,

виходить

у ВАРШАВІ

під провідництвом Олександра Саліковського при участі видатних укр. літературних сил.

Час. „Українські справи“ виходять по програмі великих політичних часописів,
містить докладні відомости про діяльність Державного Центру Української Народно-
ї Республіки, про життя Української Армії по таборах і про становища україн-
ської еміграції в різних місцевостях Європи; подає на своїх сторінках широку ін-
формацію з різних місцевостей Великої України а також Галичини, Буковини, Угор-
ської України й інших українських земель. Бороться суверенність України від імпе-
ріалістичних замахів на неї з боку чужинців і обстоює добросусідські відносини
з державами й народами, що сприятливо ставляться до укр. державних змагань.
Кожний громадянин, що співчуває ідеалам демокритично-республіканської держав-
ности, повинен читати „Українські справи“ і допомагати їх поширюванню поміж
громадянством та населенням українських земель.

Адреса Редакції: Варшава, Новий Світ 22.

Умови передплати в Галичині й Польщі: На один місяць з доставкою 700 мп.
Передплата за кордоном у польській валюті 1.000 мп. на місяць або в Америці
1 дол., у Франції, Голландії й Бельгії 10 франків франц., в Італії 10 лірів, в Швай-
царії 5 фр. швайц., в Німеччині 75 марок нім., в Чехословаччині 25 кор. чеськ., у Бол-
гарії 50 левів, в Румунії 50 лей, в Австрії 1.400 корон австр., в Югославії 20 динар.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

ПОСТУП

Л. Манастирський

Великого бажаєте!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІК II

ЧЕРВЕНЬ

Ч. 6

ЗМІСТ:

А. Биковський: Бібліотековіана	
Нац. Бібліотеки України . . .	145
Діонізій Головецький: На фі-	
лософійні теми	148
Й. С.: Rabindranath Tagore . .	152
Ор. Св. Мердін: Залізна воля .	154
З молоді ниви:	
Яків Марцеллі: Віджили цвіти	157
Роман Барановський: Пісні-фра-	
гменти	157
Символ: Числу 44	157
Юліян Дервінський: За що? .	158

Переклади й переспіви:	
З великоруських поетів . . .	162
З польських поетів	163
З білоруських поетів	163
З бельгійських поетів	164
Галина Орлівна: Сліпець . . .	164
Орест Петрійчук: Вскую пре-	
скорбна еси душе моя	156
Зі студентського життя	166
Рух-спортовий вісник	169
Це і те:	174
Для світла	175

ПЕРЕДПЛАТА в р. 1922.

	на цілий рік	на $\frac{1}{2}$ року	на $\frac{1}{4}$ року	одно число
Галичина	800 мп.	400 мп.	200 мп.	70 мп.
Придн. Україна	20.000 гр.	10.000 гр.	5.000 гр.	1.700 гр.
Буковина	60 леів	30 леів	15 леів	5 леів
Чехо-Словаччина	40 ч. к.	20 ч. к.	12 ч. к.	4 ч. к.
Австрія	1.200 кор.	600 кор.	300 кор.	100 кор.
Югославія	35 дин.	18 дин.	9 дин.	3 дин.
Німеччина	120 н. м.	60 н. м.	30 н. м.	10 н. м.
Італія	18 лір	9 лір	3 лір	1 ліри
Швейцарія	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Франція (й кольонії)	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Англія (й кольонії)	1 ф. шт.	$\frac{1}{2}$ Ф. шт.	50 цент.	—
Америка. Канада	2 дол.	1 дол.	—	—
Бразилія	4 мільр.	2 мільр.	1 мільр.	—

Передплату висилається в місцевій валюті на адресу:

ЧАСОПИС «ПОСТУД», ЖОВКВА

Умови передплати (також цілорічної) можуть бути змінені, якщо зміняться валютні відносини.

Адреса Редакції і Адміністрації: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА ч. 11

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ:

Ціла стор. 15.000 мп., $\frac{1}{2}$ стор. 8.000 мп., $\frac{1}{4}$ 5.000 мп., $\frac{1}{8}$ стор. 3.000.
Оголошення з поза Галичини: 1 стор. 20 фр. шв., $\frac{1}{2}$ стор. 15 фр.
 $\frac{1}{4}$ стор. 10 фр., $\frac{1}{8}$ 7 фр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для оминення ошибок рефлектуємо П. Т. Передплатників, що режістровання грошових посилок уладили ми в Жовкві. Й тому:

Передплату, реклямації, та загалом грошові справи адресується до Жовкви (як подано вище). Натомісць

Дописи, листи, звіти й усе, що відноситься до змісту часопису, ви-силається до Львова (Домініканська 11).

Подаємо ще необхідні вказівки для правильного обороту в Видавництві, яких вимагають наші конкретні відносини.

1. Замовлення й гроші на передплату посилається на адресу: Часопис «Постуд» — Жовква.

2. Часопис посилаємо, тільки тим, що прислали передплату.

3. П. Т. Добродіів (-йок), що беруть часопис у розпродаж, про-симо відступати примірники тільки за готові гроші та прислати належитість із почином найближшого місяця.

4. Замовлення на цілий річник (з 1921.) просимо прислати чим-скорше, щоби можна приступити до печатання бракуючого числа (2-3).

Просимо чимскорше прислати передплату на II. Піврік (400 мп.).

А Биковський.

Бібліотековіана Національної Бібліотеки України.

[016 : 02 (061) (47.71)].

Заснована в 1918 році в Києві Національна Бібліотека Української Держави згідно своєму статуту має являтися не самісінкою книгозбірнею. Має з неї бути й наукова встанова, що присвячує себе: 1) вивченню книги, а 2) з'осібна минулому життю книги на Україні, і 3) сподується з бібліографічною працею. Таким чином Національна Бібліотека по своїм завданням являється одночасно і першим Бібліологічним інститутом Надніпрянської України. В Галичині аналогічну роль відіграє з 1910 року Бібліографічна Секція Українського Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові, яка до 1918 року видала вже чотири «томи». Матеріалів до Української Бібліографії.» Завданням цього Інституту є наукове розроблення та поширення книгознавства на Україні. З огляду на недавнє існування Б-ки, бібліогічна діяльність і не встигла ще належито розвинутисть і виявилась поки що в підготовчій праці в царині бібліографічній та бібліотечній. Окрім згаданої вже «Шевченковіани» (Див. студ. Вісник «Поступ», ч. 1—2 за 1922 рік). Б-ка заснувала літом 1921 року ще оден бібліографічний відділ — «Бібліотековіану», в котрому має бути зібрана вся література про Національну Бібліотеку. Завданням одділу є облегчити українським ученим переведення майбутніх студій над історією Б-ки. Зазначена бібліографічна праця тісно зв'язана й витікає з діяльності Б-ки в царині бібліотекономії та бібліотекографії. Перша виявилась в розробленню бібліотекономічних питань, які виникали підчас організації Б-ки. З цього боку протоколи засідань Комітету Б-ки та Ради Бібліотекарів вміщують велику кількість матеріалу і являються джерелом численних тем для майбутніх українських праць по бібліотекономії. Друга виявилась у заходах біля організації української бібліотекографії: історії укр. Бібліотек та укр. бібліотечного руху. Головна увага була звернена на бік методологічний, на вияснення — як треба переводити працю по організації укр. бібліотекографії.

Процес організації бібліотечної справи на Україні складається з двох фаз: 1). Переймання сучасних удосконалених взрців од Америки та Зах. Європи і 2). Примінення їх до вимог українського життя. Передумовою вдачного розв'язання останнього питання є докладне знання минулого українського бібліотекарського руху, його форм, характерних рис та напрямку в якому відбувається його еволюція. Цеб-то для належитої постановки краєвої бібліотечної справи треба звернуть увагу в першу чергу на історію укр. бібліот. руху від найдавніших часів (бібліотечної діяльності князя Ярослава в 1037—1044 р.) до наших днів (заснування Нац. Б-ки Української Держави в 1918—1921 р.) Під цим терміном ро-

зумію все минуле бібліотечного руху, який відбувається на теренах заселених українським народом. Історія руху складається з ментів бібліот. руху зложених у хронологічному порядку. Кожний мент в свою чергу складається з існування, діяльності та увязання слідуєчих чинників: 1) осіб - бібліотекарів, 2) інституцій - бібліотек, бібліотекарських спілок, шкіл, з'їздів, музеїв, виставок, бюро й т. и. 3). Друків-книжок, періодичних видань, що відносяться до бібліотечної справи, 4) бібліот. теорій, систем й т. и.

Таким чином для списання історії українського бібліот. руху треба з початку утворити ряд монографій про поодинокі чинники укр. бібліот. життя. На підставі цих створити синтетичні праці, котрі обіймалиб окремі бібліот. епохи й сполучивши останні скомпонувати суцільну історію укр. бібліотекарського руху, зо всіма його характерними рисами та особливостями. Але виготовлення підставових монографій про окремі бібліот. чинники, згідно всім науковим вимогам неможливе, коли вони не будуть оперті на працях вже існуючих. Приступаючи до опрацювання наміченої теми, перший крок, який треба вчинити є зібрання всієї існуючої, розпорошеної літератури про дану тему. Як що не матимемо під рукою спеціальних праць, котрі подавалиб зіставлення літератури про даний чинник, то підшукування джерел відніме безліч часу, значно відтягне або зовсім унеможливить виконання зазначеної праці. Звідсіля виникає велике значіння бібліографії та бібліографічних праць. Одповідні бібліографічні монографії значно облегчать повстання праць про окремі бібліотекарські чинники й тим самим сприяють появленню синтетичних праць про історію укр. бібліот. руху.

Свідомості фундаторів бібліотеки про велику вагу бібліографії для науки взагалі, а для нашої бібліотечної справи з'окрема завдячуємо внесення ними в пакт про бібліогічну діяльність Б-ки необхідности переведення нею бібліографічних праць. Зі всього вище наведеного зрозуміло, чому Нац. Б-ка приступаючи до праці над українською бібліогеографією перш усього звернула увагу на утворення в дповідних бібліографічних монографій котріб облегчили переведення всієї бібліотекографічної акції. Конкретно — розпочато працю над своєчасним систематичним збиранням друкованих і писаних матеріалів про Нац. Б-ку. З цєю метою в салі засідань Ради Бібліотекарів поставлена в червні 1921 р. вітрина, в якій під склом збирається та переходується всі друки й рукописі, що так чи инакше торкаються Б-ки. На місце тих, які не можуть бути там уміщені (наприклад протоколи зборів-то що), вкладаються картки з поміткою про місце находження цих матеріалів. Всім експонатам зладжено реєстр який поповнюється по мірі поступлення нових впливів. Так повстав бібліографічний відділ «Бібліотековіана», в якому поволі збереться вся література про Нац. Б-ку. Поки що він знаходиться в ембріональній стадії. Так на початку цього року бібліотековіана складалась приблизно зі слідуєчих 34-ох друків:

1) *Кордтъ В. А.* (Записка). О Национальной Библиотеке Украинской Державы.

Див.: Сборникъ трудовъ Коммисіи по выработкѣ законопроекта объ учрежденіи Украинской Академіи Наукъ въ Києвъ. Києвъ. 1919 сторн. X — XIII.

2) *Від Тимчасового Комітету для заснування Нац. Б-ки Укр. Держави в м. Києві.* (Брошура).

Київ. 1918. Сторн. 24, in 16°. (Рівнобіжно на двох мовах: укр. і рос.)

3) *Книжный Вістник*, ч. 1. та ч. 2. за 1919-тій рік. Київ. Орган Нац. Б-ки.

4) *Національна-Всенародня Б-ка. при Укр. Академії Наук.* (стаття-відчит).

Див.: Перший піврік існування Укр. Академії Наук у Києві та на черк її праці до кінця 1919 року. Київ. Сторн. 22—24.

5) *Биковський Л.* Укріанська Національна Бібліотека в Києві. (Стаття).

Див.: Часопис «Українська Старина», Камянець - Подільський. 1919. ч. 1. Стор. 3—4, in F^o.

6) «Хроніка» біжучої праці в Нац. Б-ці України при Укр. Академії Наук. Щоденний, тижневий та місячний орган внутрішнього вжитку Нац. Б-ки за 1920 і 1921-ий роки.

7) *Іванів-Меженко, Юр.* Всенародня Бібліотека України. (Стаття).

Див.: «Вісти Київського Губ. Рев. Комітету». 1921 р. ч. 85/330.

8) *Кревецький Ів.* Шевченківська виставка Всенародньої Б-ки України. (Стаття).

Див.: «Київські Вісти» за 1921 рік ч. 101 (346).

9) *Рукописний Відділ Національної бібліотеки.* (Замітка в відділі «Хроніка»).

Див.: Часопис «Наше минуле», ч. 1—2, за 1919 рік. Київ. Ст. 180—181.

10) *Національна Бібліотека України.* (Замітка в відділі «Хроніка»).

Див.: Часопис «Наше Минуле», ч. 3, за 1918 рік. Київ.

11) *Биковський Л.* Національна Бібліотека Української Держави. (Стаття).

Див.: Газету «Українська Трибуна» Варшава, 1921 р., чч. 145 та 146.

12) *Національна Бібліотека України.* (Стаття).

Див.: Часопис «Воля України», Відень, за 1920 рік (?)

13) *Биковський, Л.* Національна Бібліотека Української Держави. (Стаття).

Див.: Студентський Вісник «Поступ». Львів 1922 рік II. ч. 1—2, сторн. 3—10.

14) *Биковський, Л.* Митарство Національної Бібліотеки. (Стаття).

Див.: Газ. «Укр. Трибуна». Варшава. 1922. ч. 19 (217).

15) *Биковський, Л.* До наших бібліологічних справ у 1921-ому році. (Стаття).

Див.: Газ. «Укр. Трибуна», ч. 37 (235) за 1922-ий рік.

16) *Биковський Л.* До наших бібліогічних справ. (Про видавничу Діяльність Нац. Б-ки). (Стаття).

Див.: Газ. «Укр. Трибуна» за січень 1922.

17) *Українська Академія Наук у Києві.* (Стаття).

Див.: Газ. «Укр. Трибуна», 1922, за січень.

18) *Українська Академія Наук.* (замітка в Хроніці).

Див.: Студентський Вісник «Поступ». Львів. 1922 ч. 1—2, стор. 55.

19) *Українська Академія Наук.* (Стаття).

Див.: Газ. «Вперед» Львів. 1922. ч. 800.

20) *Червоні папуаси.* (Стаття).

Див.: Газ. «Укр. Трибуна» 1922 р. ч. 19 (235).

Рукописів:

21) *Протоколи* засідань Тимчас. Комітету для заснування Нац. Б-ки Укр. Держави в м. Києві за 1918, 1919, 1920, 1921 та 1922 роки.

22) *Протоколи* засідань Ради Бібліотекарів Нац. Б-ки Укр. Держави за 1920, 1921, та 1922-ий роки.

23) *Биковський Л.* Проект організації Нац. Б-ки України в м. Києві (згідно зі статутом).

Див.: Додаток до тижневої «Хроніки» від 20/V 1920. р.

24) *Правила розподілення праці у Всенародній (Національній) Бібліотеці.* (Оголошення друковане на машинці).

25) *Інструкція для Відділу «Ucrainica»* затверджена Радою Бібліотекарів дня 17/XII 1920 р., складена старшим бібліотекарем І. І. Кривецьким.

26) *Проект організації Каталожного відділу*, складений 25/VI 1921.

27) *Інструкція для відділу Стародруків*, складена старшим Бібліотекарем М. М. Марковським.

28) *Інструкція для відділу Рукописів.* Складена старшим бібліотекарем Г. Л. Житецьким.

29) *Проект організації Дублетної.*

30) *Проект організації відділу «Periodica».* (Додаток до тижневої «Хроніки» за червень 1921 р.)

31) *Проект організації відділу «Постачання».* (Додаток до одної з тижневих «Хронік» за червень 1921 рік.)

32) *Список іменний службового персоналу Нац. Б-ки на 20/VI 1921.*

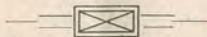
33) *Реєстраційна книга* поступлень у відділі «Постачання».

34) *Биковський Л.* Національна Бібліотека Української Держави. (Брошура-рукопис,) in 8°, сторн. 104, писана на одній сторінці.

Див.: Рукописний Відділ Нац. Б-ки.

Через кілька років Бібліотековіана Національної Бібліотеки має бути видана окремою книгою і таким чином зробиться приступною для ширших кол громадянства. Тепер доступ до неї отримується тільки з дозволу уряду Б-ки. Одеська громадська Б-ка за прикладом Нац. Б-ки вже також завела у себе свою бібліотековіану. Бажано аби й інші українські бібліотеки негайно розпочали аналогічну бібліографічну акцію. Тільки спільними зусиллями заінтересованих інституцій та осіб удасться нам у найскорший час зорганізувати українську бібліотекографію.

Ковель, 15/III 1922.

Діонісій Головецький

На філософійні теми

Про державу

(Продовження)

Другий доказ на основі тісного відношення між державою а родиною.

Що держава є морально-конечним впливом самої людської природи, можна наглядно переконатися й легко зрозуміти, якщо візьмемо під розвагу тісні й природні відносини, які заходять між державою а родиною, цею першою органічною коміркою держави. Сам стислий доказ дасться в цей спосіб уложити: Родина виростає як слід і розвивається конечно силою людської природи. А що державний організм рівнож конечно розвивається з родини (більшої кількості родин), тому й держава є конечном вислідом самої людської природи.

З однієї, чи кількох родин, між тим, як вони природно розростаються, через споріднення та через взаємні посвоячення, повстають численні родини злучені зі собою так, що остаточно приходить до основання суспільности горожанської. Тому то великий римський бесідник Ціцерон вельми щасливо називає родину шкілкою та розсадником держави (*seminarium rei publicae*). З розродного наклону бере свій

початок супружжя, ця перша дружина, перше товариство, перша суспільність, що є головним коренем, головною основою до дальшого громадянського розвитку. Супружжя дружина опісля поширюється в дружину родину між родичами а дітьми, між господарями а службою. Так поширена й розмножена родина, не будучи в стані помістити своїх членів, розділюється, закладає нові загороди побіч батьківських, творячи гейби якусь колонію-оселю. Через нові подружжя та їхній розріст творяться нові споріднені й посвоячені оселі, а з них уже цілі громади, яких лучить взаїмна любов і жичливість. (Cic., De off. L. I. 17.) »Cum hoc sit natura commune animantium, ut habeant libidinem procreandi, prima societas in ipso coniugio est, proxima in liberis, deinde una domus, communia omnia. Id autem principium urbis et quasi seminarium rei publicae. Sequuntur fratrum coniunctiones, post consobrinorum sobrinorumque, qui cum una domo iam capi non possint, alias domos tamquam in colonias exeunt. Sequuntur connubia et affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Quae propagatio et soboles origo est rerum publicarum. Sanquinis autem coniunctio et benevolentia devincit homines et caritate«.

Отже суспільність горожанська, держава, є неначе довненням і природним удосконаленням і конечним розвоєм дрібної суспільности родинної-домашньої.

Ту саму правду виразив рівнож і старинний філософ Аристотель у своєму творі про державу (Politicorum — I. 1. с. 2). Ізза цього приводу навіть дефініції держави і родини в децим сходяться. Аристотель приміром так означає родину: »*Ἡ εἰς πᾶσαν ἡμέραν συνεστῆκυία κοινονία κατὰ φύσιν οἷός ἐστιν*«. Рівнож і св. Тома: »Domus est quaedam communitas secundum naturam constituta in omnem diem i. e. ad actus, qui quotidie occurrunt agendi«. (Polit. L. I. 2.). Дім (родина, дружина) є це природна суспільність для щоденного взаїмного пожиття, або природна суспільність в цілі вистачання в усьо, чого людина щоденно потребує. Як у державі всі праці суспільні мусять відбуватися під зарядом і надзором власти, так і в родині праці домашні зідбуваються під зарядом і доглядом батька родини. Тому по римським законам родина виступає як суспільність (societas), що стоїть під одним і тим самим зарядом дому (qui sunt sub eadem domestica — paterna potestate).

Третій доказ історично-філософійний.

Вище наведені два докази наглядно показують, що поставлена теза є правдивою. Кождий із них поодинокю є достаточним переконати, що послідною причиною, найглибшою підвалиною для держави є сама наша людська природа. Крім цього оба докази взаїмно себе доповнюють. Перший доказ показує нам вимоги держави на основі людської природи в людині, — як осібняку, як самостійнім індивідуум. Другий — же вказує на вимоги людської природи, як у члені родини, яка є конечною почвою загалом для існування чоловіка.

З обох доказів бажаю тепер повести одно безпосередне заключення. Коли держава є конечним впливом цілої людської природи, то в практиці — в історії людства, мусить появитися держава там — де появиться людська природа, де появиться людина, розуміється в більшій кількості. Іншими словами: Переходячи картки всесвітної історії, ми повинні конечно натрафити на давні документи, що свідчать про державні організації там, де виступає розмножене людське плем'я, а не на документи, котрі свідчилиби про життя більшої кількості людей без загалом усякої державної організації. Чому? Бо

природа не змінюється, а коли природа вимагає держави, то мусить появитися держава там, де розмножена людська природа. Словом історія чоловіка повинна потвердити наші розумовання, коли вони логічні й опираються на певних основах. Якщо історія свідчилаби, що люди в початках не творили загалом якоїсь суспільної державної організації, то ми в розумованні помилилися. Правда, квестія філософійна про державу інтересується найвищими першорядними причинами, а не другорядними; та за це найвищі причини мають всюди місце. Другорядні причини, в нашій квестії звичайно територіяльні та характеристичні відміни поодиноких народів, можуть сильно вплинути на спосіб організації держави, на форму управи, на область території держави на тривкість даної держави, на головні заняття горожан, можуть навіть остаточно на якийсь період часу спинити будову держави, не можуть однак витворити цього. Щоби загалом не було державної організації, щоби люди, щоби родини жили цілком незалежно від себе, жили осібними, щоби жили на певнім просторі землі так, як лежить купа каміння, камінь побіч каменя, без ніякої злуки, крім спільного місця.

Якеж свідоцтво дає нам у нашій квестії історія? Заки подам відповідь, мушу зробити ще одну дигресію, подати що до історичних доказів, немало значну заввагу, щоб опісля цієї квестії вже не порушати.

Історичні докази мають велику стійність. Знаємо є та всюди в науковому світі прийнятим аксіомом *»contra factum (contra experimentum) nullum argumentum«*. Це справді в науковому світі гостре оружжя, під котрим паде всякий ворог. Але з острим оружжам треба дуже обережно обходитися, щоб часом самого себе не ранити. Коли *»factum«* має бути пресильним доказом (*fortissimum argumentum*) — то треба дуже вважати, щоби *»factum«* було *»factum«*, а не *»pseudo-factum«* не *»factum«* із воздуха взятим, у фантазії викованим і вимріяним. На цего покрою факти має науковий світ інший поважний аксіом: *»gratis asseritur, gratis negatur«*. Тож, що факт є справді фактом, потреба доказати свідоцтвами і свідками віродостойними, це значить: правдомовними та знаючими гаразд дотичну справу.

По друге. Коли хочемо на основі фактів уформувати якесь загальне правило, то мусить цих фактів бути доволі велика кількість, мусять вони все й усюди у відповідних обставинах повторятися. В противнім випадку маємо до діла з фактами виїмковими, з котрих виводити сталі засади булоби нерозумом і нелогікою. Такі виїмкові факти є звичайно під сильним впливом другорядних причин, або під недостаточним впливом головних причин. Отже такі виїмкові факти будуть лише *»виїмковими«*, це є рідкими, тут і там; десь, колись. Тому то й ставиться засада: *»exceptio confirmat legem«*.

Приступім тепер до самого доказу. Розуміється, не буду наводити цілі низки старинних документів, бо це не моя річ, ані рами квестії на це не дозволяють. Требаб хіба викладати справдішну старинну історію всіх народів. Задоволимося лишень висказами й вислідами праць поважних віродостойних істориків, чи радше цілих поколінь істориків, що весь вік провели над студіями історії.

І так: славний етнограф Фридрих Ratzel († 9. VIII. 1909) у своїм поважнім, тритомовім творі *»Völkerkunde«* на самім вступі стор. 87. так пише: *»Kein Volk, das wir kennen, ist ganz ohne politische Organisation«*. Годиться зазначити, що цей висказ то заключення не тільки його власних довголітніх студій, а то й висновок інших мозільних, довголітніх праць цілого покоління істориків. Подібний висказ знаходимо

в «Staatslexikon» V. Bd. (Freiburg. 1897) — «Staatsverfassung»: — «Kein Volk ist bislang angetroffen worden, welches ohne alle und jede politische Organisation wäre, sie mag noch so lose, locker und unvollkommen sein». Хто впрочім більше цікавий на ці квестії, нехай загляне в слідуючі твори: Parieu, Principes de science politique, 1870; Pradier-Fodéré, Principes du droit, politique, législation, 1869; Terry, First principles of law, Wilson, The state, elements of politics 1889. — Kirchenheims Staatswissenschaftliche Bibliothek; Staats. und Sozialwissenschaft. Forschungen, seit 1876. — Rivista internazionale di scienze sociali, da a. 1893.

Бажаю звернути увагу на ще один момент у нашій квестії. Коли деякі вчені, (опісля ширше з ними познакомимося), виступили з теорією, будьтоби люди в давніх часах, жили без усякої державної організації, в дикім (звіриннім) стані, загаль істориків не прийняв їхнього погляду, ако незгідного з історичними дослідями. Якщо справді жилиби колись люди в стані дикім, без усякої організації, то з певністю в 18—20 століттях перед Христом. Но, щож показують найновіші досліди-відкриття? На основі відкритих престарих асирійських бібліотек пише Д-р. Kaulen: »Um 1760 v. Chr. baute hier Samsiraman I. der Sohn des Ismadagan, dem Anu und dem Raman einen Tempel. Von einem Tempel, den ein anderer König desselben Namens für Assur errichtete, sind noch Backsteine erhalten« (стор. 195). Що більше! Гейби на глум псевдо-вчених, приклонників теорії звіринного, без'організаційного чоловіка, появилися на світі стариинні контракти і то навіть приватні цих людей-звірят, що то не дуже свідчать про їхню без'організаційну звіринність. Глиняна таблиця з клиновим написом так звучить в переводі у Д-ра Kaulen'a: »....Dasselbe (Haus) kauft Herr Sil-Assur aus Aegypten für eine Königsmine Silber von Sarludari, von Achassuru und von Frau Amat-Sula, der Gattin des obengenannten Ehemannes... Zurücknahme oder Annullierung dieses Kontraktes ist unstatthaft... Verhandelt in Gegenwart von: Susanka, Schwiegersohn des Königs, Harmaza, Hauptmann.... Nabudurusur, Polizeimann... den 26 Sivan, Jahr des Zazai, Statthalters von Arpad....«

Зваживши такі та многі подібні документи старинности, порівнавши їх із теперішними в XX. столітті по Христі, треба заключити, що ми тепер «висококультурні» люди не дуже відбігли від цих «дикунів» на «пів-звіринних» людей; а може требаб бупо й у дечому засоромитись перед ними. Без наших технічних винаходів створили кращі діла, чим ми з нашою технікою. Тож закидати їм усяку без'організаційність, булوبي тяжким історичним гріхом. Таким робом історія вповні потверджує наші філософійні заключення про конечність держави силою самої людської природи.

Цей сам доказ чисто історичний дасться рівнож легко перетворити в доказ стисло філософійний, самостійний, коли звернемо увагу на ще одну правду, прийняту у філософії, а саме: «Це, що в людей завсіди подибуємо, це, що ціпко лучиться з усовершенням і поступом людей, — це є постулятом самої людської природи». А що державна організація (по свідочтву історії) тісно лучиться з усовершенням і поступом чоловіка, і завсіди находимо її в людей, — тож державна організація є постулятом самої людської природи.

(Продовження буде)

RABINDRANATH TAGORE

(Докінчення)

Якщо цей розумний та волею свободний чоловік походить од великого Бога-Творця, так і нема сумніву, що цейже Творець зачеркнув для свого сотворіння чоловіка гідну себе ціль. І питає Тагоре про цю ціль чоловіка й загалом цілого світа: яка вона саме є. »Всьо, що ми коли-небудь у змозі осягнути — відповідає він у »Sadhana« — має на меті статись більш одним із Богом. В області природи, тій, області різноманітності, ростемо через надутку; у духовому світі, тій одласті одности, ростемо через самопосвяту у злуці«... »Хочу я колись зустрінути радість-щастя, що не є мною, а котра мешкає за світляною поволокою«... (»Плодозбір«.) Отже бачимо, що по думці Тагора цею ціллю є поворот до Бога-Сотворителя, або інакше злука з Ним через пізнання й любов. Шлях, що веде до цієї злуки, це саможертва для Бога через вірну службу й любов. Про спонуки до такої саможертви виражається Тагор так ніжно, так побожно, що не маю сили поминути їх мовчанкою. »О Ти життя мого життя! Усе змагатиму чистим зберегти моє тіло, бо знаю, що на моїх членах живе Твій оживляючий легіт. Усе змагатиму відкидати з мого серця те, що зле, а натомість любов свою заховати в розцвіті, бо знаю, що Ти царюєш у святая святих мого серця. Моїмже стремлінням буде завсіди: Тебе обявляти при моїй роботі, знаючи, що Твоя могутність подасть мені сили до діла« (Gitanjali).

Це тільки про провістку Тагора, котру він голосить-звіщає. Хоч начеркнено її оттут в головніших рисах, то все таки її основа вибивається ясно наперед як світогляд наскрізь релігійний. І не тільки віщання релігійного та етичного змісту мають тут своє джерело, але також усі міркування Тагора на мистецькій й філософійній, народній й громадянській теми в тімже світогляді находять здорову й життєдайну почву.

На сильній отже основі свого широкого релігійного й духового зрілого світогляду Р. Тагоре виправляє своє мистецьке звання. Без сумніву творить він як усякий інший поет, послугуючись словом, почуваннями, формою. Однак усьо, що вийде від нього, таке діймаюче, а передусім заправлене так чаруючою силою, про всі життєписці Тагора зовуть її силою підбадьорення й пробудження. Кожне слово, кожен ритм ділає, настраює. Раз пестить, то знов жахає, або кличе до якогось зриву, щоби тільки не сидіти байдуже. Буває, що думку й зміст слова заглушує сяюча краса мови, звуку чи ритму, але тоді більше, як коли виступає неначеби святочний, — бо спокійний — настрій душі, котра тішиться, що має щастя.

Та чи це ділання завсіди благородне? Чи будить завсіди до знеслого, красного та доброго?... Яка провістка, таке й ділання. Добре зерно плодить тільки добрий овоч. Так і релігійно-ідеальна провістка Тагора не вводить своєю пробуджуючою силою нічого підлого, неблагородного та низького. Але зате її відгук різнитись буде тількикратно, кілька наклонів і поглядів найде між тими, що виставлені на її ділання, що слухають пісень Тагора, чи їх читають. Людей плотяних й поземських настроєних не завсіди пронизує символіка слів і ніжні нюанси щебетливого вірша, тож вони звичайно не настраюються релігійно-побожним діланням Тагорової сили. Люде моністичного¹ світогляду дослухуються в його гимнах

¹ Мова про моністів-матеріялістів (Ред.)

тільки шелесту-мови всесвіта, але віруючого можуть вони пробудити і по правді підбадьорять до поклону й любови великого Любителя душ людських. Коротко кажучи, хто молиться, любить та вірить, цей находить у Тагора могутчу поміч і піднесення духа.

Отже, скажуть нам, кінець кінців пісня-Тагора, його духові набутки, небезпечні. Так небезпечні, а саме небезпечні через своє запоморочливе ділання.

Позволю собі при цій нагоді присвятити декілька слів самим творам індійського автора. Їх можна так поділити: у своєму молодечому віці займається передусім драмою й любовною поезією. Найзамітнішим твором цього часу є «Чітра». В середньому періоді автора виступає бурлива, чаруюча лірика, якої найкращі зразки знаходяться в «Огороднику». Вкінці сучасний період, те час поезій на загально-людські теми, як також доба філософійних творів. Із перших замітні: «Почта», «Плодозбір», «Gitanjali», а з других: «Sadhana, Реалізація життя», «Мої спомини» «Націоналізм», «Who's who? і.и. Ці його твори визначаються викінченням, багатством символіки, душею справжнього браманського богомольця. Кажу «браманського», бо на місце буддійської пасивності, бачимо в автора релігію більш життєвої, активної закраски, хоча в дійсності ще й сьогодні буддійська релігія є суттіним виразом індійської душі. Славу принесли Тагорові його поезії, з котрих частину він сам переклав на англійську мову. По більшій часті пише по-бенгальськи, хоч в останніх часах свої філософійні твори видає англійською мовою. У своїх творах не раз згадує й натякує європейські видання, м. і., біблію, але це все не перешкоджує йому думати й рішати по своєму. В цілій своїй засаді — тілом і душею Р. Тагор не християнин і європеець, а староіндієць. Ясно й недвозначно виразив це недавно славний земляк Рабіндраната проф. S. Radhakrishnan¹ словами: «Хто представляє філософію й провістку, яку звіщає п. Р. Тагор, цей представляє індійський ідеал філософії, релігії, мистецтва. Бо діло Рабіндраната є тільки висловом цього ідеалу. Ми не в змозі відрізнити, чи відчувається тут биття серця самого Рабіндраната, чи Індії»

І саме тому твори Тагора ділають чаруючо й стають небезпечні для сучасного європейця. Але цей чар й запоморочливість мають то до себе, що не ведуть до ніякої бішености й фанатизму, як це діється в гуртках релігійних сектантів, але витворюють у людині несмачні прояви м'яккости, розніжнення та змислового чутства. У такому стані хочеться, що правда, жити, хочеться зриватись до діла, хочеться дізнавати вражіння, але й це вражіння й той зрив та життя обмежене на мент, на емпірію та конкретний смак естетичний. Слабкі й поверховні душі під впливом будячої сили Тагорової пісні забувають густо-часто на глибини нашого єства, на єствування в нас двох розбіжних світів, що не-настанною боротьбою роздирають наше життя, забувають на понурість вини, кари й тієї долі, що їх супроводжує, на велику відвічальність сво-бідної волі, забувають і на той трагізм, якому підлягає також і те все, що красне та й радісне. Не менше також могла б затерти діяльна, вчинна любов, а свідомість про тверду конечність святої боротьби й самопобіди могла б так занидіти в читача Тагорових творів, що цілком-вито ослабляв мужескість і мужеська рішучість. Безперечно находимо в його творах величні місця, котрі наказують діло й борню, та однак співуча й граюча монотонія Тагорового мистецтва неспостережно наво-

¹ The philosophy of Rab. Tagore. London 1918. VII.

дить солодкі, туманні мрії та сповиди, начеб небезпеки й ворога не було. Так само голосить він любов і то любов дитинну, ніжну, але в самій речі це віщування є тільки любовним настроєм, солодким вдовіллям із любови, тугою за божеською любовію. Щоб цей душевний любовний настрій міг бути багатий у висліді, треба його повести ще далі, щоб то до діла, до зверхніх проявів. А цього Рабіндранатові твори не роблять.

Кінчаючи тих кілька стрічок про популярного Індійця, приходимо до переконання, що Р. Тагоре, це великий мистець і натхнений поет. Залюбки можна раїдити його гарним мистецтвом, яке нам подає. Він також людина релігійна, яка співає звучну пісню: Богові й його любові. Що правда, ще не зійшла для нього повня християнського розуміння, але він недалеко від нього. Він вкінці для нашої доби словом і письмом — пророк. Через ту пророчистість він ділає й панує над душами, над Європою. Але пророк він тільки окликаний, а не натхнений; його пророчому слову не достає пророчих тонів. Так отже він один із многих, він тільки людиною, а не провідником, не спасителем! Правда, він більший, як його поезії, що їх зложив, але душа його й його сила такі ограничені!... І та душа його потребує, зависима... і вона хитається, вона змагає... З трудом носить себе, так отже не понесе ще й других.

Ор. Св. Мердін

Залізна воля

Людам не бракує сили, але недостає їм доброї волі.

Виктор Гюґо

Хто постановив собі побідити або згинуть, той рідко буває переможеним.

Корней

Кожний оцінює себе сам; чи ми великими чи малими — це залежить од нашої волі.

С. Смайльс

Коли лише є незломна постанова, тоді розширюється простір перед чоловіком, отвіряється перед ним поле ділання.

П. Форстер

„Не можу, це неможливе“ — сказав один четар до Александра, не можучи приступом здобути мурів кріпости.

„Геть із ним!“ — загремів великий Македонець. — „Для цього, хто постановив здобути, немає нічого неможливого“ — промовив дальш і станувши на чолі свого війська здобув кріпость.

„Ви мабуть хочете оттак лише на половину“ — завсіди говорив Суваров до людей, що ніколи не мали щастя. Воля була в нього правилом. Слів „не можу“, „не вмію“, „неможливе“ не хотів навіть слухати. Завсіди відповідав: „навчись“, „спробуй“, „роби“. — Наполеон відвідував у Єгипті чумлених,

бажаючи доказати, що як лише чоловік не боїться, то навіть чуму переможе.

Така сила волі є лікарством для тіла і спонукою до надлюдських підпринять. Неодного підвела вона вже зі смертельної постелі і зробила його здатним до майже чудесних діл.

Коли лікарі заявили Доблелові Жеральдо, що мусить умерти, він сказав: „Умерти і зіставити жінку з дрібними дітьми? Не хочу вмирати!“ Його воля побідила і він жив іще довго.

Отаман Вольфе, хорий на пропасницю, повів своє військо на узгір'я Авраама, побив Монтальма і приневолив до здачі нездобутий Кібік (Quebec).

А п'ять день передтим писав до родини в Англії; „Мое здоровля цілком знищене і не маю навіть потіхи, що зробив я якусь важну прислугу батьківщині, або що буду мати змогу ще її зробити“.

Юрко Вільзон, професор Единбурського університету, був такий кволий, що ніхто й не думав, щоб він міг коли дістатись на якесь вище становище. А все таки з часом стався він знаменитим ученим, хоч мав тільки причин до знеохоти, що ними знеохотивсяб навіть найздібніший чоловік. Особисті нещастя, ампутації ноги, занепад на силах та кровотіч не могли зломити його гарту. Видавалося, що навіть смерть була безрадна перед його пресильною волею, не маючи відваги забрати схорованого чоловіка,

Вальтер Скот у 55 році життя мав понад шісьот тисяч довгу. Та хоч у пізному вже віці, то таки кріпко поставив собі сплатити весь довг. Не зворушима сила його постанови надала духови й тілу віру та натхнення. Кожний нерв, кожна частинка м'язу говорили: мусиш сплатити довг. Воля побуджувала кождо краплину крові і не сла мозкові підбадьорену силу до праці. Довг сплачено.

У дневнику Вальтера Скота читаємо: „Терпів я страшно і часто мав лише одно бажання: лягти тай заснути вічним сном. Але я постановив собі боротися доки лише зможу“. — Його неуступчива воля працювала навіть тоді, коли всі інші влади душі були вже його опустили.

„Кого знеохочують труднощі, той не доведе нічого до кінця“ — говорив Іван Гунтер. — „Чи є ще хто, що хоче боротися? Такий чоловік ніколи не згине“.

Година шеста, ранком. Іван Едвард Ірвінг обіцяє собі навчитися грецьких слівцець від α до β перед осьмою годиною. „Перед осьмою“ — молодець написав ці слова на грецькій словарі. А відтак дописав: „Осьма година ранком — зробив, що постановив“.

„Нема нічого неможливого для чоловіка, який уміє хотіти“ — сказав Міраго. — „Чи це конечне? Отже воно мусить статися — то є одинокий закон, що править успіхом?“

„Є три роди людей на світі“ — сказав один автор в „E'lectie Magazine“ а саме: такі що хочуть, такі що не хочуть і такі що не можуть. Перші осягають усе що підприняли, другі перепиняють усьому, а третім скрізь не ведеться“.

У вірі велика сила — говорив Бульвер — „навіть тоді, коли ця віра звертається лише до людських та земних діл. Коли чоловік має переконання, що його призначенням є зробити якогось дня щось, що тепер видається неможливим до виконання, то ставлю десять проти одного, що вчинить те перед смертю. Чи вдіє хто що такому чоловікові, який носить у собі непереможну постанову? який зовсім не хоче признати, що він переможений і який бореться далше хочби йому й ноги відтяти? Ні труднощі, ні невдачі не злякають такого чоловіка. Переслідування стається для нього хосенним і лише спонукує його до витривалости. Дайте чоловікові азбуку й залізну волю, і хтож прогляне, куди зайде цей чоловік? Візьміть Айлерові зір, а він тим сміливіш роздумуватиме, тимбільше розвиватиме свої надзвичайні здібности до математики.*

Світ завсіди слухає такого чоловіка, що має сильну волю.

* Айлер Леонард уродився 1707 р. в Базелі у Швейцарії. Вчився у професора Івана Вернуліа а в 1723 р. став сам професором. Пізніше покликано його на професора математики до Петрограду. Тут 1730 р. дістав катедру фізики, а в 1733 р. іменовано його вищим професором математики. Математичних творів написав він 26 великих томів, які петроградська академія відзначила його аж десять разів за його науку. В 1740 р. іменовано його інспектором географічного департаменту, а в 1741 р. покликано його до академії в Берліні. Від 1754 р. був директором математичної класи в берлінській академії, опісляж у 1766 р. вернув знов до Петрограду, де небагом осліп, одначе не переставав працювати аж до самої смерті (1783 р.).

З таким самим успіхом можете про-
клинати сонце, як Грентаа або Бісмарка.

Береги великого океану щастя, як
каже Форстер, покривають останки
життєвих недобитків; людей, може на-
віть незвичайних здібностей, яким
недоставало віри, відваги, рішучості
і які саме тому згинули — натомісць
менше здібні, але більш енергійні па-
ливоди причалили до пристані. Сотки
людей нидіють у забутті лише для того,
що не мали відваги зробити бодай
одно перше зусилля; а однак якби
вони були рішилися зачати, то зади-
увалиб увесь світ своїми ділами та
успіхами.

Кентім Матсис стратив був уже на-
дію щодо своїх малярських спосібностей
тоді, як дізнався, що лише тоді зможе
одружитися з дочкою свого майстра,
коли стане славним маляром. Отже
взявся до роботи з такою силою волі,
якої ніщо не могло побороти і сотво-
рив „Скупарів“ один з архитворів жи-
вописі. Така сама непереможна сила
волі робить з „неможливостей“ мо-
жливості.

Батько Бальзака пробував знеохо-
тити сина до літератури.

„Чи ти знаєш“ — сказав до нього
— „що письменник може бути або
королем або прошаком?“

„Добре“ — відповів хлопець — „то
я буду тим першим“.

Родичі зіставили його самому собі
в малій хатчині на піддаші. І хлопець
так боровся з нуждою через десять
літ доки не відніс остаточної перемоги
і поки не дійшов до цього, чого хотів.

Молодий французький четар мав
звичай ходити по хаті і говорити до
себе: „Хочу стати великим отаманом
і маршалом Франції“. І справді пізніш
іменовано його великим вождом, а вмер
він як маршал Франції.

Якось спитали одного теслю, чому
він так старанно поправляє крісло по-
садника. Тесля відповів: „Думаю про
час, коли то сам буду сидіти на цьому
кріслі“. — В кілька літ відтак вибрано
його посадником.

Слово „неможливо“ має місце лише
в словарі дурнів — говорив Наполеон.
Наполеон бувби спалив радше скали
св. Єлени, щоб не стати їх в'язнем,
якби не завмерла була в ньому воля,
перед якою дрожала колись ціла Ев-
ропа.

Яків Марцеллі

Віджили цвіти

Затоплена в потоці світла, сонця,
Роз'яснена, осяяна кімната.
Дрібним рисунком на мої віконця
Лягла ніжна, злотистоткана шата.

Віджили цвіти. Отворили очі,
Напружені бильця до світла линуть
Зеленим листям. Згинув спомин ночі —
Крилатий сон, як тіни ті, що гинуть.

Розспівані в молитві благодатній
Квітки схиляють голови доземно
І скупані в тепліні богосвятній
Про невідоме шепотять таємно.

Переклав С. Червінський

Реман Барановський

Пісні-фрагменти

З душі моєї виринали
Мрійливі пісні і тужні
І любим чаром сповивали
Мої надії чарівні

* * *

На крилах пісні я літав
Орлом над темні бори,
Над смарагдові полонини
Над сині, горді гори.

На крилах пісні я літав
Над піль безкраїх море —
Над край — де все перебував
І сум і біль і горе..

* * *

На нестримних крилах Феба
Яб летів в небес палати,
Яб летів до зір, до неба
В Бога доленьки благи.

Символ

Числу 44

Шалений біль товче об груди,
Неждане горе давить ум,
Любови в серцю вже не буде,
А буде месть, ненависть, глум!

Ні! Ні! Ха! ха! Над ким тут мститись?
Ненавидіти....? Та кого?
Чи над базилим мож глумитись?
Чи гідний він того?

Слабого можна лиш жаліти,
Милосердитися над ним,
Що бракло сил, щоби пробити
Любві шлях щастя до вершин!

27. IV, 1922.

ЗА ЩО?

Був пізний вечір. Та мимо цього у панства Харчуків ніхто ще не спав. Ціла родина стояла біля воріт та з тривогою споглядала на недалеку пожежу, що вже починала поволі пригасати. Всім на думці було нещастя людей, яким пожежа знищила все, що мали; так були переняті цими думками, що й не спостерегли невеличкої постаті, яка наближувалась до них. Щойно слова «Слава Йсусу» пробудили їх із глибокої задуми.

Перед ними стояв селянський хлопчик літ десяти-дванайцяти. Був одягнений у брудну сорочку, подерті полотноянні штанці та стару військову шапку. В його великих лискучих очах відбивався якийсь безмежний сум, а вихуджене личко та цілий його вигляд зраджував, що не з добра й мабуть не по добрій волі доводиться йому тепер, о півночі, блукати вулицями чужого міста.

— «Чого тобі треба? Чий ти?» — спитала пані Харчукова.

— «Я Матій... Василя Конопального з Опеньковець... Я Олени шукаю... вона в зимі служила тут у пані...»

Тепер щойно пригадали собі, що в зимі приходив раз малий брат Олени, яка служила тоді в Харчуків.

— «Оленки тут нема вже, вона тепер на Галицькій у жидів служить. — Та чогож бо ти в таку пору до неї вибрався? Чиж не ліпше було в Опеньківцях на запічку лежати?» Хлопчина заплакав.

— «Я вже дві неділі не в хаті, — блукаю. Домів боюсь іти — батько вбє мене»...

— «Що кажеш?! За що батько тебе вбє?»

— «Абож я знаю за що? Тато вигнали мене та Ксеню з хати та казали не вертати, бо повбивають. Вже дві неділі минуло, як вигнали».

— «Алеж розповідь як це сталося... деж мама, а та третя сестра... Катруся, чи як?»

— «Катря ще на весну померла, а мама тепер недавно. Вже з місяць як мама вмерла. — Як тато вернули з війни в зимі, то все дуже лихі були. Маму все били, тай нам перепало... На Матки Божої мама хотіли йти до церкви й зачали збиратися. Тато прийшли тоді з обістя до хати тай давай лаятись. — «Ти ледацице, — тиб тільки по селі та по церквах ходила, а в дома робити нема кому! А я тебе й оцих дармоїдів маю годувати своєю кєрвацицею?!»

— Багато ще тато кричали, потім побили маму, а як ми почали плакати, побили ще й мене та Ксеню. Катря втікла й чотири дні не вертала до хати. Відтак люде принесли її без пам'яті. Вона нікого не пізнавала; все кашляла й кровю пляувала, а на третю днину й померла. — Як поховали Катрю, батько стали троха ліпші, тільки не говорили нічого ні до мами, ні до нас. Ми думали, що тато вже знов будуть добрі, як перед війною...

Аж недавно, з місяць тому тато вернули з міста якісь лихі тай почали сваритися з мамою та бити палицею... Сусіди зачули, що в нас крик, прибігли та схопили тата. Але мама не могли вже встати. Їх положили на ліжко... Мама нічого не хотіли їсти, лише стогнали все, а за два дні й вмерли».

Хлопчина захлипав, а рясні сльози покотились по його змарнілому лиці.

— «На шибеницю такого Ірода!» — заговорила пані Харчукова. — «Або в дім божевільних» — додав син, студент медицини.

— «Маму поховали, — оповідав дальше Матій. — а батька дєсь шандарі забрали. Я з Ксенею сам лишився в хаті. Часом сусіди приносили нам то мандибурки, то кулєші тай так ми й жили з дня на день. Аж дєсь за дві неділі під вечір, ми вже лягали спати, як застукав хтось

сильно у двері. — Ксеня відчинила й у хату ввійшов батько.

— «Тата пустили? — спитав я. — «А ви вже тішилися, що мене зараз завісять!» — крикнули тато, а їх очі якось страшно засвітилися. — «Тамтих двох сук я вже позбувся, то й вас, дармоїдів не му годувати!... Гетьте зараз з хати, бо повбиваю!» — Ми перестрашено кинулись утікати перед побоями. — Ксеня пішла десь до сусідів, а я блукав спершу по селі, а відтак пішов до міста.

— «Щож ти робитимеш у місті?»

— Та я думав, що як Олена в місті служить, то може, й мені яка служба тутечки найдеться...»

— «Щож би ти робив, до якої служби пішовби?»

— «Все буду робити, що скажуть, коби лише хто хотів мене взяти та дав мені кусничок хліба».

— «Корову вмієш пасти?»

— «Вмію, я на селі пас.»

— «То добре, лишися в нас, будеш пасти».

— «А деж я в зимі подіюся?»

— «Е, що ти журишся зимою, до зими ще далеко».

«Так Матій за кусник хліба прийняв у Харчуків службу пастуха.

* * *

Зараз на другий день вигнав корову на пашу. Міські пастухи хотіли спершу війти з ним у «кумпанію», та йому не по нутру було товаришування з ними. Його горе було за велике, щоби віддатися їх веселим забавам. На пасовиску він сидів звичайно оподалік від інших та думав своєю тяжку, невеселу думу.

Тяжко було жити в дома, та всеж таки доки мати жила — життя його було куди краще ніж тепер. Сорочку завсіди мав чисту, їдою не журився, а іноді, як батько не бачив, то мати голубила та пестила його й Ксеню. Тепер те все минулося. В одній сорочці ходив уже місяць, а навіть сухого кусника хліба не легко роздобути.

Бачучи його постійну задумчивість та сумовитість, пастухи насмівалися

з нього, прозивали, пакостили. Хотів він, — було — йти пошукати Оленки й розповісти їй усе, що трапилось, та пани не пускали його, бо мовляв, тепер він у службі, то й має пильнувати свого діла, а не волочитись по місті.

Та раз стрів у її по дорозі на пасовиско. Олена йшла на село, до Опеньковець, одвідати рідню.

Здивована не хотіла спершу очам повірити, що це її брат, Матій, тут у місті гонить пасти чужу корову. Вона не пішла далше, але й не мала сили вертати назад до своїх господарів. Цілком обезсилена впала на дорозі та залилась гіркими сльозами. Матій, сів рядом із нею і так серед гіркого ридання сиділи, не тямлючи нічого, крім свого горя. Люде переходили побіч, дивилися на них, та вони не зважали на ніщо. Щойно коло полудня, коли вже сонце почало сильніш пригрівати, переходив туди жандарм і звелів їм забиратись. Олена плачучи пішла домів, а Матій тоді щойно нагадав собі, що корову полишив на Божу волю й не знати де вона тепер находиться.

Побіг проте мерщій на пасовиско, але тут корови не було. Спитав пастухів. Вони спершу його висміяли, а відтак сказали, що корову зайняв господар за шкоду в команиці. З плачем пішов до нього й просив, благав випустити. Та дарма. Господар був неблаганий і заявив рішучо, що випустить корову хіба за винагородою шкоди в сумі 500 мк. Ще й додав, що слід провчити пастуха, який замість пильнувати худоби, грається цілий день із хлопцями.

Харчук мусів заплатити за шкоду, та перше побив Матія й загрозив, що й зі «служби» прожене. Пані не дала йому аього дня вечері й він збитий та голодний пішов спати.

* * *

Минали дні, минув цілий місяць, відтак другий, а в одноманітному житті Матія не було жадної зміни. Його сорочка подерлась, а коли настали холодні осінні ночі, він дро-

жав на цілому тілі від зимна в стайні, де спав разом із коровою. Він почав кашляти, часто кололо його в грудях, але цим ніхто не журився. Дні ставали щораз холодніші, поля стояли пустою, а пожовкле листя встелило землю.

Один день був якось особливо непривітний. Падав дощ, було студенно, а вітер свобідно шумів вершками дерев. Коров уже кілька днів не виганяли на пашу. Вкінці цього дня пані Харчукова заявила Матієві, що може забиратися.

Матій розплакався. — «Кудиж я тепер піду, деж подіюся?»

Та це зовсім не зворушило його добродійки.

«Як, ти ще й досі не найшов собі іншої служби? Таж за два місяці можна було не зна скільки служб ізнайти!» Не допомогли ні просьби ні плач. Матій обдертий і без гроша мусів покинути дім своїх добродіїв. Він блукав по вулицях незнаного міста, питав за Оленкою, та ніхто не вмів йому сказати, де саме вона служить. Дощ падав невпинно, так, що він перемок до нитки й перемерз. Голод допоминався своїх прав, а тут ще й куточка не було, де можнаби притулитись, ані нікого, хто пожалівби бідного хлопчину і змилосердився над його нещасним положенням. Наспів і вечір, а він все ще блукав пустими вулицями.

З поза вікон поблизької кам'яниці доходили до його веселі звуки музики. Скрізь освітлені вікна побачив Матій людей, що сиділи при столиках, заїдаючи. Гарно повбирані пани розносили їм різні страви та напитки. — «От там щасливі люде — подумав він, — нічим не журяться, гарно з'одягнені, веселяться, а я не маю де голови приклонити». — Він одвернув зір од того вікна й пішов у противному напрямі.

Ріг улиці займали руїни знищеної в часі війни кам'яниці. Матій заліз туди поміж останки порозбиваних мурів. З кутка повідкидував цеглу й приляг на вогкій землі. Намагався заснути, але не міг, хоч як був уто-

млений. Неспокійні думки ворухилися в його голівці й не давали спокою втомленому та перемерзлому. — «Чому це, — думав він, — деякі люде живуть щасливо, мають теплі доми, гарні одяги та все, чого лише забажають, а інші зневолені терпіти крайну нужду. Інші діти його ровесники, нічим не журяться, про них дбають батьки. А він? — Уже змалку мусить терпіти, дбати сам про себе, сам мусить зводити тяжку боротьбу за існування й ніхто не сплакнуби колиб він умер самотно в цих розвалинах.»

Він старався рішити питання, за що така кривда, чи несправедливість, та не міг найти на це відповіді. Довгий час мучили його подібні думки, поки вкінці сон не змилосердився над ним і не примкнув йому отяжілих повік.

* * *

Ранним ранком Матій збудився, дрожачи цілим тілом од студені. Дощ уже не падав, а мусіло бути ще дуже вчасно, бо майже нікого не було ще видно на вулиці. Матій виліз зі своєї криївки та намагався розпростувати своє закостеніле тіло. Він бігцем перебіг через дві-три вулиці й дещо розігрівся. Тепер показалося вже більше людей. Вони спішили в різних напрямках і зовсім не звертали уваги на малого обдертого хлопчину. Матієві почав уже доскулювати голод, та не було чим його заспокоїти.

Переходячи попри церкву побачив він, що вона отворена. Було мабуть якесь свято, або неділя, бо правилось богослуження, а при вході сиділо кількох старців та просили милостині у входячих.

«Можеб і мені просити в людей помочі? Може змилосердяться, як розповім про своє положення...»

Матій станув на розі вулиці й, спустивши голову в долину, покірно простягнув руку до першого переходячого чоловіка. Хотів промовити, та щось сціпило його в горлі й він не міг вимовити й слова. Панок поглянув суворо, відвернувшись пішов.

дальше своєю дорогою. По тім невдачнім прошенню Матій стратив одвагу просити дальше, однак не покинув свого становища на розі вулиці. Чимало переходило різних людей, але нікому не було діла до нього. Аж ось наблизився старенький, згорблений священик. — «Може сей панотець змилюється надімною?» — подумав Матій і простягнув руку, просячи на хліб насущний. І справді, не завівся Матій у своїй надії. Панотець задержався, виймив велику шкіряну калитку й вручив Матієви.. одну марку... «Не слід, дитинко, жебрати; возьмися до праці, ти вже великий, можеш на себе запрацювати». — Матій хотів щось сказати, та панотець не слухаючи віддалився, а він лишився на місці з червоним паперцем у руці.

Однак це заохотило Матія дальше просити милостині. Ще одну марку дістав він од якоїсь пані, а відтак надійшов якийсь високий гарно одягнений пан. Матій і до нього простягнув руку. Панок спершу мабуть не зрозумів його, а відтак, коли дізнався, що розходиться о милостиню, страшно розсердився, вхопив Матія за вухо й став кричати, що таких злочинців-дармоїдів треба віддавати поліції та відучити від жебранини. Викричавшись на безвинного хлопця, пішов він дальше. Матій переляканий втік чим скорше з тої вулиці, бо боявся, щоби цей пан справді не здійснив своєї загрози й не віддав його поліції. Не чув він досі від нікого, щоби прошення милостині було злочином, як то сказав цей пан і боявся вже більше витягати руку.

Він ішов довгими вулицями, не маючи жадної ціли. Незамітно опинився на широкій торговій площі. Перекупки сиділи рядом при столиках і продавали різні речі. Матій зблизвся до торгівки, що продавала хліб, подав їй вижебрані дві марки й попросив шматка хліба. — «Нема за дві марки!» — гостро відповіла перекупка, але, глянувши на збідовану постать Матія, врізала маленький шматок чорного хліба й подала

йому. Він узяв хліб і віддалився. Кусник хліба тільки розбудив у нього голод, але просити не мав уже відваги. На щастя стрів на торговлиці Олену. Росповів їй про своє горе, але вона нічим не могла йому допомогти. Пішов із нею до її господарів. Тії жалували його, казали, що повинен бути хтось, хтоб такими дітьми опікувався, дали попоїсти теплої страви, а відтак він знову опинився на вулиці.

* * *

Дні минали скоро. Настала зима. Сніг впав глибокий, а ніччу бували сильні морози. Час до часу показувалося сонце і тоді сніг чудово блестів під його промінням, та в душі Матія і в його житті панувала вічна темрява й холод. Деколи просив він милостині і вже не зражувався відмовою, ані не лякався суворих слів. Однак найчастіше не діставав нічого й тоді мусів голодувати цілими днями. Деколи приходив до Олени й там давали йому часом трохи хліба, або й іншої страви. Спав, як і першої ночі, в розвалинах каменіці, де відгорнув сніг та призбирав трошка соломи. Олена дала йому стару хустку, а це майже цілком не забезпечувало від холоду. Він кашляв, а його очі горіли блеском недужого.

Одного ясного, морозного дня стояв він на розі вулиці, простягаючи руку до прохожих. Чимало людей ішло та їхало вулицею, але ніхто не звертав на нього уваги. Довго стояв він так. Його босі ноги цілком посиніли, а пальцями рук не міг навіть ворухнути. Вкінці зійшов зі свого місця та пішов здовж вулиці, в напрямку торговлиці. Там, як звичайно, сиділи перекупки й торгувались із численними покупцями.

Був здається торговий день. Матій підійшов до перекупки з хлібом і попросив о кусничок, але на цей раз вона назвала його дармоїдом і прогнала від свого столика. Матій відійшов, але голод не давав йому спокою, тим більше, що він уже й попереднього дня нічого не їв.

Велика товпа людей обступила торгівку з різною яриною й овочами. Матій довго глядів на кошик із яблуками. Вкінці переміг голод.

Він незаметно підійшов аж до самого кошика і в мить, коли перекупка відвернулася, взяв одно яблуко. Та в сюж таки хвилю якийсь покупець схопив його за руку.

— «Злодій, злодій! В білий день обкрадають! Поліція! Рабунок!»

Поспішно підійшов поліціант і не розбираючи діла, взяв Матія за обшивку й повів до арешту.

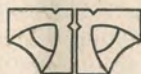
Замкнено його до темної, вохкої кімнати. На землі й на тапчані сиділо й лежало вже кільканацятєро людей. Поліціант, що його привів втрутив його сильно в отворені двері.

Висохле й схворіле тіло повалилось ізнесилєне на брудну долівку...

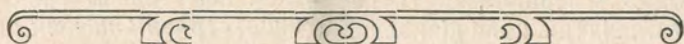
Матій заплакав ревними сльозами над своєю нещасною долею і плакав аж доти, доки плач не знеміг його цілком і він заснув тихим сном... І ніхто не запримітив тої хвилини, коли сон звичайний перейшов у сон вічний.

Коли на другий день увійшов туди «дозорца», застав Матія мертвим.

Крізь маленьке закраткованє віконце закрадалися ніжні світельця сонця й пестили мертві обличча... малого арестанта. А з його землє-чорного лиця проглядало в світлі сонця застигле в легких крізьсонних судорогах смерти — невисказанє питання без одповіди: «За що???»

ПЕРЕКЛАДИ Й ЛЕРЕСЛІВИ

З великоруських поетів

К Бальмонтъ

Я в этот міръ пришель...

Я в світ оцей прийшов, щоб бачить
сонце та синій неба край,
Я в світ оцей прийшов, щоб бачить
сонце й гористий плай.

Я в світ оцей прийшов, щоб бачить
море і пишний цвіт долин.
Світи зібрав в один я погляд.
я — влади син.

Я побідив холодне забуття,
створив мету собі.
У кождий мент я повний відкриття
співаю все.

Я в світ оцей прийшов, щоб бачить сонце.
А хоч і день погас,
співать буду... Співать буду про сонце
і в передсмертній час.

Переклав М. Г. В.

З польських поетів

Ян Непомуцен Міллер

Очі випють гайворони...

Гайворони —
 гайворони —
сови, круки і сичі —
кавки сиві і ворони...
Очі випють гайворони,
біле тіло рознесуть
на всі світа сторони, —
роздоріжжа, майдани
і де хрест схилився —
де в ніч темну, — хуртовину
пісню вие Див;
де гуляють чар-дівиці
танець радісний — сестриці
смертоносних жнив —
рознесуть тя гайворони...
А над трупом заскрегоче
коло плота Див у ночі;
темна ніч зір замороче
на людину пес залає,
десь під лісом вовк завие;
вбе в кроваве серце кігті
пугач строгий, непобідний!
над недолею твоєю
над плачем твоїм, козаче,
суп заквилить, крук закроче...
Біле тіло рознесуть
на всі світа сторони,
роздоріжжа, майдани —
вірли, супи й ворони...

Де ранене серце впаде —
на пустар, чи на хідник
чужих мовою, стрілистих
бетонових міст —
на дахи склянні, — в світелку
в ніч беззірну, чи в сумрак мерехт-
 [ливих зізд —
розсіяється в веселку...

Де кервавий волос впаде,
золотистий з восків волос —
там пшеничний зійде колос...

Рознесуть тя вихри люті
к' роздоріжжам на покуту;
розвіють тя, ген, по полю
по Вкраїні, по Подолу,
по Дніпрі німих степах,
по плях і по пісках
Кордилерах і Сагарі —
землі, небу, зорям в дарі.

Очі випють гайворони,
безіменний сину долі,
в вистрілений наче камінь з фурко-
 [тячих та свистячих в месній
 [руці тетичів —
в темну, німу, непроглядну, беззмі-
 [стеу без твого змісту Ніч.

Переклав *Ромі Шопин*

З білоруських поетів

О. Прушинський (О Гарун)

У спеку

Припарило,
Нахмарило,
І вдарило!
— Святий Ілля...
Маланка враз з'явилася
Мигнула й покотилася
І дощиком змочилася
Гарячая земля.
Кроплі разом, згідно, жваво,
Поять все, що хоче пить;
Збіжжа, цвіти, трави
Наче хочуть землю затопить.
Бють у стріхи 'миють шиби,
Миють хати, мочать сад
І кружки на річці роблять мов би риби.
— Хто у спеку дощикку не рад?...

Стихається,
Зменшається,
Не знати де дівається.
— Нема!
І сонце показалося —
Немов само купалося:
Приємо так всміхається,
Влищить, переливається,
Яскраво відбивається
На травці, на листочку,
У річці, в рівчачочку.
На вулиці, в садочку.
Земля й собі радіє,
Килимами трав шовкових зеленіє,
Диха повними грудьми.

Переклав *Олексій Яремченко*

З бельгійських поетів

Emil van Arenbergh

De profundis

В проваллі тім, де в темряві безкрай
Бе вічний зойк у всі часи й простори,
Живих там море беться і кидає,
А зойк цей пустці вітер лиш говоре.

Від тисяч хвиль, що падають у нього,
Той людський прибій уростає в гори,
З опалих хвиль нові встають відлого,
Встають — і вище бють мрачні опори!

А як на взбічча пропасти похмурі
Зусиллям всім людство змагає в гору,
Як морська хвиля все й усе зростає,

Там над проваллям, де немає бурі,
Збуджений зойком підземного хору
Розпятий руки простяг — і чекає!

Переклав В.р. Л.

Галина Орлівна

СЛІПЕЦЬ

Тах-тах-тах... Тах-тах-тах... — торохтіли колеса. У вагоні накурено.
Крізь сизий дим ледви пізнати обличчя людей. З вікон видно безконечні
простори снігу, по яких, стеляться від заходячого сонця червоні ленти.

Тах-тах-тах... Тах-тах-тах... Тах тах-тах... Кожний кудись їде, кожний
жде своєї стані; чекання єднає всіх і це випадкове зборище людей,
що розрізало повітря, несучись у далечінь, поспішаючи за своїми справами
— творило різкий контраст зі спокоем білого простору.

Десь на малому перестанкові ввійшов, високий сивий дід, обтрушуючи
сніг. Його вела за руки маленька, — років зо сім — дівчинка. Під на-
вислими стріхатими бровами, вмістились глибоко замкнені очі. Дід був
сліпий...

Тах-тах-тах... Тах-тах-тах... Застукотіли колеса вагона — поїзд
рушив далі. У вагоні безконечні розмови: балакають про паскарські ціни.
Десь у кутку стара жидівка з усією силою доказує комусь якісь істини
торгівлі.

Сліпець стояв коло дверей і незрячими очима наче ловив повітря.
Нахилився до дівчинки й обережно взяв з її рук щось загорнене в темне
сукно...

Вийняв скрипку й загравав просту, стару пісню.. Мельодія дивно
влилась в базарний гомін і легенькими струмочками потекла в накуре-
ному і згушеному повітрі...

Програвши три такти, сліпець несподівано заспівав. Заспівав на диво
рівним, свіжим голосом... Жидівка несподівано замовкла. На часок на-
стала німа тиша, тільки голос сліпого брелів, звенів, як щось забуте й
далеке. Очі всіх прикувались до незрячого. А він співав свою пісню
й співав з білого поля, співав, повторюючи тіж самі слова, кожного
разу міняючи мельодію і кожного разу розкриваючи нові й нові простори...

Пісня обірвалась так-же несподівано, як і зачалась... Якийсь час чулося лише одно тарактіння коліс.

Пройшло кілька хвилин, доки жидівка незручно не кахильнула в долоню, й знову не поновила своєї розмови й доки не почувся голосний регіт якогось вояка. Кожний згадав в одну мить свої справи, згадав мету своєї подорожі й розмова знову набрала нудно-подорожньої за-краски.

А в сусіднім переділі співав сліпець пісню білого поля. Червоні пасма заходячого сонця переплітались із його сивим волоссям. Крізь задимлене повітря струмками лились звуки пісні. В обличчя сліпця впивались десятки цікавих очей, а він стояв здалеку від усіх і своїми замкненими очима говорив про якусь незнану, загадкову зряність..

Орест Петрійчук

Вскую прескорбна єси, душе моя

Гасить похмура ніч життя останнє світла
і тихий присмерок тихцем у хату вводить. —
Далеко ген, за обрієм перлистим,
злива' у море жрець вино червене,
палить ладан хмарин янтарнокрових
на вівтарі зі злота Пані своїй
на зустріч, тихо так...

— Голубий смерк саванить очі Мрії
і мов пожар багрить луну Туги. —

Беріз срібliste листя шелевіє;
сурчить під комином свершок
і сіре Пряхи фурчить веретено,
ткаючи нитку могильну Зими —

...гень, у злоті,
у присінку Божого храму
колишеться чисте серденько,
і зіроньки — очі твої...

— Згасає останнє вугілля у морі
і попелом сірим посипує голову сонце.

Вівтар

никне у храмі Морени;
выводить Див своє нічне скигління,
скрегоче Гріх — —

і тихо плаче совість
до чистого Юности ранку,
до Сонця, Шляху і Життя.,,

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

А. З життя академічної молоді

Галичина. Українське студентське життя в Галичині — по хвилях застою спричиненого сучасними відносинами — оживає. Кріпшає центр студентських організацій краю, одержавши новий приплив свіжих сил. У всіх майже округах відбулися на днях Окружні Студентські з'їзди, на яких переведено організацію по новому пляну. Рухається також і Львів. З кінцем цвітня відбулися тут Товариські сходи Секції У. С. та Окружний Студентський з'їзд Львівського Округа, на яких складено звіт з дотеперішньої діяльності Виділів та обмірковано плян дальшої праці.

Загальне заінтересування на згаданих з'їздах викликала справа скликання III-ого Всеукраїнського Студентського з'їзду. Розбите й розкинене по всіх краях укр. студентство — полишене всяких звязків із краєм і між поодинокими гуртками еміграції, приневолене числитися на свої власні сили — здавна відчуло потребу об'єднання, щоб тим краще підготувитись до спільної праці над під'ємом укр. Народу з руїни.

Обставини не дозволяють відбутися з'їзду на рідній землі. Відбудеться він у найбільшій осередку українського студентського життя на еміграції — в місці осідку укр. вільного університету — в Празі, — за чим промовляє і гостинність чеського правительства і забезпечення свободи з'їзду та матеріальної допомоги.

Завдання технічної організації з'їзду перебрала на себе праська акад. Громада. Стремлінням ініціативної групи є старатися, щоб цей з'їзд був дійсно всеукраїнським і надпартійним, бо об'єднання укр. студентства може стати товчком до об'єднання цілого укр. народа для праці над кращим будучим.

З'їзд назначено на дні від 6. до 10. червня. Ціллю його: обмін думок,

сильна організація розкинених по цілому світу укр. Студентських громад в один Всеукраїнський Студентський Союз із власним бюро, органом і ексекутивною — та плянова акція допомоги укр. студентам та вищим науковим заведенням. Платформа з'їзду: Вільна Незалежна Україна.

Право участі мають усі укр. студентські організації о скільки погоджуються з його платформою. Висилають вони на з'їзд своїх представників по відношенню: один представник на п'ядесят членів. Союзи самостійних студентських організацій мають крім цього право висилки 2 делегатів як речників центральних органів. Організації, що, з якихнебудь причин, не можуть вислати належного їм числа делегатів, можуть передати належні їм голоси меншій кількості, або одному делегатові.

В часі з'їзду переведеться дискусія і будуть ухвалені резолюції при нагоді слідуєчих рефератів:

1) Студентство в політичному минулому українського народа.

2.) Сучасне політичне становище укр. народа та студентство.

3) Ідеологія українського студентства.

4) Українська вища шксла.

5) Студентська преса.

6) Організація Всеукраїнського Студ. Союзу.

7) Взаємовідносини укр. студентства з чужоземними студ. організаціями.

8) Інформаційний доклад (звіти з місць).

9) Економічний стан укр. студентства і організація економічної допомоги.

10) Жіноче питання і укр. студентство.

11) Тілесне виховання.

З'їзд працює в пленарних засіданнях та в комісіях.

У днях з'їзду будуть уладжені товариські вечери та прогульки з метою дати нагоду членам конгресу ближче познакомитись зі собою.

Поодинокі реферати роздано до опрацювання деяким організаціям. Львів опрацьовує: ідеологія укр. студентства, жіноче питання та тілесне виховання. Економічний реферат (9.) віддано Америці та Відневі, Українська Вища школа — Київ і Празі, — Організація Всеукр. Студ. Союзу. — Відневі, Празі й Берлінові.

На з'їзд будуть запрошені гості й інституції. З Галичини намічається запросити: Наук. Тов. ім. Шевченка, Наук. Тов. ім. Могили, „Просвіту“, Ставропигійське Товариство, Укр. Педагогічне Товариство, Вищий Муз. Інститут ім. Лисенка та Всеукраїнський Жіночий Союз, — з гостей: М. Возняка, пр. М. Галушинського, Д. Донцова, пр. Кирила Студинського, Ю. Романчука, Ст. Федака, і рект. В. Шурата.

Зпоза Галичини запрошується: Міжнародню Конфедерацію Студ. у Брукселі та Клуб Славянських Студентів у Відні, а з гостей: Єфремова, Затонського, Віднова, Огієнка. Вороного, Грушевського, Винниченка, Томашівського, М. Січинського та багато інших.

Протекторат над з'їздом проектується передати Кримському (Київ), Шуратові (Львів) та Колессі (Прага).

Всіх запрошень до Студ. Організацій — розіслано досі близько 200. Поруч з організацією з'їзду переводиться докладна статистика всього українського Студентства.

(Ш—ур)

Югославія. Загреб. — Укр. студ. громада начислює тут усього біля 30 чоловік і тому не дивниця, що життя тут і невеличке і кволе. Попри Укр. Секцію «Domagoj» не існує тут — *de facto* — ніяке інше Укр. т-во. В останніх часах одначе роблять заходи біля оснування „Просвіти“ і є надія,

що акція підприємств в тім напрямі поведеться. Ходять чутки про потребу засновання (чи саме заснування) „Акад. Громади“ Декілька укр. студентів бере участь у хорватським руханковім Т-ві »Orao:« „Орел.“

Це тільки про чисто студ. життя, серед тамошньої укр. молоді. Річ у тому, що не так воно на ділі повинно було бути. Відносини, та положення Українців у Загребі було вже давніше таке, що можна було зорганізуватися та робити. Однак одиниці, яким не так заляжало на укр. справі, як на своїй кишені, знівечили це. Під їх впливом поділились Українці на два табори і довго ворогували зі собою, а ще й сьогодні ситуація не найкраща. Попри це українських емігрантів чекає тут велика праця: пропаганда укр. нац. та державної ідеї, бо Югославяни, а іменно Серби є дуже неприхильні укр. справі. Так виглядає в коротких рисах життя студ. укр. в Загребі.

Кількість українських студентів - емігрантів.

Німеччина 132; Чехо-Словаччина 1012; Польща 612, Австрія 320; Угорщина 32; Румунія 97; Болгарія 25; Югославія 68; Франція 28; Італія 8; Швайцарія 7; Бельгія 6; Данія 7; Англія 4; Злучені Штейти півн. Америка 120; Канада 63: — разом 2541.

Такі цифри подає альманах »Vivat Academia«. На нашу думку ці цифри не будуть точні а саме занижкі; відай почислено тільки студентів активних, це є таких, що слухають викладів, а не таких, що не будучи хвилено у спромозі студіювати, віддаються іншій праці, хоч не рішились покинути студій. Від себе пропонуємо, щоби Т-ші емігранти до кінця цього року у всіх країнах перевели точну й стислу статистику і подали вислід у студентських та інших часописах Це бувби цінний прицинок до нашої історії, а перевести таку статистику не так трудно.

(Ред.)

. Б). Середні школи.

Львів. Ще в місяці цвітні цього року основано в тутешній укр. Академічній гімназії організацію Червоного Хре

ста. Школа ця дала почин до цього діла і стала самозрозуміло завязком цієї організації на Львів і цілу Галичину.

Охоча до праці і рухлива львівська молодіж станула гуртом у ряди цієї організації. Під пору, коли це пишемо, начисляє вона в самій Акад. гімназії (голов. заведення) понад 500 членів, учнів від I,—VIII. кл. включно. Саміже члени як такі діляться на членів дійсних (ними можуть бути лише середнешкільники) і членів надзвичайних. Членами надзв. можуть стати всі студенти вищих шкіл, а також нестуденти, о скільки погоджуючись на Статут тогож т-ва впишуться та приймуть на себе хоч одно добре діло сповнити в користь цієї організації і всієї молоді. А метою поклато собі власне це товариство взаїмну поміч і то моральну і матеріяльну українській молоді середних, а по часті і народніх шкіл. Попри це входять ще у програму цього товариства інші ріжнородні гуманні праці, як прим. опіка над гробами по поляглих у світовій війні, поміч дітям емігрантів із Великої України, збірки на добрі цілі і т. і. — Найважнішими орудниками вважає воно: Виклади, відчити, курси ріжних мов, уділювання вбогим своїм молодшим товаришам збірних лекцій за малою оплатою (для покриття власних видатків як світло, паливо і т. і.). Т-во гадає засновати для учнів майстерні ріжного рода, як столярські, слюсарські, шевські, переплетничі і і. в цілі теоретичного й практичного пізнання їх. При тому т-ві розвивалисьби поменші кружки, чи гуртки молоді, як: кружки научні з усіх областей наук, драматичні, вокально-музикальні, руханково спортові і і. — Провід організації спочиває в руках Виділу, в склад котрого входять в Акад. гімн.: п. проф. Посадський, голова, п. проф. Вітошинський, містоголова, т. Мармаш, секретар, т. Будзінський, скарбник; а дальше делегати поод. клас разом у числі 19. Окрему групу червено хрестої організації творить собою Філія Акад. гімн., де головою є п. проф.

Мриц. Черв. Хрест. орг. має згодом обняти всі середні школи Львова, а відтак цілої Галичини. Підготовчі праці ведуться в тім напрямі вже тепер і потревають цілі фєрії так, що з новим шк. роком пічне вона ширшу працю по думці своєї програми. Є це побіч „Пласту“, „Ліги Українських Студентів“ і „Марійського Товариства Молоді“ — четверта з ряду у Львові більша, центральна організація середнешкільної молоді нашого краю

(Реф. Член Орг. Черв. Хреста)

— Львів. Дня 5. цвітня 1922 р. владила молодь укр. державної семінарії у великій салі Музичного Тов. ім. Лисенка концерт у честь Т. Шевченка.

Шевченковий „Заповіт“ та з почуттям виголошене, прекрасно опрацьоване вступне слово тов. С. Купчинської попередило програмку, в котрій на перше місце вибилося дсбре зігране скрипкове »ensemble«, що викликало бурю оплесків та правдиве захоплення публики.

Поривала публику своїми „Неофітами“ тов. Сениківна. Добра була і „Хустина“ тов. І. Купчинської, хоч можна було надіятись чогось кращого — та тут вина радше нещасливого вибору деклямації, а не декляматорки, котра старалась оддати як найкраще духа „Хустини“.

Фортепянове сольо тов. М. Левицької виконане бездоганно.

Найслабше випали хори, в котрих слідна була незіспіваність та трема. Лише високий альт тов. Завадської та чистий хоч непевний сопран тов. І. Купчинської заслужили на особливу увагу.

На загал концерт випав гарно і — можна сімло сказати — не уступав концертам двох других середних заведень.

(Ш—ут)

РУХАНКОВО-СПОРТОВИЙ ВІСНИК*

Кость Косар.

СПОРТ І СПОРТОВА ПРЕСА

Думки про потребу, вартість і значіння спорту чи руханки, словом про плекання тіла, отже і здоров'я, набирають під сучасну хвилину щораз більшого розголосу в Європі й у цілому світі, а спортовий рух захоплює щораз ширші круги всього, а з окрема нашого студентства. Все це діється згідно з поступом і духом часу. Возьмім найперше під увагу нашу країну, Галичину. Майже в усіх більших наших містах існують українські спортові товариства молоді середніх і вищих шкіл, як прим. у Львові, Перемишлі, Тернополі, Станиславові, Стрию, Коломиї, Калуші і т. д. Самозрозуміле, що перше місце з поміж усіх займає і провід у спортовім русі веде столиця нашої країни, місто Львів. Тут, коли взяти під увагу середні школи, майже кожне заведення, майже кожна кляса старається оснувати (о скільки ще не має) бодай один спортовий гурток (звичайно копаного мяча). А й академіки беруться цього року поважно до діла. Повстають два спортові Союзи; один на середні школи заходами Забавового Кружка «Спорт», другий на вищі школи заходами Спортового Товариства «Україна». Попри це все існує ще руханкове т-во «Сокіл Батько» і «Пласт». Мимоходом згадати треба ще й «Січ». Інтересується тим рухом дуже також і Перемишль, який що до цього займає в Галичині друге місце по Львові. Тут говориться останніми часами багато про так зв. «Культурну Раду», що зайняласьби фізичним вихованням молоді та малаб догляд над цим. Там же існує руханкове спортове товариство «Сянова Чайка», що гуртує в собі б. 1200 членів, (котрої одна дружина коп. мяча гостила недавно у Львові) молоді укр. середніх шкіл.

Щоби цьому спортовому рухові серед укр. студентства надати властивий, здоровий напрям і зміст, та повести акцію поодиноких товариств і організацій одним шляхом до спільної мети, потрібна є конечно відповідна преса. Вона обговорювалаби різні питання про фізичне виховання молоді і його недомагання, про потребу, вартість і значіння спорту, чи руханки, їх орудники, методи і т. і. Притому служилаб інформацією для всіх у краю й за границею, для своїх і чужинців про наше життя під тим оглядом. А тут у нас, на жаль, такої преси немає.

В ряди-годи появиться в «Громадськім Віснику» й «Українськім Голосі», або «Землі і Волі» якась коротенька статейка, то зазив котрого товариства, от і всьо. З поміж усіх горі вчислених товариств, має свою пресу і то неперіодичну, одинокий Пласт («Молоде Життя»). І це є одинокий «plus» на тому полі. Не здобулися на неї досі, мимо сприятливих відносин, ніякі спортові, ні руханкові товариства, навіть передвоєнні і це треба їм у першій мірі приписати за вину. Ми, поки здобудемося на власну спортову газетку тої міри бодай, що от сусідські, польські (до того нам іще й так далеко), можемо користуватися Студ. Вісн. «Поступ». Спосіб на це дуже простий. Дотичні спортові, чи руханкові товариства моглиб за спільним порозумінням і згодою постаратися про це, щоби при «Поступі» виходив постійний додаток об'єму кількох сторін друку, як спільний одділ оцих товариств. Ті товариства

* Відділ «Союза українських спортових гуртків студентів середніх шкіл» у Львові.

моглиб собі зробити (але на їх кошт) окрему відбитку цього відділу навіть з окремою окладинкою. Конкретно про bliщі умови не буду тут висловлюватися. На цей шлях вступило одно львів. т-во і його заходами виходить оцей одділ. Тим шляхом требаб іти дальше. Тим робом можна дійти згодом до окремого спортивного часопису. До цього часу можнаб зробити свого рода рекляму під будучий часопис серед укр. студентства («Поступ» читає яких 10,000 укр. молоді¹, або якто кажеться «приготовити ґрунт», а іменно запевнити собі відповідне число передплатників, приготувати відп. комітет видавничий, зібрати гроші на ту ціль і т. і. Приготовивши так увесь апарат, потрібний до такого діла, з'єднавши до співпраці поод. т-ва т. т. і можнаби приступити з весною слідуєчого (1923) року до видавання часопису: зразу місячника, а колиб часопис розходився — то й двотижневника, або тижневника. Це є вже випробований і певний спосіб. Тією дорогою йшов пробуєчи «ґрунт» зразу, як одділ «Поступу» («Наш Прапор»), часопис «Наш Приятель», котрий нині такою симпатією молоді тішиться і виходить у 20,000 примірників. В цей спосіб помоглиб ми «Поступові» ще краще розвиватися і зробити його ще більш займаючим, інтереснішим для ширших кругів нашого студентства, а при тому віддалиб студенству й усій молоді нашій цінну прислугу.

Піддаю цих кілька думок під розвагу всіх укр. спортивних і руханкових товариств у краю й за кордоном. Сподіюся, що цей голос не остане без відповіді, що на нього відгукнуться ті, котрим молодь наша і її фізичне виховання лежить на серці¹.

ЗВІТИ

Галичина. Львів. — Дня 26. II. 1922 р. відбулись у Львові заходами Забавового Клуба укр. середне-шкільної молоді „Спорт“ — конференція представників спортивних гуртків студентів сер. шкіл у Львові. Конференція ця була першою того рода появою серед молоді середніх шкіл од війни. Не диво отже, що молодь стрінула цю конференцію із великою радістю, вдовіллям та заінтересуванням. Найкращим доказом цього численність і оживлена дискусія, що велася через увесь час конференції, — та висліди, що вдовольнили вповні самих учасників і сповнили мрії та очікування ініціаторів. Заступлені були на ній усі майже спортивні гуртки середніх шкіл за виїмком учит. семінарії, де немає під цю пору замітної акції на полі спорту. Крім цього гостила ще делегація „Спортивного Клубу“ Львівського Пластового Коша (П. С. К.)

Конференція відбула разом з засідання. Обговорено на них ряд питань відносно сучасного положення та найбільшої будучности, що торкається спорту, його завдань, орудників, методи і т. п. Найважливіші постанови конференції: 1) Оснувати союз усіх спортивних гуртків студентів середніх шкіл, покищо львівських, а згсдом і цілого краю для обєднання всієї акції як на зверх, так і в нутрі, і поведення її одним спільним шляхом до спільної мети. 2) Для цієї акції з'єднати всю ідейну укр. молодіж львівських середніх шкіл, а для тим успішнішого переведення в діло вище згаданої ціли видати відозву з закликом творити спортивні гуртки всюди там, де їх іще немає. Союз сподіється, що це все не остане без впливу на молодь середніх шкіл цілого краю. 3) На дорадників своїх прохати старших спортовців і гімнастиків та студентів вищих шкіл, що

¹ Ті товариства, що погоджуються на цей проєкт — зволіять повідомити про це Ред. «Поступу», звідки одержуть блищі інформації.

Усі т-ва спортивні і руханкові просяться подати до Ред. «Поступу» свої завваги до того проєкту. (Авт.)

цікавляться спортовим рухом, у першій мірі вчителів руханки дотичних шкільних заведень. 4) Розвинути сильну акцію як у краю, так і за кордоном для добуття фондів конечних для існування такої організації і для тої цілі покликати окремий комітет ізпоміж старших і молодих.

Згідно з прийнятою резолюцією приступлено до обговорення статута союзу. Проект поданий через Заб. Кр. „Спорт“ прийнято в засаді одноголосно з тим, що його в міру потреби доповниться. Тут подам найважливіші точки цього статута:

§ 1. Товариство носить назву: „Союз українських спортових гуртків студентів середніх шкіл“ у Львові.

§ 4. Метою кладе собі Союз: А. Всестороннє плекання спорту й руханки і з тим і здоров'я, щоб тим робом причинитися до духового відродження та фізичного і етичного виховання й видосконалення молоді при відповідних, вибраних до того орудниках.

Б. Усім існуючим і бажаючим оснуватися спортовим гурткам служити радою, вказівками та нести різнородну, та між ними й матеріальну поміч. (Все це очевидно в міру власних засобів і сил). Найважливішими орудниками вважає Союз:

§ 5. Вправи, забави, гри, спорти, прогульки і т. и., а попри це товариські сходини з відчитами, рефератами й дискусією на тему спорту і руханки, а також виклади, курси, тощо. Все це в купі з умілим проводом і тактикою та дисципліною має виховати здорову, ідейну, сильну і карну молодіж,

§ 6. Союз узгляднює приписи й обов'язки шкільні як також більших матерніх товариств, до котрих члени гуртом і поодинокі приналежать.

§ 7. Організація. Всі гуртки і клуби, що є членами Союзу, творять на зверх одну одиницю, задержуючи в прочому самоуправу.

§ 9. Управа. На чолі Союзу стоїть „Загальна Рада“ вибрана щорічно відпоручниками місцевих гуртків.

§ 11. Членами С. стають поодинокі товариства, клуби, гуртки фізично здо-

рових студентів сер. шкіл, коли погоджувачись на приписи статута, зголосять своє вступлення в члени на подану низше адресу.

§ 16. Органом Союзу є Студентський Вісник „Поступ“ з обов'язком передплатування й читання. Адреса (часова і тільки письмenna) Союзу є: „Союз українських спортових гуртків студентів середніх шкіл“ Львів, ул. Домініканська ч. 11/І. (Ред. „Поступу“).

Ця конференція та її вислиди остануть доказом живучости і сили укр. молоді. Так сповнила вона (бодай в часті) під тим оглядом постулат поставлений на її адресу в „Анкеті про недомагання укр. студентства“ в „Поступі“ з 1921 р., а іменно, що наша молодь повинна стати в цм році (себто 1922.) під знаком відродження.

(Реф. учасник)

Львів. »Team« (Тім) Академічна гімназія — „Ясний Тризуб“ пласт. спорт. кл. 3 : 1. Змагання ці згуртували дня 30. IV. на площу „Сокола Батька“, де вони відбувалися, майже весь студентський спортовий цвіт города Львова. Цеж бо грали репрезентативи „Союзу укр. спорт. гуртків студентів сер. шкіл“ на Акад. гімназію і „Пластового Спортового Клубу“ львівського Пласт. Коша. З боку „Союзу“ вислали свої найкращі сили найсильніші клуби Акад. гімн.; „Аматори“ і „Льотос“. Тім „Союзу“ представляється так:

Ворота: Труш.

Оборона: Левинський І., Карпа.

Поміч: Дицьо, Оприск, Пазунок.

Напад: Левинський II, Лапка. Мурський, Шиян, Білик.

„Ясний Тризуб“ виступив в такім складі:

Ворота: Стадник.

Оборона: Пап, Ординець.

Поміч: Чорний II., Чорний III., Цимбала.

Напад: Щуровський, Шивага, Чорний I., Терлецький, Зубик.

Зацікавлення серед цієї, майже виключно студентської публіки було само собою велике. Зросло воно ще більше

від хвилини, коли попередньої неділі (23. IV.) ціж самі середнешкільники зі „Союза“ і „Пластового“ Спорт. Кл.“ виступивши як І. Б. „Україна“ „набили“ І. А. „Україну“ в відношенню 5 : 1. І тому з нетаємним напруженням очікувано висліду цих змагань о мистецтво сер шкіл. Львова. Хто возьме в цім двобою верх: „Пластовий спорт.“ „Клюб“, чи „Тім“? Це питання було на устах усіх. 10 : 0 у свою користь начисляли пластуни, та дійсність показала інакше. Прибитий на душі цим, з гори висказаним вислідом і глумом противника, а дрожаючи о свою честь, це є честь „Союза“ і дотичних товариств, а з тим і Акад. гімназії, котрих собою репрезентував, узявся „Тім“ совісно до праці і не тративши духа, побідив. Вийшло 3 : 1 у користь „Тіму“. Бравурна а несподівана перемога.

А тепер перейдім у коротких словах перебіг гри. Неділя. Похмурно, але мимо того парно. Площа перед воротами глиняста, а то й серед площі грачі подекуди совгалися. Початок гри о год. 3:30, як заповіджено. Значає ІІ „Ясний Тризуб“. Відтак слідує по собі кілька нападів на ворота „Тіму“, котрі кінчаються стрілами в „aut“. Тепер переходить до нападу „Тім“, але поміч і оборона „Ясного Тризуба“ відбирають мяч. Напад „Ясного Тризуба“ кінчиться наріжником. Гра стає тепер отвертою. Напади „Ясного Тризуба“ і „Тіму“ сліднують попеременно по собі. Усі стріли „Ясного Тризуба“ боронить добре незрівняний воротар „Тіму“, або відбиває оборона. Зі змішання внаслідок натовпу під ворітьми „Тіму“ власний грач, не хотючи пакує мяч у ворота. На прикінці першої половини вилітає воротар „Ясного Тризуба“ з воріт, відбирає мяч нападіві „Тіму“, і копає на половину грища. З цієї нагоди користує чільник „Тіму“ і добуває серед бурі оплесків — стрілом з половини грища перші ворота „Тімові“ акад. гімн. Ще кілька взаїмних нападів обох сторін і суддя відсвистує половину гри. Вислід 1 : 1. В другій половині зачинає гру „Тім“. Напади змінні, однак більша перевага по стороні „Тіму“. Правий лучник

„Тіму“ міняє місце з правим помічником. „Ясний Тризуб“ грає на своєму карному полі брутально, за що суддя диктує карний стріл. Цей стріл заміняє знаменитий чільник „Тіму“ в другі ворота. В кінці цей самий чільник знова стріляє до воріт і в наслідок недбалості легковажної оборони воротаря „Ясного Тризуба“ добуває треті ворота для „Тіму“. В кілька минут опісля кінчиться гра. Воріт 3 : 1. у користь „Тіму“. „Ясний Тризуб“ не дописав що до стрілу. У його грачів слідне перемучення наслідком перетренування. Лучники „Тіму“ слабші. Поміч добра. Воротар, оборона й чільник знамениті.

(Реф. Очевидець, уч. Акад гімн.)

Спортовий Клуб середнешкільної молоді заснувався в Бурсі У. П. Т. у Львові: (вул. Хшановської 9) заходами тамошніх вихованців та за старанням Управи Бурси. Управитель п. професор Білинський Вол. Під пору існують два гуртки. Провідником І. гуртка є Стадник М., провідником ІІ. гуртка є Олексин В. Є це гарний примір на те, як управа тут. Бурси У. П. Т. розуміє значіння й вагу спорту в фізичнім вихованню молоді. Признати треба, що це зробила та Бурса перша зпоміж усіх існуючих у Львові. Примір гідний до наслідування.

На останнім засіданню Виділу Тов. „Бурси св. Миколая“ в Перемишлі рішено завести в обох інтернатах гімнастичні вправи получені з прогульками та іншими спортовими розривками під проводом фахового учителя З. Губарова. *vivant sequentes.*

Нове спортивно-руханкове товариство середнешкільної молоді оснувалося на взір львівського забавового кружка „Спорт“ у місті Калуші, в Галичині. Є це перше укр. студ. спортове товариство в Калуші. Провідт-ва обняв рухливий студ. Теофіль Микитка (Теофіль Знаний). Т-во розвивається гарно та йде дружно з місцевим Пластом уперід. Ми від себе вітаємо це молоде товариство і бажаємо йому як найкращих успіхів у своїй праці біля укр. молоді.

Спортові товариства існують досі (після офіц. вісток.) у містах: Львів, Перемишль, Станиславів, Стрий, Калуш, і Тернопіль.

Буковина. Тепер приглянемося ближче розвиткові укр. спорту на Буковині. Короткий цей огляд подаємо на основі вісток одержаних через „секретаріат забавового Кружка спорт“. Часом відродження укр. буковинського спортивного життя була весна 1921 р. Тоді повстали спортивні гуртки і товариства при центрах українського студентського руху на Буковині, у місцевостях де існують гімназії та інші середні школи, головню в Чернівцях і Кіцмані. З Чернівецьких гуртків і товариств замітніші є „Довбуш“ і спортивний Клуб „Українська вища гімназія“ (У. В. Г.) Вони то розіграли кілька мячевих змагань з німецькими жид. рум. і польськими гуртками, з котрих майже все виходили побідниками. Вони взяли участь (1921 р.) в „Олімпіаді“ середнешкільників у Букарешті, а попри се в плаванням штафетами на Пруті та біганню лещетами на горі „Цеглин“ де один із них одержав другу премію „Trost handicaps“. В Кіцмані розвивається гарно тов-о „Буковина“. Із цих товариств румунські шкільні влади розв'язували „Українську Вищу гімназію“ і поставили їх під давніші „jugend spiele“. Тов-о „Буковина“ припинило (як ми опісля довідалися) свою діяльність на по ферії. При тому треба згадати про спортове тов-о „Карменюк“ у Кіцмані, котре по розв'язанні тамошньої гімназії перестало існувати. Про сього річну діяльність тих товариств напишемо іншим разом.

ОПОВІСТКИ

Загальна Рада Союзу українських спортивних гуртків студентів середніх шкіл у Львові подає оцим до відома інтересованих, що заповіджені Союзом легко атлетичні пописи середнешкільної молоді, котрі мали відбутися при кінці червня цього року, — не відбудуться в приписаним

речинці. На це складаються різні, незалежні від Товариства причини, як прим. приспішений кінець шкільного року (20. VI. 922), можливість уживання вповні площі для справ щойно від половини мая, і т. і., коли приготування до пописів мусять тривати 3-5 місяців найменш. Союз одначе докладає старання, щоби згадані пописи таки відбулися цього року (1922) осінню. Про це подає до відома інтересованих сторін у студентських часописах і місцевій пресі. Т-во пригтовляється далі пильно і радить усім охочим взяти участь, також вправляти поодинокі галузи легкої атлетики, щоб усякий був на все приготованим і незаскоченим несподіванкою.

Львів, дня 10/V 1922

Загальна Рада Союзу.

Від руханкової секції „С Б.“ до молоді за границею.

Фізичне виховання молоді здобуло собі право горсжанства в кожній школі. Та в нас брак учителів руханки дуже дається відчувати і то не лише на Великій Україні, Волині, Холмщині, але хочби в Галичині. Навіть нема на стільки учителів руханки, щоби можна обсадити ними тих кілька державних гімназій, не то приватні школи. А чейже тих шкіл із часом буде більше і тоді прийдеться нам запозичатись у Чехів чи Німців. На Придніпрянщину перед в'їною масово виїзджали Чехи і Німці і мали там гарні посади при школах. Вам, за границею, доволі легко запізнатися з фізичним вихованням, його новими напрямками, ходити на вправи і поробити державні іспити. Студенти й студентки філософії позинки лучити фізичне виховання з іншими предметами. Медики, як будучі шкільні лікарі, повинні також те саме робити. Не лише здавати іспити з руханки, але й на суддів у копаному мячі, змазі чи ситківці. Хочемо бути народом зрілим, то й цього потрібно нам. — (Руханкова Секція „Сокола-Батька“).

* * * * ЦЕ І ТЕ * * * *

ШАХИ¹

Гра в шахи стає в нас із кожним днем більше популярною та любленою не лиш, як каварняна спеціальність, але й як поважна комнатна розривка. Основа гри — двобій, — не опертий однак на сліпим трафі, але лише на поважній та доцільній комбінації та тактиці. Таке поняття шахів, як умового спорту дає нам доперва зрозуміти це, що гра в шахи перейшла з практичного примінення в теорію. Як це впрочім відомо, гру в шахи науково усистематизовано й подано її теорію.

Теорія шахової гри подає правила й закони, яких належить держатися, щоби противника в найкоротшому часі побити. В тій цілі розвиває вона пр. всі найкращі комбінації тягів при почині партії. Ці комбінації в початковій стадії гри полягають саме на якнайскорішій розв'язці своєї позиції з первісного уложення, чи це до нападу, чи до оборони. В дальшій грі велить теорія боронити своєї позиції та цілості фронту, а старатись саме позицію противника ослабити. — Теоретичні, основи шахової гри повстали слідом великих шахових мистців, як Морфі, Андерсен і. и. В їх грі бачимо величаве мистецтво комбінації та уваги. Однак ці теоретичні основи та правила гри, по яким грали оба вище згадані мистці і многи інших, стали для пізніших шахістів ненарушними принципами доброї гри. Головно стали тяги при розпочинанню гри т. зв. «самозрозумілі тяги» стали правдивим шабльоном, стали залізними правилами доброї шахової гри.

В наших днях зайшла під цим оглядом цілковита зміна. Перейшла, щоб так сказати, тиха революція, а революційна течія повалила цілковито застарілу теорію шахової гри. Впало м. і. також правило правильної гри в початковій стадії, яке так цікувало мистців старої школи, класиків шахової гри. Теперішні модерністи, (так називаємо основників та прихильників нової школи) видвинули на руїнах теорії о правильній, шабляновій грі новий принцип, нову засаду, яку можнаби сформулювати в отчих словах: Не треба там найбільше надумуватись, де самостійно грається після свого пляну, бо джерело найбільших помилок лежить у першу чергу в цих тягах, які ми творимо після правил без самостійного думання. Ця нова засада домагається отже від гравця ревізії шаблянових тягів і примінення всякого тягу до осягнення свого самостійно обдуманого пляну.

Батьки нової школи і творці шахового модернізму осягнули великі успіхи. Перший з них Канаблянка побив найкращого світового шахіста, представника класичної школи, Ляскера. Його ученики Росіяне, Боголюбоф і Алехін добули перші нагороди на міжнароднім шаховім турнію в Піщанах. Так само й найкращого віденського шахіста Шпільманна побив у 1919 р. Боголюбоф. Одним словом: у шаховому світі наступила нова ера.

Щоби наглядно з'їлюстровати цю нову течію в шаховій грі подаємо пониже текст елегантної партії розіграної в останніх місяцях у Відні між п. Боголюбовом а Шпільманном. Гра Боголюбова визначає саме своєю модерністю та гарною комбінацією при складанню жертв.

Білі		Чорні		Білі		Чорні	
(Боголюбоф)		(Шпільманн)		(Боголюбоф)		(Шпільманн)	
1)	$e_2 - e_4$	$e_7 - e_6$		15)	$B d_3 - e_4!$	$d_5 \times e_4$	
2)	$d_2 - d_4$	$d_7 - d_5$		16)	$C c_3 \times e_4$	$C b_8 - d_7$	
3)	$C b_1 - c_3$	$C g_8 - e_7$		17)	$D g_3 - c_3$	$D f_8 - e_7$	
4)	$B c_1 - g_5$	$B f_8 - e_7$		18)	$C e_4 - f_4 \dagger$	$C d_7 \times f_6$	
5)	$e_4 - e_5$	$C f_6 - d_7$		19)	$e_5 - f_6$	$D e_7 - f_8$	
6)	$h_2 - h_4$	$B c_7 \times g_5$		20)	$D c_3 - c_7$	$C b_6 - d_7$	
7)	$h_4 \times g_5$	$D d_8 \times g_5$		21)	$C f_4 - d_5!$	$e_6 \times d_5$	
8)	$C g_1 - h_3$	$D g_5 - e_7$		22)	$B h_1 - e_1 \dagger$	$C d_7 - e_5$	
9)	$D d_1 - g_4$	$g_7 - g_6$		23)	$B e_1 \times e_5 \dagger$	$B c_8 - e_6$	
10)	$C h_3 - f_4$	$a_7 - a_6$		24)	$K c_1 - b_1$	$B a_8 - d_8$	
11)	$O - O - O$	$c_7 - c_5$		25)	$B d_1 \times d_5!$	$B d_8 \times d_5$	
12)	$D g_4 - g_5$	$C d_7 - b_6$		26)	$B e_5 \times d_5$	$B e_6 \times d_5$	
13)	$d_4 \times c_5$	$D c_7 \times e_5$		27)	$c_7 - c_8 \dagger$	$i \text{ мат.}$	
14)	$B f_1 - d_5$	$D c_5 - f_8$					

¹ Читачів «Поступу», які цікавляться ближше шаховим спортом і бажалиби для себе постійного шахового відділу, просимо о повідомлення нас. Коли найдеться більше охочих, тоді міститимемо в кождім числі відомости з шахової гри, розв'язки та мистецькі партії. — Редакція.

Пояснення значків: К = король, Д = дама, королева, Б = бігун, лавфер, С = скакунчик, коник, В = вежа. Значок X означає биття, значок † означає зашачування короля, О-О-О ротада на довшу сторону.

Шахова література. Richard Réti, »Die neuen Ideen im Schachspiel«, Nikola-Verlag, Wien 1922.

(Тов-ві Грицеві Б. Чехословаччина. Докінчення).

Згадуєте за »Драгоманівські кружки«. Це вже річ перестаріла й назадняк; людскість увійшла, а радше зачинає входити на нові шляхи, шляхи духа, щоби так сказати, і крикливі Драгоманівські et consortium кличі вже перестають їй імпонувати. Всякий, що трохи думає, бачить, що всі крикливі кличі та їхня ідеологія збанкрутували до тла та вкрилися ганьбою. І тому хоч не хоч оглядається за новими шляхами, шляхами правди. Що навіть ідейні одиниці вступали або й вступають іще до Драгоманівських кружків, нічого в'цім дивного. Скількиж нераз блукати треба, заки найдеш простий шлях до мети! А ще колишні обставини, а ще примана новості й тайности! Все те тягнуло частину молоді й до цих кружків, особливо як не було вдовольняючих інших.

Думаєте ще, що »Поступ« не найде прихильників між Вами. Деж там! »Поступ« своєю об'єктивністю, супокоем, щирим шуканням і подаванням правди найшов прихильників голосних і тихих по всіх осередках, де живе наше студентство так, що число передплатників у цьому році зросло о 25%. Видно, що його напрям та його ідеологія відповідає що найменше більшості нашого студентства.

Подаючи цих кілька пояснень, бажаємо Вам усього найкращого.

(Добр-ві Т. М.* Варшава). На Ваш довший голос, висказаний у »Prąd-і«, бажаємо подати на цьому місці лиш кілька наших завваг. Більше подамо Вам на іншій дорозі.

Передовсім радо віримо, що пишете з доброю волею і до цього примінюємо наші завзаги.

Отже знайте, що при всякій навіть добрій волі Ви, як і загал Ваших земляків заслугоє на несумнівне adagium: *summa in rebus incertanis ignorantia*. Ця ігноранція це є: незнання річей у Вас дотичить рівно загалу українських справ, як теж і »Поступ«.

Що до »Поступу«, то Ваш осуд і Ваші бажання, чи жалі виходять із фалшивих залогень (*falsa supposita*). Ви, як свідомий християнин із цих залогень не виходилиб, колиб не »*celebris ignorantia*«.

Поминаю дрібницю, що для молодших учеників не був призначений »Поступ«, а окремий до нього додаток, з окремим заголовком »Наш Прапор«. — Ваші важніші не відповідаючі дійности залогень є слідуочі:

1. Кажете, що »П.« є »*wyrazicielem tego odłamu młodzieży ruskiej, która etc.*«. Це цілковите незнання річей. Що до порушеної квестії, то знайте, що цілий наш народ і вся молодь є однієї думки та волі, а ніяких »odłam«ів не було, нема і не буде.

* Читачам »Поступу« висказуємо свій здогад, що д. Т. М. є відай п. Тадей Manteuffel, секретар редакції »Prąd« у і секретар Виконуючого Комітету Головної Ради академічного тов-а »Odrodzenie«.

2. Кажете, що помимо »głoszonych przez siebie hasel chrześcijańskich« »Поступ« далекоим оказався od jakiegokolwiek bądź chęci wejścia w kontakt z młodzieżą polską. Це правдиве: ми не хотіли і не могли і не хочемо та не можемо входити в Вами в контакт. Та хоч цей факт правдивий, то Ваше заложення знова фалшиве. Чому фалшиве? Бо, роблячи нам закид із факту, з гори приймаєте, що ми повинні були і могли ввійти з Вами в контакт. Тимчасом і одно і друге є ложне.

Щоби увійти з Вами, навіть в ідейний (ideowy, як кажете) контакт, то а) *condicio sine qua non* зі сторони Вас усіх і Вашої суспільности є »wyznanie państwowości polskiej« це значить :сучасного пануючого курсу польської політичної думки. Від того робите зависимим усь о. Доказ: Ваша ціла преса і не менше й Ваші дальші розумовання. Дальше щоб увійти з Вами в контакт у якомусь органі, то б) мусівби цей орган бути органом політичним і це політичним по сучасному політичному курсі. Чиж може не так?

Тимчасом »Поступ« є аполітичним органом, як ми це самі не один раз (м. і. в 1922. стор. 62. 63.) заявили — отже не займає становища напроти актуальних справ політики.

Якіж вийдуть логічні висновки? Хоча ми булиб і святыми христіянами, то в аполітичному органі не могли ставатися речниками найактуальніших політичних справ, не були і не є до цього обовязані. А якщо так, то булоб нонсенсом: цього, що неможливе і необовязуюче — хотіти! Тільки мимоходом згадаємо, що колиб ми примінилися до Ваших бажань, то требаби нам шукати передплатників хіба на Марсі. Це факт. А врешті можна бути дуже добрим христіянином і дуже ревним католиком, хоч не будеться плисти в руслі польської політики і хоча хто загалом із Вашою політикою не симпатизує: Це хіба ясно.

3. »Wobec polskości »Поступ« *zajmuje stanowisko wrogie, o ile można ocenić*... etc. Знова *falsum suppositum*. Знайте, що в нашій ідеології що іншого польськість, що іншого польський народ, що іншого польські політики. Дальше що іншого в нас ворожість, що іншого критика, а врешті що іншого самооборона. Висновки з цього досить ясні.

Є ще одно велике *falsum i falsissimum suppositum*, за яке писати нам не вільно. Воно є *то прѣговор фѣвѣдос* у Вас майже в усіх. За нього поінформуємо Вас окремо згодом.

Згадуєте нам такі і такі літа: Ми можемо памятати — як о память ходить — 3 X 10 X 20 літ. Радимо ніяких пригадок нам не робити.

Що до пізнавання себе самих — то, здається нам — од цього ми й зачали працю від початку, печатаючи нашу анкету: »Наші недомагання« протягом цілого року.

»Chcemy żyć w zgodzie z narodami zamieszkującemi naszą ojczyznę. chcemy z nimi nawiązać serdeczne nici przyjaźni, lecz dlatego potrzeba obopólnych dobrych chęci«.

Радо віримо у щирість Ваших слів, та заповідаємо з гори, що Ваші хотіння неможливі та ніколи не здійсняться. Це самі бачите і в Вашій пресі що дня світові голосите. »Litwa nam wroga, Białoruś wroga, Niemcy wrogie, »Rusini« wrodzy, Rosja wroga«. Чому?...

Доки згody та приязнь робитимете зависимою від політики й доки Ваші уми будуть опановані ріжними *фѣвѣдн*, досі — ще раз Вам заповідаємо — здійснення Ваших бажань не побачите, ані в аполітичних часописах, ані в життю.

(Ред.)

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

П. Т. Дописувачів прохаємо дуже о терпеливість, якщо їхні праці, або зівсім не входять до часопису, або входять з небажаним для них опізненням. Ми щиро бажаємо вдоволити всіх і як змога чим скорше печатати надіслані твори. Та це нераз неможливе.

Щоби однак не давати довго чекати й то ще з непевністю, чи праця буде поміщена, чи ні, — ми порішили в короткому часі по її одержанню (по змозі до 10 днів) відповідати окремою перепискою П. Т. Авторам, чи будемо твір печатати та в якому числі. В сій цілі прохаємо о залучення поштових значків.

Як хто бажає відповіди в самім часописі, то нехай буде добрий це зазначити. —

Рівночасно прохаємо всіх П. Т. передплатників посилати правильно й так невисоку передплату. Часопис, що одержується з передплати, не може інакше існувати, коли десятки або сотки тисяч залягають на передплатниках.

Запоріжський. На разі не можемо сказати, чи Ваші переклади будуть поміщені. — Ви помилились у виборі, бо є далеко кращі твори модерних московських письменників. — Дернівський Ми дозволили собі на деякі справлення вашого „За що“, бажаючи всеж таки помістити його, бо з нього пробивається Ваш епічний талант. Будьте певні, що при дальшій Вашій праці цей талант іще більше розвинеться. Зате новела має дві, по нашій думці, недостачі. 1. Порушує проблем (терпіння), не даючи його розв'язки, і це зменшує вдоволення з читання. 2. Заключає в собі неправдиве заложення, будьтоби кожне терпіння було „за щось“ (це є в кару). Краще булоби сказати: »на що?«. На цю тему в слідуячому числі. — Скаський. Бодай один із Ваших нарисів буде поміщений у сесому числі. — П. Т. Абітурієнтів усяких шкіл просимо подати ев. зміну своєї адреси зараз по одержанні цього числа. Зміну подати по адресі експедиції: Часопис „Поступ“ Жовква. — Л. Биковський. „Бібліотековіана“, на жаль не могли ми помістити раніше. — Укр. Студентську Громаду на емігр. у Варшаві прохаємо о звіти. — Вол. Мартинець, *Maréchal Mallet* (Бразилія) „Слово в штуці“ не може бути скорше поміщене, як у 7 числі. Дякуємо за прихильний лист, короткий огляд браз. літератури пришліть, як час дозволить. — Л. М. просимо дальше присилати свої праці. — *Ignotus*. Якщо згодиться, щоб у дечому справити свій вірш, то його помістимо.

Слідуяче число вийде перед кінцем шк. року.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ПРИСЛАЛИ:

О. М. Галянт 300 мп.* В. Костинюк 100* Назарко Ів. 300* Кость Косар 500*
Проф. І. Огієнко 250* Тойже на Рідну школу 250.

Всім складає Редакція щиро подяку.

== Просимо о жертви на пресовий фонд. ==

За цю частину Редакція не відповідає.

НА ЗРАЗОК ЗАКОРДОННИХ ВИДАВНИЦТВ, ЯК:

Rhombus Edition, Nelson Edition, Reclams Universal Bibliothek,
Универсальная Библиотека,

яких ціллю подавати інтелігентним верствам своєї національності здорову, мистецьку та модерну літературу, завязалось на днях у столиці нашої країни українське видавництво

БІБЛІОТЕКА МЕРІЯМА

Різниться воно від вище наведених видавництв тим, що метою бере собі познакомити українську суспільність із найціннішими творами всесвітньої літератури й то виключно перекладами, бажаючи таким робом збагатити українську духову скарбницю надбанням культурного Заходу. Переклади робитимуть з оригіналів найкращі знавці української літературної мови; при цьому кожний переклад попередить вступ про автора та міліеу самого твору, написаний відповідним знавцем даної літератури. Як перший випуск цього видавництва появилсь саме томик вибраних новель *Едгара А По* п. з. „Червона Смерть“ зі вступом д-ра Я. Гординського. Як слідує випуски печатаються: *Шекспіра* „Сон літньої ночі“, *Седерберга* „Горюче місто“ (зі шведського), *А. Доде* „Тайна Мельника“, *Макферзона* „Лісні Оссіяна“. Приготовляються: *Паскаля* „Думки“, *Мільтона* „Втрачений рай“, *Данте* „Божественна Комедія“.

Ціна першого випуска 160 мп., з поштою і пересилкою 180 мп. Набувати можна по всіх книгарнях, або в адміністрації:

„Бібліотека Меріяма“, Львів, вул. Содова 4.

Відкрита передплата на 1922 рік на великий часопис

„УКРАЇНСЬКА СПРАВА“

Щоденна непартійна демократична газета,

виходить

у ВАРШАВІ

при участі видатних українських літературних сил.
(Тимчасово виходить раз на тиждень.)

Час. „Українська справа“ виходять по програмі великих політичних часописів, містить докладні відомости про діяльність Державного Центру Української Народної Республіки, про життя Української Армії по таборах і про становища української еміграції в різних місцевостях Європи; подає на своїх сторінках широку інформацію з різних місцевостей Великої України а також Галичини, Буковини, Угорської України й інших українських земель. Боронить суверенність України від імперіалістичних замахів на неї з боку чужинців і обстоює добросусідські відносини з державами й народами, що сприятливо ставляться до укр. державних змагань. Кожний громадянин, що співчуває ідеалам демокритично-республіканської державности, повинен читати „Українську Справу“ і допомагати їй поширванню поміж громадянством та населенням українських земель.

Умови передплати в Галичині й Польщі: На місяць 200 мп. За кордоном: Квартально в Америці 1 дол., Франції, Голяндії й Бельгії 10 фр., фр., Італії 10 лірів, Швайцарії 5 фр. швайц., Німеччині 50 марок нім., Чехословаччині 25 кор. чеськ., Болгарії 50 левів, Румунії 50 лей, Австрії 1.000 корон австр., Югославії 20 динар.

Адреса Редакції та Контори: Варшава, Новий Світ 22.